

KURUMSAL ÇEVRE SORUMLULUĞU BİLGİ VE EYLEM ARASINDAKİ ARAYI KAPATMAK

Action for Cooperation and Trust is a peace building project in Cyprus which is funded by USAID and UNDP

Action for Cooperation and Trust
United Nations Protected Area
P.O.Box 21642, 1590 Nicosia, Cyprus
Tel. +357 22874777 or +90 3926014778
Fax: +357 22359066
www.undp-act.org

Action for Cooperation and Trust (ACT);
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
(UNDP) tarafından yönetilen Kıbrıs'taki bir
barış inşa projesidir.

UNDP; Küresel bağlamda değişim
savunuculuğu yapan ve insanların daha iyibir
yaşam inşa edebilmeleri için ülkelere bilgi,
deneyim ve kaynak sağlayan bir BM
kalkınma ağıdır.

Copyright © 2008

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı – Action for Cooperation and Trust
Birleşmiş Milletler Koruma Alanı, Lefkoşa, Kıbrıs
Tüm hakları mahfuzdur

TEŞEKKÜRLER

Bu rapor; resmi olarak 2006 yılı Ağustos ayında başlatılan “Çevre Hakkında Global Compact Araştırması” isimli projenin sonuçlarından oluşmaktadır. 2006 yılı Haziran ayında, UNDP'nin Kıbrıs'ta bir girişimi olan İşbirliği ve Güven İçin Hareket - Action for Cooperation and Trust (UNDP-ACT) tarafından sağlanan desteklerle düzenlenen iki-toplumlu bir çevre konferansında (Dünya Çevre Günü Ecoforum) alınan kararları takiben hayata geçirilen bir girişimdir.

Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odası ile Kıbrıs Türk Ticaret Odasının destekleri olmadan bu raporun hazırlanması mümkün olmazdı. Verilerin toplanmasını yöneten ve asıl analizleri sunan iki başyazarımız, Sayın Yiannis Fessas ve Sayın İbrahim Alkan'a ve tüm süreçte desteklerini esirgemeyen araştırma ekiplerine teşekkürü bir borç biliriz. (Suzan Osman Tahir, Rodoula Papanicolau and Eleanora Hadjiantoniou). Aynı zamanda, taslak raporun hazırlanmasında uzman tavsiyelerini esirgemeyen Danışma Grubuna da (Jaco Cilliers, Cornis van der Lugt, Özgür Yel, Marios Tsiakkis, Jennifer Baldassari, Charlie Franklin, Alessandro Bianciardi, Erel Cankan, Ana Thomas, Alp Cengiz Alp, Tezcan Mert Çakal) teşekkür ederiz. UNDP-ACT, ayrıca bu raporun hazırlanmasında destek ve tavsiyelerini esirgemeyen Birleşmiş Milletler Çevre Programı'na ve özellikle UNEP'in Paris ofisinde bulunan Sayın Stefanos Fotiou ve Sayın Cornis Van der Lugt'a da teşekkürlerini sunar.

Son olarak, üretim sürecini takip eden UNDP-ACT ekibinden Çevre Analisti Dr. Nicolas Jarraud ve Uygulama Lideri Sayın Christopher Louise'e raporu yayına hazırladıkları için ve Sayın Claudia Konyalian'a nihai metinlerdeki yanlışları düzelttiği için teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

Özet

Projenin geçmişi

Kurumsal çevre sorumluluğu - bilgi ve eylem arasındaki arayı kapatmak

Önemli tavsiyeler

BÖLÜM 1 : Bu Raporun Hazırlanma Nedeni Nedir

Hedef okuyucu kitlesi ve bu raporun amacı

Raporun yapısı

Raporun hazırlanmasında kullanılan yöntem

Rapor için incelenen işletmelerin seçilmesindeki mantık

BÖLÜM 2: Global Compact (Küresel İlkeler Sözleşmesi)

Global Compact nedir

10 ilke ve katılım prosedürü

Global Compact'ın diğer BM girişimlerle bağlantısı

İşletmeler için ne anlam ifade etmektedir

Raporlama ve iletişimin önemi

Global Compact Yerel Ağları

BÖLÜM 3: Kıbrıs'taki İş Ortamı ve Çevresel Zorluklar

Kıbrıs ekonomisiyle ilgili genel bilgiler

Sektörler arasındaki bağlantılar

Çevresel zorluklar

Kıbrıs'ta Global Compact ve Kurumsal Çevre Sorumluluğu

BÖLÜM 4: Bilgi Ve Eylem Arasındaki Boşluğu Araştırmak

Global Compact hakkındaki bilinç düzeyi

Çevreyle ilgili konulardaki bilinç düzeyi

Şirketlerin karar verme aşamasında çevreye verilen önem

Çevresel sorumluluk ilkelerini uygulama isteği

Bazı şirketlerin çevresel sorumluluk ilkelerini uygulamak istememesinin nedenleri

Çevre önceliklerinin algılanması

Global Compact ilkeleri ve diğer çevreyle ilgili girişimlerin algılanması

İşletmeler ve Toplum arasındaki Etkileşimler

BÖLÜM 5: Sonuçlar ve Tavsiyeler

Genel sonuç

Kıbrıs'taki şirketler Global Compact girişiminin bir parçası olabilmek için ne derece olgunlaşmıştır

Kıbrıs sanayisinin Global Compact girişimine katılmasının potansiyel faydaları nelerdir?

Kıbrıs iş toplumunun Global Compact'e katılmasına yönelik kademeli plan

Kıbrıs'ın Kapasitesi

Sonuçlar- değişim için engellerin aşılması

Kaynak ve Referanslar

Ekler

ÖZET

Projenin Geçmişi

Bu rapor; resmi olarak 2006 yılı Ağustos ayında başlatılan “Çevre hakkında Global Compact Araştırması” isimli projenin sonuçlarından oluşmaktadır. 2006 yılı Haziran ayında, UNDP’nin Kıbrıs’ta bir girişimi olan İşbirliği ve Güven İçin Hareket - Action for Cooperation and Trust (UNDP-ACT) tarafından sağlanan desteklerle düzenlenen iki-toplumlu bir çevre konferansında (Dünya Çevre Günü Ecoforum) alınan kararları takiben hayata geçirilen bir girişimdir.

Bu girişimin asıl amacı; Kıbrıs’taki şirketlerin kurumsal çevre sorumluluğu hakkındaki bilinç seviyesini ve Kıbrıs’ın çevre varlıklarının korunmasında iş dünyasının rolünü desteklemeyi hedefleyen çeşitli girişimleri araştırmaktır. Girişimin bir diğer hedefi de şirketlerin karar verme aşamasında çevreyle ilgili konuları ne derece göz önünde bulundurdıkları ve uygulama ve faaliyetlerinde ada çevresine olan etkilerini en aza indirmek için önlem almaya ne denli istekli oldukları hakkındaki fikirlerini almaktır. Bu proje ayrıca Kıbrıs’taki işletmelerin çevre şirketlerin toplumsal sorumlulukları (CSR) konularına nasıl yaklaştıkları ve bu konulardaki asıl davranış biçimlerini anlamaya yönelik olarak yürütülmüştür.

UNDP-ACT programının genel koordinatörlüğü ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)¹ ile yapılan işbirliği altında, Kıbrıs Sanayi ve Ticaret Odası ile Kıbrıs Türk Ticaret Odası tarafından seçilen iki danışman gözetiminde, iki yerel araştırma ekibi Kıbrıs’taki şirketlerden veri toplamıştır. Veriler, önceden tasarlanan bir anket temel alınarak toplanmıştır.

1. UNEP, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ile sürdürülebilir tüketim ve üretim konularının geliştirilmesi için işletmelerle çalışan Teknoloji, Endüstri ve Ekonomi Bölümü (UNEP DTIE) aracılığıyla bu projede yer almıştır. BM Global Compact Ofisi gibi, UNEP DTIE de farklı saktörlerin dernekleri ve Türkiye ile Yunanistan gibi ülkelerin Global Compact ulusal ağlarını da kapsayan iş ortaklarıyla çalışmaktadır.

Kurumsal çevre sorumluluğu- bilgi ve eylem arasındaki arayı kapatmak

Çevrenin korunması küresel ölçekte karar vericiler için uluslararası barış ve güvenlik konuları kadar büyük öncelik taşımaktadır. Günümüzde pek az lider iklim değişikliğinin insanlığı tüm yönleriyle etkileyeceğinden kuşku duymakta ve kontrolsüz bırakıldığında ülkelerin, bölgelerin ve küresel düzenin istikrarını çökertebilecek başlıca etkenlerden biri olabileceği riskini gözardı edememektedirler. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından yayınlanan 2007/2008 İnsani Gelişim Raporunda iklim değişikliği “ 21’inci Yüzyılda insani gelişimin en belirgin sorunu. Bu soruna cevap verememek, yoksullukla mücadele kapsamında harcanan uluslararası çabaları durduracak ve sonra da tersine çevirecektir. Bu problemin oluşmasında en az payları olmasına rağmen, tüm bu gelişmelerden en erken ve en ağır biçimde etkile- necek olanlar, en fakir ülkeler ve en savunmasız yurttaşlar olacaktır. Geleceğe baktığımızda, zengin veya güçlü olmasına bakılmaksızın, hiçbir ülke, küresel ısınmanın etkileri karşısında bağımsızlık kazanmayacaktır” ifadesiyle tanımlanmaktadır. Rapor, iklim değişikliğinin birçok seviyede zorluklar yarattığını ortaya koyarak devam etmektedir. Bölünmüş; ancak ekolojik olarak birbiriyle bağlantılı olan dünyamızda, hepimizin ortaklaşa kullandığımız Gezegeni- mizin çevresini nasıl yönettiğimiz hakkında düşünebilmemiz için tüm insanlara meydan okumaktadır. Ülkeler ve nesiller arasında sosyal adalet ve insan haklarıyla ilgili düşünmemiz için bize meydan okumaktadır. Zengin ulusların siyasi liderlerine ve halkalarına, sorunla ilgili sahip oldukları tarihi sorumluluğun farkına varmaları ve sera gazı emisyonlarını en erken zamanda ve ciddi biçimde azaltmaya başlamaları için meydan okumaktadır. Hepsinden önemlisi, ortak değerler ve ortak bir vizyona dayalı acil ve kuvvetli kolektif eylem başlatmaları için tüm insanlığa meydan okumaktadır.

Gerek 2007/2008 İnsani Gelişim Raporu, gerekse Kıbrıs’ta kurumsal çevre sorumluluğu ile ilgili olan bu raporda içselleştirilmesi ve eyleme geçirilmesi gereken önemli bir mesaj vurgulanmaktadır – dünyanın harekete geçmesi için ne mali kaynakları ne de teknolojik kapasitesi yeterlidir. Esas eksik olan, aciliyet, insani dayanışma ve kolektif yarar bilincidir. Herkes tarafından bilinen bu gerçek, Kıbrıs’ta “Yeşil İşletmelerin” önemiyle ilgili olarak iş toplumunda bilgi veya bilinç eksikliğinin olmadığı gerçeğiyle örtüşmektedir. Kıbrıs’ın karşı karşıya olduğu engel, bu bilincin harekete geçirilememesi ve toplumların ortak ve birbirine bağımlı çevre varlıklarını korumak için bir arada çalışmalarına yönelik, adanın bölünmüşlüğüne aşacak kolektif bir iradenin oluşturulamaması.

Bu raporun temelini oluşturan, Kıbrıs iş toplumu ile ilgili yapılan çalışma; işletmeler tarafından alınan kararlarda çevreyle ilgili etmenlerin ikinci sırada yer aldığını göstermektedir. Bunun nedeni ise; ortalama iş adamının kendisini “kısa vadeli” düşünmeye şartlamış olmasıdır. Veri grubunda yer alan şirketlerin büyük çoğunluğu, satın alma ve üretimle ilgili kararlarında çevreyle ilgili etmenleri göz önünde bulundurduklarını ifade etmişlerdir. Buna rağmen, Kıbrıs’taki şirketlerin bu yaklaşımını gösterebilecek yalnızca birkaç somut örnek vardır. Her ne kadar şirketler kendi faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerini azaltabilmek için harekete geçmeye istekli olduklarını ifade etmiş olsalar da bu istek yalnızca yasaların öngörüldüğü bir dizi zorunlu gereklilikleri yerine getirmekle sınırlıdır ve hiçbir şekilde proaktif veya yenilikçi yaklaşımlar benimsememektedir. Buna rağmen, Kıbrıs iş toplumu, çevre ile ilgili olarak daha çok şey yapmaları gerektiğini belirtmektedir; ancak görülen o ki “yeşil işletmelerin” yüksek fiyat demek olduğuna dair inançları önlerinde bir engel teşkil etmektedir. Böylece, aslında çevre faaliyetlerine yatırım yapmaya yönelik bazı tedbirler uygulayabilecek olan Kıbrıslı şirketler, rekabet edebilirliklerini kaybetmemek için tüm bunlardan vazgeçmektedir.

Kıbrıs’taki işletmeler, Global Compact girişiminde yer alabilirlikleri bakımından farklı olgunluk seviyelerindedirler. Bu araştırma, bilinç seviyesi artırıldığı ve işletmeler kendi birlikleri tarafından teşvik edildiği takdirde, kaynakların yeterli olmasına bağlı olarak Global Compact girişimine olumlu bir biçimde yanıt verebileceğine işaret etmektedir. Global Compact ile ilgili eylemleri ele almadaki yetersiz oranın kaynağı ise çoğunlukla yönetim zamanıdır. Bu bakımdan, Global Compact’in küçük işletmeler tarafından başarılı bir biçimde uyarlanmasının

eası, gerekliliklerinin “özet bir versiyonunun” ele alınmasıdır.

Araştırma, Kıbrıs'taki iş toplumuyla ilgili son olarak, Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarının çevreyle ilgili konulara farklı yaklaşımlarının, çevrenin bozulmasına sebep olabileceğini ortaya koymuştur. Çevre hiçbir sınır hattı tanımazken, çevre sorunlarını ele almada her iki toplum tarafından uygulanan farklı yaklaşımlar, adanın birbiriyle bağlantılı ekosistemleri üzerinde olumsuz etkiler doğurmaya başlamıştır.

Önemli Tavsiyeler

Kıbrıs'ta daha çok sayıda şirketin çevre dostu faaliyetler yapmasını sağlayacak alanı genişletmek için Kıbrıs'taki her iki toplum da, bilginin önündeki bariyerleri kaldıracak, tutumları değiştirecek ve gerekli altyapıyı sağlayarak eylemleri kolaylaştıracak önlemlerin uygulanmasına odaklanmalıdır.

Bu maksatla alınabilecek önlemler arasında:

- Pazar denetçilerine odaklanmak (örn. bankalar, sigorta şirketleri, danışmanlar)
- Halk, karar alıcılar ve diğer paydaşlarla diyalog kurmak
- İş dünyası liderlerine, kolay uygulanabilecek basit yol gösterici ilkeler sunarak Global Compact hakkında farkındalık yaratmak
- “Yeşil olmanın” sağlayacağı maddi faydaları öne çıkarmak
- Günlük iş faaliyetlerinde çevreyle ilgili uygulamaları anlamaları, belirlemeleri ve uygulayabilmeleri konusunda yöneticilerin kapasitelerini arttırıcı pratik yöntemler yaratmak.

Kıbrıs, eşsiz bir doğal çevre ve eşsiz bir kültür karışımıyla kutsanmış bir adadır. Bu birleşim, adanın Akdeniz'deki en fazla ziyaret edilen yerlerden biri olmasını sağlamıştır. Eğer ada halkı, iş liderleri ve politika belirleyiciler bu imajı korumak istiyorlarsa; ilgili karar mercileri ve halkın işbirliğine dayalı, çevreyle ilgili somut eylemler yapılmalıdır. Kıbrıs'ta da diğer yerlerde olduğu gibi, çevre acil olarak dikkat gerektirmektedir ve çevrenin korunması, tutarlı ve bütünleşmiş bir siyasi iradenin bir araya getirilmesine bağlıdır. Kıbrıs küçük bir ada olduğu için ekolojisini oluşturan tüm öğeler birbirleriyle bağlantılıdır.

BÖLÜM 1

Bu Raporun Hazırlanma Nedeni Nedir

Toplumlar, başarılı veya başarısız olmayı tercih edebilirler. Tarih, yaptıkları yanlış seçimler veya harekete geçmek için çok geç kalarak çevre yıkımı ile karşı karşıya kalan uygarlıkların kalıntılarıyla doludur. Bu; tanınmış biyo-coğrafyacı Jared Diamond'un "Çöküş" (2004) isimli yeni kitabında yer alan bir mesajdır. Diamond kitabında eski Mayalar, Easter adası sakinleri, Kuzey Amerika'nın kayıp Anasazileri ve Grönland İskandinavlarının kendi doğal kaynaklarını öyle tükettiklerini ki yaptıkları eylemlerin halkların çöküşüne ve iç kargaşaya sebep olduğunu anlatmaktadır. Tüm bunların modern dünyamızla olan bağlantısını fark edemeyen okurlar için Diamond'un kitabında, 1994 yılında yapılan Ruanda Soykırımı örneğinde olduğu gibi, çevre kaynakları için yapılan rekabetin önemli bir rol oynadığı, güncel toplumsal çöküşlerden de örnekler verilmektedir. Çevreden kaynaklanan toplumsal çöküş vakaları, özellikle ada toplumlarında vahim bir biçimde ortaya çıkmaktadır; çünkü adalar, her şeyden önce daha az kaynak ve daha kırılabilir bir ekosistemlere sahiptir. Öte yandan bu çöküşler arasındaki en ilgi çekici ortak nokta ise hepsinin, uygarlıkların doruk noktasına ulaşmasından hemen sonra meydana gelmiş olmasıdır ve genellikle bu toplumlar, çok geç olana kadar çevre sorunlarını görememişler veya bir çözüm bulamamışlardır. Ekonomistlerin kafalarına ekolojik endişeleri yerleştirmeye çalışan tek kişi Diamond değildir. Bu düşünceye yakın son örneklerden biri de Cambridge Üniversitesinden Profesör Dasgupta tarafından İngiliz Ekoloji Topluluğu huzurunda verilen bir konferans, bir diğeri ise 2005 yılında Malezya'da düzenlenen Uluslararası Medya ve Çevre Zirvesi'nde Profesör David Suzuki tarafından verilen konferanstır. Prof. Suzuki'ye göre; bazı ekonomistler ekonominin katlanarak artan bir büyüme eğrisi ile sonsuza dek büyüebileceğini savunmaktadır, bu nedenle Dünyanın matematiksel olarak sonsuz olmadığını gözardı ederek, doğal çevreyi de dışsal bir konu olarak ele almaktadırlar. Dasgupta da aynı biçimde, ekonomistlerin çevreyi dışsal bir konu olarak ele almayı bırakmalarını öne sürerken; "Ekosistemlerin çöküşleri tıpkı yolların, binaların ve makinaların amortismanı gibidir; ancak iki büyük farkla: (1) genellikle geri alınamaz (ya da en iyi ihtimalle sistemin iyileşmesi çok uzun zaman alır) ve (2) ekosistemler aniden çöker ve ön belirtileri çok azdır". Diamond gibi, o da geçmişte ve günümüzde meydana gelen ekolojik çöküntülerin (mesela Darfur'daki gibi) sosyo-ekonomik bozulmaları nasıl tetikleyebileceğini tanımlamaktadır.

Kıbrıs'ta bugün bir fark yaratmak için çok geç kalınmış sayılmaz ve bu nedenle çevrenin ve doğal kaynakların korunması UNDP'nin Kıbrıs'ta bir girişimi olan İşbirliği ve Güven İçin Hareket - Action for Cooperation and Trust (ACT) misyonunun en önemli dayanaklarından biridir. Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk iş liderleri, ortak çevre ve doğal kaynakların korunması için sivil toplumla birlikte çalışabilirler. Bu şekilde iki-toplumlu ilişkilerin kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında güçlenmesine yardımcı olurken aynı zamanda adadaki çevre sorunlarıyla ilgili ortak çözümlerin bulunabilmesi için iş toplumlarının işbirliği yapması için fırsatlar da sağlanmış olur.

Araştırma, Kıbrıs'taki iş toplumuyla ilgili son olarak, Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarının çevreyle ilgili konulara farklı yaklaşımlarının, çevrenin bozulmasına sebep olabileceğini ortaya koymuştur. Çevre hiçbir sınır hattı tanımazken, çevre sorunlarını ele almada her iki toplum tarafından uygulanan farklı yaklaşımlar, adanın birbiriyle bağlantılı ekosistemleri üzerinde olumsuz etkiler doğurmaya başlamıştır.

Bu projenin ana hedeflerinden biri, Kıbrıs'taki şirketlerin kurumsal çevre sorumluluğu hakkında ve Kıbrıs'ın çevre varlıklarını koruma alanında iş toplumunun rolünü desteklemeye yönelik çeşitli girişimler hakkındaki bilinç düzeyini belirlemektir. Aynı zamanda, firmaların karar verme sürecinde çevre konularını ne kadar göz önünde bulundurdıkları ve uygulamaları ve faaliyetlerinin adanın çevresi üzerindeki etkilerini en aza indirmek için harekete geçmeye ne kadar istekli olduklarını ölçmek de amaçlanmıştır. Sonuç olarak bu Raporda, Kıbrıs'taki işletmelerin çevreyle ilgili konulara ve kurumsal sosyal sorumluluk konusuna yaklaşımlarını anlayabilmek için, Birleşmiş Milletler'in kurumsal sosyal sorumluluk girişimi olan Global Compact referans olarak kullanılmıştır. Bu anlamda, temel amaçlardan biri de Kıbrıs'taki işletmelerin ihtiyaçlarının anlamak ve bir dizi önlem ve eylem önerileriyle faaliyetlerine yardımcı olmaktır (Bölüm 5).

Bu rapor, resmi olarak 2006 yılı Ağustos ayında hayata geçirilen "Global Compact Çevre Anketi" isimli projenin sonucudur. Proje, 2006 yılı Haziran ayında ACT organizasyonunda düzenlenen iki-toplumlu büyük bir çevre konferansında (Dünya Çevre Günü Ecoforum) alınan kararları takiben gerçekleştirilen bir girişimdir. Raporda yer alan bulguların dayandığı veriler; Kıbrıs Sanayi ve Ticaret Odası ile Kıbrıs Türk Ticaret Odası tarafından 2007 yılında ada genelinde firma liderleri arasında yapılan bir anketten elde edilmiştir. Bu bilgiler, 2007 yılında Kıbrıs'taki çevre kirliliğiyle ilgili iş liderlerinin fikirlerini belirlemek için PriceWaterhouseCoopers (PWC) tarafından yürütülen anket, yine 2007 yılında UNDP-ACT aracılığıyla RAI Danışmanları tarafından yürütülen Global Compact Bilinç Anketi ve Avrupa vatandaşlarının çevreye karşı tutumlarını inceleyen 2005 Eurobarometre gibi diğer araştırmalardan elde edilen verilerle desteklenmiştir.

Hedef okuyucu kitlesi ve bu raporun amacı

Bu rapor, iş liderlerine, onları toplu biçimde temsil eden örgütlere, ayrıca, her iki toplumdaki Sanayi ve Ticaret Odalarına ve ilgili karar mercilerine yönelik olarak hazırlanmıştır.

Raporun amacı, Kıbrıs'ta Global Compact ile ilgili çevre ilkelerinin benimsenmesi ve uygulanması doğrultusunda gerçekleştirilecek olan eylemler için politikaların belirlenmesine yardımcı olacak temel bilgileri sağlamaktır. Aynı zamanda, Kıbrıslı sanayi liderlerinin birlikte çalışarak ve gerekli kâr marjlarını riske atmadan, daha iyi bir doğal çevre yaratılması için işbirliği yapmalarını teşvik etmek amacıyla hazırlanmıştır. Global Compact Girişimi olarak uluslararası bağlamda, Kıbrıs için hazırlanan bu pilot rapor, çevreye öncelik verildiğinde işletmeler açısından iyi sonuçlar elde edilebileceğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Raporun yapısı

Rapor beş bölümden oluşmaktadır. Global Compact ile ilgili bilgiler Bölüm 2'de yer almaktadır ve Kıbrıs ekonomisinden seçilmiş olan dört sektöre de Bölüm 3'te kısaca değinilmiştir. Bölüm 4'te yapılan anket sonuçları sunulmakta ve yorumlanmakta ve ana ticari faaliyetler ve toplumsal etkileşimler analiz edilmektedir. Bölüm 5'te ise genel sonuçlar yer almakta ve adadaki karar mercilerine yönelik bir dizi tavsiyeler aracılığıyla bir hareket planı taslağı sunulmaktadır.

Raporun hazırlanmasında kullanılan yöntem

2006 yılı Eylül ayında, iki araştırma ekibi bir anket formu tasarlamışlar ve bu aracı Kıbrıs'ın her iki toplumundaki şirketlerden veri toplamak için kullanmışlardır. Bu çalışma, Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odası ile Kıbrıs Türk Ticaret Odası tarafından seçilen iki danışmanın gözetiminde yürütülmüştür. Araştırma ekipleri tarafından toplam 52 adet anket yapılmıştır. (bkz. Ek I). Araştırma ekipleri, UNDP-ACT ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) proje danışmanlarıyla istişare ederek aşağıdaki yöntemi oluşturmuştur:

- 1) Nihai raporun ilk taslak içeriğini hazırlayarak, bunu iş bölümü için bir rehber olarak kullanmak. Bu ön taslak, projenin hedefleri incelendikten ve proje danışmanı ile çeşitli konular tartışıldıktan sonra hazırlanmıştır.
- 2) Lider işletmelerden, Global Compact Çevre ilkeleri (7,8 ve 9'uncu İlkeler) ve genel olarak Kurumsal Sosyal Sorumluluk hakkındaki bilinç seviyelerini ölçmek için bilgi toplama yönelik bir anket tasarlanıp ve hazırlanması.

Elde edilen verileri bir bağlamda toplayabilmek ve bu rapordan elde edilen ana bulguları çoğaltmak ve başka kanıtlarla desteklemek için başka anketlerin sonuçlarından da faydalanılmıştır (bkz Kaynakça).

Rapor için incelenen işletmelerin seçilmesindeki mantık

Bu rapor kapsamında, Kıbrıs'taki işletmelerin tutumlarını incelemeye yönelik ekonominin dört sektöründen seçilen şirketlere anket yapılmıştır: Turizm, Tarım, İnşaat ve Ulaşım/Dağıtım. Bu sektörlerin seçilme gerekçesi aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Tarım, adadaki temel üretim sektörlerinden biridir. Aynı zamanda, çevre üzerinde oransız bir etkiye de sahiptir. Suyun yaklaşık %70-80'i tarımda tüketilmektedir ve kullanılan tarım ilaçlarıyla gübreler toprak ekosistemlerine zarar vererek ve yeraltı su stoklarını zehirleyerek üretimin sürdürülebilirliğini azaltmaktadır. Mesela, tarımdan kaynaklanan amonyak emisyonları, su sistemlerini ötrofikasyon tehdiyle karşı karşıya bırakmakta, tarım ilaçları da mycorrhiza gibi faydalı toprak mikroorganizmalarını tehdit etmektedir.

Turizm ekonominin en önemli sektörüdür ancak meslekten çevreci olmayanların açıkça göremediği yollardan, özellikle adanın taşıma kapasitesi ve kısıtlı kaynakları son limitlerine kadar kullanarak, doğal görünüm üzerinde kalıcı etki bırakarak ve önemli derecede ek atık emisyon kaynağı olarak çevreyi etkilemektedir.

İnşaat sektörü de özellikle turizm sektörüne cevap vermek için son zamanlarda hızla gelişmekte olan bir sektördür; buna paralel olarak madencilik sanayii için yoğun talep yaratmaktadır. Bundan da öte, çevresel etki değerlendirme sonuçlarına genellikle önem verilmezken, bitmiş olan binaların gizli çevresel maliyetleri de çoğu zaman göz ardı edilmekte veya yanlış anlaşılmaktadır.

Ulaşım/Dağıtım, yukarıda bahsedilen tüm sektörlerle bağlantılıdır ve önemli ölçüde fosil yakıt tüketirken atmosfere büyük miktarlarda kirletici madde yaymakta veya bırakmaktadır.

Bu sektörlerin seçilme nedeni; çevresel etki araştırmalarının “en gözde” hedef sektörü olan ve halk arasında, tüm çevre sorunlarımızın asıl kaynağının endüstriyel faaliyetler olduğuna dair yanlış bir izlenim bırakan imalat sanayi dışında, hep birlikte, GSMH içinde büyük bir oranı temsil etmeleridir. Finans sektörü gibi diğer sektörlerin de fiziksel çevre ile doğrudan etkileşimleri olmadığı için özel dikkat çekmemektedir; ancak yine de bir şekilde ekolojik bir iz bırakmayan hiçbir insan faaliyetinin de olmadığı bilinmektedir.

Örneklemeler bilinçli bir şekilde seçilmiştir; çünkü eğer büyük şirketler Global Compact girişimi hakkında bilgi sahibi değilse, daha küçük şirketlerin de girişimin farkında olma ihtimallerinin çok düşük olacağı düşünülmüştür. Kıbrıs Türk Toplumunda, seçilen şirketlerden altısı, Global Compact çevre ilkelerini özendirici çalışmalar yaptıklarını belirtmiştir. Bazı şirketlerin konunun farkında olduğu belirlenirse, bu şirketlerin bir sonraki adımı atmaları ve kendilerini belirli hedeflere adanmaları için özendirilebilecekleri düşünülmüştür. Bu örnek şirketler, daha sonra diğer şirketleri de bu kavrama çekebilmek için kullanılabilir. Aynı biçimde, eğer kayda değer bir bilinç seviyesi yoksa, bu projenin ardından büyük ölçekte bir eğitim kampanyasının planlanması ve yürütülmesi gerekecektir.

BÖLÜM 2

Bu Raporun Hazırlanma Nedeni Nedir

Global Compact; Birleşmiş Milletler'in kurumsal sosyal sorumluluk girişimidir ve bu raporda, Kıbrıs'taki işletmelerin kurumsal çevre sorumluluğuyla ilgili görüşlerini ölçmek için bir kıstas olarak kullanılmıştır. Ancak bu rapor; Kıbrıs'taki işletmelerin Global Compact hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarının, işletmelerin çevre üzerindeki etkileri veya çevrenin korunması alanında işletmelerin üzerine düşen sorumluluklarla ilgili olarak genel bir bilgi eksikliği olduğu anlamına gelmediğini de ortaya koymuştur. Global Compact, kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili bir çerçeve sunarken aynı zamanda doğal kaynakların sürdürülebilir bir biçimde yönetilmesiyle ilgili toplum tarafından ortaya koyulan gayretleri desteklemelerinde işletmelerin oynadıkları rolü güçlendirebilecek bir bilgi ağı da sunmaktadır. Global Compact; dünyadaki en büyük küresel kurumsal vatandaşlık girişimidir ve işletmelerle pazarların sosyal meşruluğunu oluşturmak ve göstermekle ilgilenen ilk ve en önemli girişimdir. Bugün, dünya çapında 120 ülkeden 3,700'den fazla işletmeyle yaklaşık 5,000 katılımcısı bulunmaktadır.

Global Compact Hakkında

Global Compact fikri ilk kez, BM eski Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından 31 Ocak 1999 tarihinde Dünya Ekonomik Forumu'nda yapılan bir konuşma sırasında ortaya çıkmıştır. Burada iş dünyasının liderlerini, şirketleri BM kurumları, çalışma ve sivil toplum örgütleriyle ortak bir uluslar arası girişimde biraraya gelerek evrensel çevresel ve toplumsal ilkeleri desteklemeye çağırılmıştır. Global Compact programının uygulama aşaması 26 Temmuz 2000 tarihinde BM'in New York'taki merkezinde başlatılmıştır. Bugün, dünyanın çeşitli bölgelerinden binlerce şirket, Global Compact programında yer alan uluslar arası çalışma ve sivil toplum örgütlerine katılmıştır ve insan hakları, çalışma, çevre ve yolsuzlukla mücadele alanlarındaki on evrensel ilkeyi geliştirmek için çalışmaktadırlar.

Global Compact tamamen gönüllülük esasına dayalı bir girişimdir ve iki hedefi vardır:

- On ilkenin dünya genelindeki ticari faaliyetlerde benimsenmesini sağlamak;
- BM hedeflerini destekleyen hareketleri kolaylaştırmak.

Global Compact; şirketlerden, uluslararası toplum tarafından kabul edilmiş olan bir dizi küresel koruyucu normlara dayalı olan 10 temel ilkeyi, kendi yetki alanlarında benimsemelerini, desteklemelerini ve uygulamalarını istemektedir:

- Evrensel İnsan Hakları Bildirisi
- Temel İş ilkeleri ve Hakları ile ilgili Uluslararası Çalışma Örgütü Bildirisi
- Çevre ve Kalkınma ile ilgili Rio Bildirisi
- Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Konvansiyonu

10 ilke ve katılım usulleri

Global Compact'in on ilkesi şunlardır:

İnsan Hakları

- İlke 1: İşletmeler, uluslararası kabul görmüş olan insan haklarını desteklemeli ve saygı göstermelidir;
- İlke 2: kendi kuruluşlarının insan hakları ihlallerine karışmamasını sağlamak.

Çalışma Standartları

- İlke 3: İşletmeler, örgütlenme özgürlüğü ve toplu sözleşme haklarını etkin bir biçimde tanımalıdır;
- İlke 4: Her türlü zorlayıcı ve baskı altında çalışmanın engellenmesi;
- İlke 5: Çocuk işçiliğinin etkin bir biçimde önüne geçilmesi;
- İlke 6: İşe alma ve çalışma süreçlerinde ayrımcılığın önlenmesi.

Çevre

- İlke 7: İşletmeler, zarar oluşmadan önce çevre ile ilgili konularda önleyici bir yaklaşım benimsemelidir;
- İlke 8: Çevre sorumluluğunun daha etkin bir biçimde özendirilmesi için girişimlerde bulunmalı ve
- İlke 9: Çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını özendirmelidir.

Yolsuzlukla Mücadele

- İlke 10: İşletmeler, şantaj ve rüşvet de dâhil olmak üzere tüm yolsuzluklara karşı mücadele etmelidir.

Gönüllülük esasına dayalı bir girişim olan Global Compact, çeşitli işletme grupları ve diğer örgütlerin katılımını beklemektedir. Global Compact programına katılmak için şirket:

- Yönetim Kurulu Başkanı tarafından yazılmış olan (ve kurulun onayladığı) ve Global Compact ile İlkelerini desteklediklerini anlatan bir mektubu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yollar.
- Ticari faaliyetlerindeki değişiklikleri uygulamaya başlayarak, Global Compact ve İlkelerinin şirketin stratejisi, kültürü ve günlük faaliyetlerinin bir parçası haline gelmesini sağlar (aşağıda anlatılmaktadır).
- Global Compact ve İlkelerini kamuoyuna basın bültenleri ve demeçlerle iletişim araçları vasıtasıyla duyurması beklenmektedir
- Yıllık rapor veya benzeri kurumsal raporlarda (mesela sürdürülebilirlik raporu), Global Compact ve İlkelerini hangi yollarla desteklediklerini belirtmeleri beklenmektedir.

Global Compact ile diğer BM girişimleri arasındaki bağlantı

BM Global Compact Ofisi (GCO), resmi olarak Global Compact girişiminin genel yönetimi ve desteklenmesinden sorumlu BM kurumudur. Global Compact Ofisi aynı zamanda, savunuculuk ile liderlik, ağ gelişiminin desteklenmesi ve Global Compact iletişim altyapısının sağlanmasından da sorumludur. BM sistemindeki ortaklık gündeminin geliştirilmesinde de önemli bir rol oynayan GCO, aynı zamanda marka yönetimi ve güvenilirlik önlemlerinin genel olarak uygulanmasından da sorumludur.

Yönetişim ve girişimin günlük faaliyetleri çerçevesinde, İlkelerin Birleşmiş Milletler ve tüm katılımcılar arasında benimsenmesini tutarlı bir biçimde desteklenmesini sağlamak için bir Kurum-içi Ekip görevlidir. On ilkeyle en yakından ilgili olan kurumlar, aynı zamanda güvenilirlik önlemleri şikâyet prosedürünün yönetilmesinde de danışman olarak görev almaktadır. Kurum-içi Ekipte, altı BM kuruluşu temsil edilmektedir. Bunlar: BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR); Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO); Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP); Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Misyonu (UNODC); Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü'dür (UNIDO).

Kurumlararası Ekip; Global Compact Ofisi Başkanı aracılığıyla Global Compact Kurumunda temsil edilmektedir. Altı esas BM Kurumu, Liderler Zirvesi ve Yıllık Yerel Ağ Forumunu katılır. BM kurumları, özellikle de UNDP, aynı zamanda dünya çapında pek çok Yerel Ağ'da da çok önemli bir rol oynamaktadır.

Kıbrıs'ta Global Compact; yalnızca bu projede değil, aynı zamanda program tarafından destek verilen diğer tüm çevre projelerinde de bu ilkeleri benimseyen UNDP-ACT'in sürdürülebilir kalkınma portfolyosunun yol gösterici ilkelerinden biridir. Mesela UNDP-ACT tarafından desteklenen iki ağ olan Kıbrıs Organik Danışmanlık Grubu ve Madison Süt Ürünleri Danışmanlık Grubu; sırasıyla tarımın çevre üzerindeki etkisini ve süt ürünleri sektörünü geliştirmeyi hedeflemektedir. "Çevre-Tehditi Altındaki Alanların Yeniden Ağaçlandırılması için Yenilikçi Biyolojik Yaklaşımlar" olarak bilinen diğer bir projenin de hedefi, maden ve taş ocaklarındaki biyolojik ıslah çalışmalarını destekleyerek, doğal maddeleri işleme endüstrisi tarafından yaratılan etkileri hafifletmeye yardımcı olmaktadır.

İşletmeler için ne ifade etmektedir

Son yıllarda, iş yönetimi ile ilgili uygulama standart ve kuralları bir çığ gibi büyümektedir (örn. ISO 9000, 14000, 17000). ISO, şu anda Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) ile ilgili olan 26000 serisini hazırlamaktadır. Hem uluslararası hem de yerel bağlamda “yönetimsel kararların kalitesi” ile ilgili endişelerin olduğu bir gerçektir. İşletmelerin faaliyetlerini yürüttükleri ve kaynaklarıyla gelirlerini elde ettikleri toplumlara karşı bir sorumluluk taşıdığı düşüncesi gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Ticari faaliyetlerin yoğunluğu, çoğunlukla çevrenin taşıma kapasitesini kat kat aşan baskılar yaratmıştır. Çevreye “olağan bir iş” şeklinde yaklaşılması, ticari faaliyetlerin çevre üzerindeki etkilerinin gözardı edilmesine neden olmaktadır; sonuç olarak bu baskıların arttırılması, ticari faaliyetlerin mali ve toplumsal maliyetlerini de arttırmaktadır.

Bu nedenle, iş dünyası liderlerinin, çevreye saygı duymadan faaliyetlerini sürdürmeyeceklerini anlamaları gerekmektedir. Eğer şu anda gönüllü olarak harekete geçmezlerse; artık suskun bir izleyici olmayan toplum tarafından kendilerine zorla kabul ettirilecek olan yeni yasa ve normlara uyabilmek için acele ve oldukça pahalı bir biçimde harekete geçmeleri gerekecektir. Ya da ürünlerine olan talep miktarının, artık daha fazla görmezden gelinmeyen çevre üzerindeki etkileri yüzünden azaldığını göreceklerdir (mesela turistler, kötü sağlık şartlarına sahip olan veya manzaraları kötü bir biçimde bozulmuş olan yerlere akın etmeyeceklerdir.)

Global Compact; böyle bir hareket yaratmak için tasarlanmış olan uluslar arası bir girişimdir ve büyük veya küçük olduğu fark etmeden tüm işletmeleri uluslar arası bir kurumsal sosyal sorumluluk hareketinde birleştirmek için tasarlanmıştır. Bu hareket sayesinde şirketler, iş dünyası liderleri tarafından 2000 yılı Eylül ayında kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri’nde belirtilen, Dünya’nın en önemli sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına hitap edebilmek için Birleşmiş Milletler’in bir ortağı olabilir.

Çok yakında pek çok işletme, çevrenin korunabilmesi için pratik eylemler yapılması gerektiğinin bilincinde olan bir dünyada, ticari faaliyetlerini her zamanki gibi sürdürmeye devam ederse, kendilerini çok rahatsız hissedeceklerdir. İşletmeler er ya da geç, gündemlerinin en üst sıralarına çevreyi koymanın ve kendi faaliyetlerinin de dayandığı doğal kaynakları sürdürülebilir bir biçimde yönetmenin aslında çok iyi bir ticaret anlayışı olduğunu (ki aslında bazıları bunu çoktan anlamıştır) fark edeceklerdir.

Raporlama ve iletişimin önemi

Dünya genelinde Global Compact’e destek veren katılımcılar tarafından gerçekleştirilen eylemler, Gelişen İletişim (COP- Communication on Progress) adı verilen bir sistem tarafından yeniden gözden geçirilmektedir. COP’a duyulan ihtiyacın temelinde hem katılımcıların Global Compact’a olan bağlılıklarının sağlanması ve sağlamlaştırılması hem de girişimin güvenilirliğinin garanti altına alınması yatmaktadır. Aynı zamanda, eğitim ve performansların sürekli gelişmesi için kullanılacak zengin bir kurumsal uygulama deposu oluşturmayı hedeflemektedir. COP; Global Compact ilkelerinin uygulanmasını geliştirmek için şirket tarafından yapılan eylemlerin bir tanımıdır. Katılımcı şirketlerden her yıl COP hazırlanması istenir ve mali, sürdürülebilirlik veya diğer önemli halk raporları aracılığıyla basılı olarak veya katılımcının web sitesi aracılığıyla paydaşların bilgisine sunulmalıdır. Gelişmeyi iletemeyen şirketler, Global Compact’in web sitesinde “iletişimsiz” olarak yer alacaktır. Eğer herhangi bir şirket iki yıl üst üste COP hazırlamazsa, sitede “aktif değil” olarak yer alır. Bu izleme sistemi, Global Compact’a katılan işletmelerin, bu girişimi yalnızca kendi adlarını “yeşile çıkarmak” için kullanmamalarını sağlamaktadır.

Global Compact Yerel Ağları

Global Compact yönetişiminin en önemli unsurlarından biri de Yerel Ağlardır. Bunlar; Global

Compact ve İlkelerini geliştirmek için belirli bir ülke veya coğrafi bölgede bir araya gelen katılımcı gruplardır. Farklı ulusal, kültürel ve dilbilimsel bağlamlarda Global Compact ilkelerinin yerleşmesinde ve çabuk genişlemenin örgütsel sonuçlarının yönetilmesine yardım etmede oldukça önemli bir rol oynamaktadırlar. Görevleri arasında, Compact'e bağlılıklarını belirtmiş Şirketlerin on ilkenin uygulanmasıyla ilgili gelişimlerini sağlamak (hem yerli Şirketler hem de yabancı Şirketlerin Őubeleri) ve ayrıca çok-paydaşlı çalışma ve kolektif hareket için de fırsatlar yaratmaktadırlar.

Yerel Ağlar, i yönetişim düzenleme ve eylemlerini kendileri belirlemektedir. Ancak; tüm Yerel Ağlardan aşağıdaki temel Şartları yerine getirmeleri beklenmektedir:

- **Yerel Ağların görevi:** Her ağ; Birleşmiş Milletler Global Compact uygulama ve İlkelerine kendisini adanmalıdır. Bu bağlılık yalnızca on ilke kapsamında değil, aynı zamanda öğrenme, diyalog ve ortaklık biçimlerinde de kendini göstermelidir. Bu erevede, Şirketlerden buldukları ülkelerdeki belirli yerel Şartlar ve önceliklere göre kendi gündem ve eylemlerini belirlemeleri istenir.
- **Yerel Ağların Oluşturulması:** Yerel ağlar, işletmeler tarafından idare edilmelidir; ancak kapsayıcı olmalıdır. En azından birkaç katılımcı Şirket bulunmalıdır. Yerel Ağda, hiçbir Şirket veya örgüt hkim durumda olmamalıdır. KOBİ'lerin de bu ağda yer almaları için zen gösterilmeli ve/veya KOBİ'lerin özel ihtiyaçlarını karşılayabilecek her tür çaba sarfedilmelidir.
- **Asgari faaliyetler:** Tüm ağlardan, yıllık olarak asgari sayıda eylem/etkinlik düzenlemesi ve tüm katılımcıların davet edildiği en az bir Genel Kurul Toplantısı düzenlemeleri istenmektedir.
- **Etkin İletilişim:** Global Compact Ofisi ve ağın kendi katılımcıları ile iletişim kurmasını sağlamak için her bir ağ, Global Compact Ofisi ve yaygın Global Compact ağıyla etkileşimin sağlanabilmesi için ağ tarafından yetkilendirilmiş bir Merkez Noktası kurmalıdır.
- **Güvenirlik nlemleri:** Proaktif marka yönetimi sağlamak ve girişimin güvenirliğini korumak için, her bir ağ Gelişen İletilişim sisteminin gelişmesi için katılımcılar tarafından gösterilen gayretleri etkin bir biçimde desteklediklerini göstermeli ve güvenirlik önlemleriyle ilgili durumlar karşısında çözüm bulunmasında yardımcı olmalıdır.
- **Yıllık rapor:** Her bir ağ; bir önceki yılda gerçekleştirdikleri eylem ve girişimleri ve bir sonraki yıl için planladıklarını açıklayan bir Yıllık Faaliyet Raporu hazırlamalıdır. Eğer Yerel Ağ tarafından fon sağlama faaliyetleri de gerçekleştiriliyorsa, bu raporda kapsamlı bir financial statement da yer almalıdır.

BÖLÜM 3

KIBRIS'TAKİ İŞLETME MANZARASI VE ÇEVRESEL ZORLUKLAR

Raporda, Kıbrıs'taki ticari faaliyetlerin Kıbrıs çevresine olan etkilerini bütünlük ve ada çapında bir biçimde çözüm aramaya çalışılmaktadır.

Kıbrıs ekonomisiyle ilgili genel bilgiler

Kıbrıs ekonomisi, maden işleme endüstrisinin GSMH'ya katkısı azaldığından beri, esasen turizme ve onunla bağlantılı hizmetlerin yanı sıra gıda üretimi ve altyapıya dayanmaktadır. Geçtiğimiz on yıl içerisinde, yerli halkın yanı sıra turistler için de ev ve altyapı sağlayan inşaat sektöründe hızlı bir büyüme yaşanmıştır. Ekonomide önemli bir rol oynarken buna karşın olumsuz çevre etkileri açısından büyük potansiyele sahip sektörler olarak, aşağıda yer alan dört sektör bu çalışmanın maksatları doğrultusunda seçilmiştir:

- Tarım ve Gıda
- Turizm
- İnşaat ve Yapı
- Ulaşım ve Dağıtım

Tablo 3.1 Kıbrıs'ta toprak kullanımı ve ekonomik faaliyetler. Kıbrıslı Rum, Ermeni ve Maronitler, ada nüfusunun yaklaşık %82'sini oluşturmaktadır ve Kıbrıslı Türkler de toplam nüfusun yaklaşık %18'ini oluşturmaktadır.

Özellikler	
Toplam Alan	9,251 km ²
Ada genelinde toprak kullanımı (% - tahmini) <ul style="list-style-type: none">• Tarım Arazisi• Orman Arazisi• Diğer	29.81 19.18 51.01
Ada genelinde GSMH Oranı % (2005 yılı için tahmini) <ul style="list-style-type: none">• Tarım• Turizm• İnşaat ve Yapı• Ulaşım ve Dağıtım	6.4% 18.2% 16.2% 11.1%
Ada genelinde sektörlere göre çalışan kişi dağılımı % (tahmini) <ul style="list-style-type: none">• Tarım• Turizm• İnşaat ve Yapı• Ulaşım ve Dağıtım	8.89% 11.38% 12.04% 7.38%

Sanayiler arasındaki bağlantılar

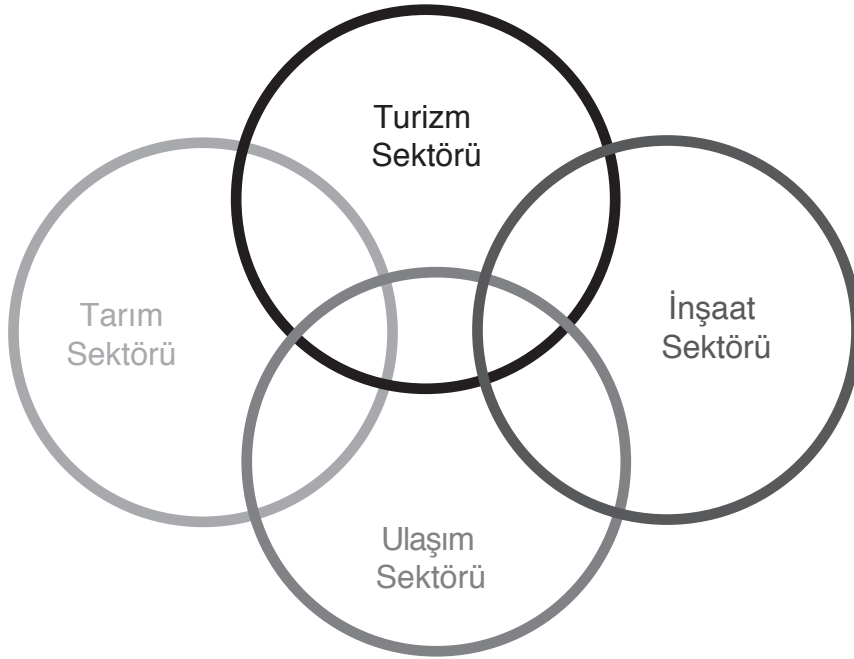
Herhangi bir ekonominin işleyebilmesi için, tüm sektörlerinin birbiriyle etkileşim halinde olması ve hizmetleriyle ürünlerini karşılıklı değiştirmeleri gerekmektedir. Hiçbir sektör diğerlerinden ayrı bir biçimde düşünülemez. Bu durum, ürün ve hizmetlerin diğer ülkelerle (ticaret ortakları) ticaretinde bağlantıların mevcut olduğu küresel ekonomiye de yansımıştır.

Bu nedenle, bu çalışma kapsamında seçilen dört sektörün de küresel ekonomiyi etkileyen etkenlerle bağlantılı oldukları ekonomilerden ve ayrıca yerel seviyede birbirlerinden etkilenmesi de oldukça doğaldır.

Tarım sektörü, tedarik (mal ve hizmet) ve ürünlerinin taşınabilmesi için ulaşım sektörüne bağımlıdır ve gıda üretimi talebinin bir kısmı da geniş turizm sanayisinden doğmaktadır. Yabancıların tatil yapmak veya emekliliklerinde oturmak maksadıyla Kıbrıs'ta gayrimülk satın almaları ve yine turistlerin yerli inşaat sektörü tarafından inşa edilen otellerde konaklamaları sebebiyle turizm ve inşaat sektörleri de birbiriyle bağlantılıdır. Tüm sektörlerin birbirleriyle bağlantılı oldukları en önemli nokta ise hepsinin kaynaklarını aldıkları ve atıklarını boşalttıkları ortak ve sınırlı bir alanları olmasıdır.

Sektörlerin birbirleriyle bağlantılı olmalarıyla ilgili istatistikler mevcuttur ancak; bu raporun asıl hedeflerine çok az katkıda bulunacakları için burada sunulmamaktadır. Okuyuculara, her iki toplumun da istatistik hizmetlerinin referansları (bkz. Bölüm 6) ve ilgili Ticaret ve Sanayi Odalarının web siteleri sunulmuştur. Şekil 3.1'de bu bağlantılar ve ekonominin sektörleri arasındaki kesişme noktaları gösterilmektedir.

Şekil 3.1

Çevre Tehditleri

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Kıbrıs'ta da iş faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkisi kaçınılmazdır. Aşağıdaki örnekler, ada genelinde iş toplumu tarafından yapılan faaliyetler sonucu ortaya çıkan çevre tehditlerinin bazılarıdır. Her bir sektörün yaratmış olduğu tehlikeye aşağıda kısaca değinilmiştir. Müteakip paragraflarda, bu sektörlerden ayrıntılı bir biçimde bahsedilmektedir.

Turizm sektörü

- “Yeşil- turist”lerin hassasiyetlerine göre yemek hizmetleri
- Şehir ve kırsal bölgelerin temizliği ve düzeni
- Ziyaretçiler için daha fazla kültürel etkinlik

Turizm, ekonominin en büyük sektörüdür ve çevre üzerinde önemli bir etkisi vardır. Örneğin, çevresel olarak duyarlı bölgelerde turizm için yapılan inkişaf, önemli doğal yaşam alanlarını yok etmekte, yeşil alanların değerini düşürmekte, atık üretimiyle su tüketimini de arttırmaktadır. Ada dışına ve adaya doğru yapılan hava trafiğinin bir hayli yoğun olmasından kaynaklanan hava kirliliği ve özellikle de karbon emisimleri yle ekolojik ayak izleri göz ardı edilmemelidir. Sürdürülebilir turizmin teşvik edilmesi, yatırımcıların ve otelcilik sektörünün de daha büyük bir sürdürülebilirlik elde etmesini sağlayacaktır.

Yeşil-Turistlerin duyarlılıkları doğrultusunda yiyecek-içecek hizmeti veren otel sayısı yok denecek kadar azdır. Otelcilik endüstrisinin karşı karşıya olduğu en önemli zorluk, “daha yeşil turist hizmetleri” talebine cevap verememeleridir. Böyle bir felsefeye tamamen uyabilmek için, otelcilerin tedarik edilen tüm maddelerin ve tedarikçilerin uygun denetim programlarından geçmesini sağlamalıdır; ancak bu gibi denetimler de tamamen uygulanmamaktadır. Masraf faktörü de göz önünde bulundurularak, otelcilik sanayinin pazar araştırma ve çalışmalarını dikkatli bir biçimde yapması gerekmektedir. Turizm ve turizmin çevre üzerindeki etkileri konusundaki en önemli sorun ise çevre yönetim uygulamalarının uygulanmaması durumunda işletmelerin karşı karşıya kalacakları gizli masraflardır. Turizm, doğal kaynaklara dayalı bir etkinliktir; bu nedenle çevreye verilecek olan herhangi bir zarar, bu sektörün mal varlıklarına ve mekânın gelecekteki gelişme potansiyeline gerçek anlamda zarar verir.

Şehirlerin ve kırsal alanların temizliğinin sağlanması, otelcilik endüstrisi içinde yer alan herkesin önceliği olmalıdır. Son zamanlarda, izinsiz çöp yığılması ve yasa dışı atık boşaltılması gibi eylemlerle “ortak alanlara” yapılan saygısızlıklar sorun yaratmaya başlamıştır. Pek çok raporda; ada genelindeki yasa dışı çöplükler sorununa ışık tutulmuş olsa da, özellikle de çevreyle ilgili olarak Kıbrıs’ın en zengin ve en çeşitli doğal varlıklarını barındıran BM Ara Bölgesi içinde bulunan çöplerle ilgili bir çözüm bulmak için şimdiye kadar ne kaydedeğer bir çalışma yapılmış ne de toplumlar ve/veya şahıslar çevreyi “kirllettikleri” için sorumlu tutulmuşlardır. TV ve radyolarda ara sıra yayınlanan kampanyalar da insanları açık alanları birer çöp yığına çevirmekten vazgeçirememektedir; yapılması gereken en önemli şey, etkili bir eğitim kampanyası hazırlanarak sivil sorumluluk duygusunun aşılmasıdır.

Kıbrıs’ın turist sektörünün doğal kaynakları korumak için daha fazla adım atması gerekmektedir. Sektörün büyük tesisleri kontrol etmesi; güneş enerjisinin geleneksel ısıtma ve soğutma sistemleriyle birleştirilmesi gibi birlikte üretim sistemlerinden daha fazla yararlanmasını sağlayabilir; öte yandan su tüketiminin de azaltılmasıyla yenilenebilir kaynakları tüketen mevcut teknolojilerden yararlanmama sorumluluğu da paylaşılmış olur. 1970’li yıllarda, Baf’ta ilk modern otelin inşaatı sırasında, tuvaletlerin temizlenmesinde işlenmiş fabrika atıklarının kullanılması fikri ortaya atılmıştır. O zamandan beri bu tarz fikirler özetle terk edilmiştir. Her ne kadar bu tarz sistemler sübvansiyeye edilse de uygulanmaları için mevcut bina sistemlerinde büyük değişikliklerin yapılmasını gerektirmektedir.

Turist sektörü için, Kıbrıs’a özgü olmayan suni çevrelerin yaratılması gayretiyle, yıllarca çimlerin ve tropik bitkilerin sulanması aşırı su sarfiyatına neden olmuştur. Ancak son zamanlarda yaşanan su kıtlığı, otelcileri ve eğlence sanayisi temsilcilerini stratejilerini yeniden gözden geçirmeye sevk etmiştir. Günümüzde dekorasyon işlerinde yerel bitkilerden yararlanılmakta ve sulama işleri de işlenmiş atık suyla yapılmaktadır. Yerel merciler de su tasarrufu ile ilgili fırsatları derhal göremedikleri için bazı durumlarda suç ortağı olmuştur ve kısa vadeli düşünerek tüm otelleri, atık su işleme fabrikalarını kapatmaya hatta depo ve havuzlarını yıkmaya zorlamışlardır. Oysa ki; yapılması gereken şey, merkezi atık su işleme tesislerindeki işlenmiş suların, şu an sulama işleri için taşıma su kullanan, oteller gibi seçilmiş büyük işletmelere tedarik edilmesi idi. Oteller eski atık su işleme tesisleri de sulama amacıyla geri gelen suları depolamak için kullanılabilir ve hatta havalandırma sistemlerini değerlendirmek için buz-bankalarına bile dönüştürülebilirlerdi.

Tarım sektörü

- Zirai üretim için fazla miktarda su tüketilmesi
- Zirai atıkların işlenmesi
- Hayvan gübresi ve sıvı atıklarının işlenmesi
- Hellim üretiminde elde edilen (kesilmiş) süt suyunun işlenmesi

Kıbrıs'ta her iki toplumun ekonomisinde tarım göreceli olarak küçük bir paya sahip olsa da, tarım faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkileri orantısız bir biçimde büyüktür. Mesela, su tüketiminin %75-80'i tarım faaliyetlerinde yapılmaktadır; yoğun tarım faaliyetleri kırsal alanlardaki biyolojik çeşitliliği azaltırken, gübre ve zirai ilaç kullanımı da yeraltı sularını kirletmektedir. Öte yandan; tek kültürlü bazı ekinlere bağlılığın giderek artması, geleneksel ekin biyoçeşitliliği için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Kıbrıs gibi küçük ve çölleşmeye eğilimli bir adada, bu tür üretim biçimleri sürdürülebilir değildir. Çiftliklerde organik tarıma geçilmesi, bu sektörün sürdürülebilirliğini önemli ölçüde artırabilir; aynı zamanda narenciye gibi bol su isteyen ürünlere olan bağımlılığın da azaltılması gerekmektedir. Özetle; ada genelinde yetersiz olan su kaynaklarının %70-80'i tarım faaliyetleri için kullanılmaktadır; öte yandan tarım GSMH'ya aynı oranda katkı sağlayamamaktadır. Esas sorun, tarımın ekonomiye katkısını artırma yollarının bulunması ve mümkünse, tüketilen su miktarının azaltılmasıdır. Diğer sorunlarda olduğu gibi, bu sorunun da ele alınabilmesi için ada genelinde işbirliği yapılması gerekmektedir; çünkü sorunlar yalnızca bir toplumla sınırlı değildir. Toplumlardan birinin su kaynaklarını tüketmesi veya kirletmesinin doğuracağı sonuçlar, diğer toplumu da etkiler.

Zirai atıklar, özellikle de budama artıkları ve hayvan dışkıları, hatırı sayılır bir biyolojik yığın kaynağı oluşturmaktadır ve günümüzde bu atıklar gerektiği gibi değerlendirilememektedir. Yapılması gereken; tüm bu atıkları, imkân ve ihtiyaçlar doğrultusunda, kuru ot, yem, yakıt ve organik maddeli gübre olarak kullanabilmektir. Mesela hayvan dışkıları, biyogaz ve gübre olarak kullanılma potansiyelleri göz önünde bulundurulduğunda, bir problem ve baş belası olmaktan çıkıp yararlı bir maddeye dönüştürülebilir. Yeterli miktarda teşvik olmasına rağmen, bu doğrultuda çok az çalışma yapılmaktadır. Mezbahalardan elde edilen atık sıvılar da biyogaz potansiyeline sahiptir.

Kesilmiş süt suları, ham madde olarak değil de atık olarak ele alınmaktadır. Kıbrıs Rum Toplumunda, bu sorun, domuz yemi olarak kullanılarak en aza indirgenmiş olsa da Kıbrıs Türk Toplumunda bu uygulamaya başvurulamamaktadır; ancak yine de Kıbrıslı Türkler elde ettikleri kesik süt sularını iki toplum arasında bir ticaret maddesi olarak kullanabilirler. UNDP-ACT tarafından desteklenen, The Madison Dairy Advisory Group (Süt Ürünleri Danışmanlık Grubu),iki toplumlu bir kesik süt suyu yönetim stratejisinin uygulanabilirliği hakkında bir çalışma yürütmektedir.

Tarım faaliyetlerinin neden olduğu belli başlı çevre sorunları, gübre kullanımı, özellikle de nitratların yol açtığı kirlilik, zirai ilaçların aşırı kullanımı ve çiftlik alanlarında biriken büyük hayvan gübresi yığınlarıdır. Özellikle Kıbrıs Türk Toplumunda aşırı su tüketimi büyük bir sorun teşkil etmekteyken, damlayla sulama gibi daha ekonomik sulama sistemlerinin kullanım oranı da oldukça düşüktür. Öte yandan, narenciye gibi su tüketimi oldukça yüksek olan ve çiftçilerin gelir seviyesine pek de katkıda bulunmayan ekinlerin kullanılması da göz ardı edilmemelidir. Eğer, tarım için kullanılan su da normal tarifeye ücretlendirilirse, pek çok ekin de yetiştirilmemeye başlayacaktır. Elbette ki bu sorunlar, yalnızca su ekonomisiyle sınırlı değildir. Gerçek sorunlar sosyo-ekonomik boyuttadır ve bu kısa raporun kapsamının oldukça üzerindedir. Ancak yine de çiftçilerin daha az su kullanmaları için eğitilmesi ve teşvik edilmesi için bu programın uygulanması da şüphesiz büyük bir potansiyeli açığa çıkaracaktır.

İnşaat sektörü

- Taş ocağı malzemelerinin kalitesi
- Büyük taş ocaklarının görsel etki ve toz emisyonu yaratan kaçınılmaz sonucu
- “Yeşil Yapı İlkelerinin” uygulanması
- Ormanların yok edilmesi

Doğal maddeleri işleme sanayi, özellikle de madencilik ve taş ocağı işletmeleri, günlük faaliyetlerinin sonucu olarak ortaya çıkan toz kirliliği ve toprak erozyonu ile fazla miktarda çıkan atık ürünlerin sebep olduğu toprak ve su kirliliği gibi sorunlarla ilgilidir. Sürdürülebilir doğal madde işleme sanayileri için AB tüzükleri mevcuttur; bunlar arasında toz emisyonu azaltma ve çeşitli çevresel yöntemlerle iyileştirmeye yönelik Çevresel Etki Değerlendirmeleri yer almaktadır. Global Compact çerçevesinde, doğal madde işleme sanayi sürdürülebilir bir sanayi olma yolunda ilerleyebilir.

Taş ocakları malzemelerinin niteliği, özellikle de deprem yönetmeliği ihtiyaçlarıyla bağlantılı olarak bir takım sorunlara sebep olmaktadır. Bu bağlamda, inşaat atıkları geri dönüşüm (demolition waste recycling) tesislerinin hızlı bir biçimde kurulması ve bu tür malzemelerin inşaatlarda kullanılması gerekmektedir. Taş ocakları, pek çok kişi tarafından “kaçınılmaz bir gereklilik” olarak algılanmaktadır. Bu, büyük ölçüde doğru olsa da, taş ocaklarının saklanamayacağı Kıbrıs gibi küçük bir adada, işletilemeyen bölgelerin restore edilmesi ve tüm işletme faaliyetlerinde “kapatmaya yönelik madencilik” ilkelerini uygulamak oldukça güçtür. Taş ocaklarının neden olduğu toz ve diğer partiküler emisyonlar, doğru teknik ve yönetim önlemleriyle etkin bir biçimde ele alınabilir. Taş ocaklarından çıkarılan kullanılmayan maddeler, Kıbrıs Türk Toplumunu için ciddi bir tehlik arz etmektedir. Bu tip malzemeler, dolgu malzemesi olarak ve yol altyapılarında kullanılabilir. Gerçekte, bu maddeler yasadışı yollarla çöpe dökülmektedir. Ormanların yok edilmesi sorunu ve bunun sonucunda meydana gelen erozyonla taş ocakları alanlarında bulunan toprak yüzeylerinin kaybolması da “kaçınılmaz bir sonuçtur”; ancak bu etkiler, iyi bir planlamayla en aza indirgenebilir; bunu Kıbrıs Rum Toplumunu etkili bir biçimde başarmıştır.

Uygulandığı zaman, sürdürülebilir yapılandırma ilkeleri, binaların kullanım süresince harcadıkları enerji ve su miktarlarını önemli ölçüde azaltabilir. Alınacak önlemlerin büyük çoğunluğu sağduyuya dayalıdır. Binalar sınıflandırılıp sertifikalandırılarak, pazarlama sürecinde pazar ve fiyat avantajının sağlanmasıyla, bu ilkelerin sağlayacağı faydalar daha da çoğaltılabilir. Pazar, henüz müteahhitlere, yaptıkları binalar için enerji kullanma sertifikası sağlama yönünde bir baskı yapmamaktadır; bu da pek çoğunun Yeşil Yapı İlkelerini neden uygulamadığını açıklamaktadır. Tasarımcı, yapıcı ve müşterilerin “kültürlerinde” bir değişiklik yaratmak için bazı girişimler başlatılmıştır.

Doğal maddeleri işleme endüstrisinin dışında, sektörün yol açtığı çevre problemlerinin başında neredeyse tamamen göz ardı edilen biyo-iklimlendirme tasarımları gelmektedir; bu tasarımlar sayesinde, binanın hayatı boyunca ısıtma ve soğutma masrafları azaltılabilir. Bu, gizli bir sorundur ve Kıbrıs Rum Toplumunda AB tüzükleri uyarınca yapılması mecburiyeti getirilinceye kadar, çözümleri de ertelenmiştir. Uzmanlar; bina yalıtımlarıyla ilgili olarak yapılan tavsiyelere kulak asmayarak, Kıbrıs'taki karbondioksit emisyon seviyelerinin azaltılmasına yönelik kaçırılan fırsata sık sık atıfta bulunmaktadır. Bu sektörlerle ilgili olan en önemli olumlu çalışma ise her yerde var olan güneş enerjisiyle çalışan su ısıtıcılarıdır. Diğer taraftan, harici güneş enerjisi kontrol cihazlarının kullanılmasını teşvik ederek, havalandırma için tüketilen enerji miktarlarını oldukça azaltacak olan önlemlerin yokluğu göz ardı edilemeyecek kadar büyük olumsuz bir konudur.

Ulaşım sektörü

- Mevcut araçların, enerji tasarruflu vasıtalarla değiştirilmesi
- Biyolojik yakıt ve biyolojik yakıt altyapısının olmaması
- Kronikleşmiş ulaşım sorununun çözümü

Ulaşım sektöründe yaşanan sorunlar iki sınıfa ayrılmıştır: 1) doğrudan kontrolü altında olan önlemler, mesela biyo-yakıt altyapısının olmaması ve kronikleşmiş toplu taşıma problemine bir çözüm bulunması ve 2) toplu taşıma şirketlerinin kontrolünde olan, mevcut taşıma araçlarının yenilenmesi gibi konular.

Kıbrıs Rum Toplumuna pek çok daha önce kullanılmış araçlar gelmektedir; bu da demek oluyor ki sektördeki şirketler başkalarının sorunlarını da ithal etmektedir. Diğer bir sorun ise, çevre standartlarına uymayan motorların muayene ve tamirlerinin yapılmamasıdır. Çevre konusunda yapılabilecek olan diğer bir katkı da malların kara yoluyla nakliyatının modernleştirilmesidir, bu şekilde dönüş yolculuklarından da daha iyi bir biçimde faydalanılabilir.

Ulaşım sektörünün çevreye verdiği en büyük zarar şüphesiz petrol kullanımınıdır. Görülen o ki; Kıbrıs yakıt ve vasıta bağlamında sadece pazarda sunulanları satın alabilmektedir. Kıbrıs Rum Toplumunda kurşunsuz benzinin kullanılması, araçların düzenli muayenesinin zorunlu yapılması ve sadece güvenlik sebebiyle değil, yakıt tasarrufu sağlanması amacıyla otoyollarda hız tahditlerinin uygulanması AB tarafından yapılan baskılar sonucunda olmuştur. Kıbrıs Türk Toplumunda da kurşunsuz benzin kullanımı birkaç yıl önce başlamıştır. Ancak kullanılan benzin AB standartlarına uygun değildir ve bu nedenle özellikle trafiğin yoğun olduğu saatlerde hava kirliliğine neden olmaktadır. Elektrikle çalışan arabalar caddelerde görülmeye başlanmış olsa da, sınırlı sayıdadır. Öta yandan, elektrik şebekesi bile petrole çalışan bir ülkede (Kıbrıs Rum Toplumunda bu santraller yakın zamanda, emisyon bakımından daha az zararlı olan gazla çalışanlara dönüştürülecektir) bu tip arabaların çevresel değeri de ayrı bir tartışma konusudur. Yine de yönetimle ilgili önlemler hâlâ daha alınmamaktadır. Büyük araç filosu daha etkin bir biçimde kullanılabilir: çoğu kamyon yarı dolu hatta boş olarak hareket etmektedir. Toplu taşımacılığın da yetersiz olması, vatandaşların özel araçlarını kullanmasını zorunlu hale getirmektedir. Trafik yoğunluğunu azaltmak için, mesela ayrı ayrı zamanlara göre düzenlenmiş çalışma saatleri ve toplu taşımacılığın yenilenmesi ve hatta tren sisteminin yeniden başlatılması gibi önlemler alınabilir.

Kıbrıs'ta Global Compact ve Kurumsal Çevre Sorumluluğu

Kıbrıs'ta şimdiye kadar bazı şirketler Global Compact ilkelerine bağlılıklarını bildirmiş olsalar da, New York'ta bulunan BM Global Compact Ofisi tarafından tanımlanan biçimde ada çapında bir "Yerel Ağ" kurulmamıştır. Bugüne kadar Global Compact girişimine katılan şirketleri BM Global Compact web sitesinde bulabilirsiniz (www.unglobalcompact.org).

UNDP'nin Gelecek için Ortaklık projesi, Kıbrıs Türk Toplumunda Global Compact çevre ilkelerini benimseyen şirketler arasında ağ oluşturulması için yardımcı olmuştur ve bugün 18 şirket, bu ilkeleri uygulamak için birlikte çalışacaklarını taahhüt etmiştir. Bu şekilde, BM Global Compact ilkelerini uygulama ve teşvik etme amacıyla aralarındaki işbirliği ve eşgüdümün artmasını sağlamıştır.

Odalarının web siteleri sunulmuştur. Şekil 3.1’de bu bağlantılar ve ekonominin sektörleri arasındaki kesişme noktaları gösterilmektedir.

Kutu 3.1 Kıbrıs’taki Çevre Tehditleri ve pratik çözüm arayışları

İklim değişikliklerine cevap vermek

Günümüzde, İklim Değişikliğinin bir gerçek olduğuna dair küresel bağlamda bilimsel bir oybirliği sağlanmıştır. Sorun artık bu gerçeğin tartışması değil, sonuçlarının nasıl yönetileceğiyle ilgilidir. Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan son rapora göre; Güney ve Güney Doğu Avrupa iklim değişikliklerinden en fazla etkilenecek olan alanlardır: “Güney ve Güney Doğu Avrupa: (Portekiz, İspanya, G. Fransa, İtalya, Slovenya, Yunanistan, Malta, Kıbrıs, Bulgaristan, G. Romanya). İberya Yarımadası, düşen yıllık yağış oranının şimdiki oranlara göre %40 azalmasıyla, kuraklıktan en fazla etkilenecek olan bölgedir. Yıllık ortalama sıcaklıklar, tüm Güney Avrupa ve Karadeniz bölgesinde 4-5 C° artacaktır. Yağış miktarının azalması ve havanın daha ılık olması nedeniyle, su sıkıntısı, kuraklık, sıcak hava dalgaları, orman yangınları, biyolojik çeşitliliğin kaybolması, toprak ve ekosistemlerin bozulması ve sonunda çölleşme gibi tehditlerle karşı karşıya kalınacaktır. Düşen yağmurların daha şiddetli olması nedeniyle erozyon, topraktaki organik maddelerin kaybı artarken ani seller de meydana gelecektir. Su enerjisi ve soğutma termal enerji santralleri için özellikle sıcak yaz aylarında daha az su bulunacaktır. Yaz sıcakları iklimlendirme aletlerine aşırı yüklenmesine neden olacağı için elektrik kesintileri de artacaktır. Artan sıcaklıklar ve yaşanan su kıtlığı nedeniyle tarımsal verim de büyük ölçüde azalacaktır. Güneydeki pek çok yerde verimde %10 ile %30 arasında azalma görülebilir. Turistik yerler yaz aylarında tatil yapmak için çok sıcak olabileceğinden, turizm ilkbahar ve sonbahara kayabilir. Sıcaklığa bağlı olarak binlerce vakitsiz ölüm gerçekleşebilir: Güney Avrupa’nın pek çok bölgesinde her 100,000 kişiden yaklaşık 30 ile 55 kişinin fazladan ölümüne sebep olacaktır.”

Atık yönetim vakası

Kıbrıs’ın doğal çevresi, birbirine bağlı, birleşik ve birbiriyle ilişkili ekosistemlerden oluşmaktadır ve haritalarda yer alan hiçbir çizgi, çevre alanında meydana gelen bozulmaların neticelerinin bir toplumdaki diğerine sıçramasına engel olamaz. Adadaki su işleme sorunları, iki toplumun birbirine bağlı olduğunun bir göstergesidir. Günümüzde, her iki toplumun çeşitli atık suları için birbirinin aynı atık işleme sistemlerinin kurulmuş olması (Haspolat’taki Atık Su Tesisi’ndeki kaydadeğer istisna dışında), çevre ile ilgili etmenlerin ne kadar karmaşık olabileceğini göstermektedir. Her bir toplumda üretilen atık miktarları, yönetim ve işleme bakımından çok küçük olduğundan, kırılma seviyesine ulaşabilecek mali açıdan verimli yönetim sistemlerinin geliştirilmesini zorlaştırmaktadır. Eğer her iki toplumun atık ürünleri birleştirilirse, işleme ve yeniden dönüştürme olanakları daha etkin biçimde yönetilebilir ve maddi açıdan daha uygulanabilir olabilir. Bu tip uygulamaya yönelik örnekler arasında kullanılmış maddelerin işlenmesi, lastik ve akülerin geri dönüştürülmesi yer almaktadır. Hem Kıbrıslı Rumlara hem de Kıbrıslı Türklere hizmet verecek bir atık işleme tesisinin kurulması için yer aranırken, tüm ada birleşik bir bütün olarak düşünülmelidir. Bu tür bütünlük bir proje, herhangi bir haritadaki somut bir çizgide değil, ada çapındaki bu sorunu, asgari olumsuz etkiyle çözebilmek için en iyi katkıyı sağlayacak olan ve aynı zamanda her iki toplumun ve bir bütün olarak ada çevresinin yararlanabileceği bir yer seçilmelidir.

Kutu 3.2 Mavi Bayrak

Mavi Bayrak, aşağıdaki kriterlere uyan plajlara (özel veya halk) verilen bir sertifikasyon sistemi tanımlamasıdır:

- Çevre Eğitimi ve Bilgi
- Yüzme suyu kalitesi
- Çevre Yönetimi
- Güvenlik ve hizmetler

Kıbrıs'ta, bu sertifikaya sahip 49 plaj bulunmaktadır ve programın yaklaşık yirmi yıl önce başlamasından bu yana sayıları hızlı bir biçimde artmıştır. Kıbrıs Turizm Örgütü ve Kıbrıs Deniz Çevre Koruma Derneği (CYMEPA), bu programı 1995 yılında Kıbrıs'ta başlatmıştır. Bu tarihten itibaren, mavi bayrak almaya hak kazanan plaj sayısı hızlı bir biçimde artmıştır. 1996 yılında Kıbrıs'ta 11 Mavi Bayrak bulunurken, bu sayı 2000'de 29, 2006 senesinde 49 olmuştur.

Ödüllendirmeler 1987 yılında başlatılmıştır ve yüzme suyunun kalitesi, plaj yönetimi, güvenlik ve çevre eğitimi ve bilgisi gibi belirli kriterlere sahip plaj ve marinalara verilmiştir. Mavi Bayrak, yerel mercilerin plajları koruması ve her yıl kalitelerini arttırmaları için bir motivasyon sunmaktadır. Bayrak alan plaj sayısının sürekli artması, sahillerdeki belediye ve otellerin, gelirlerini sağladıkları çevreye verdikleri önemim de bir kanıttır.

Kutu 3.3 Green Dot (Yeşil Nokta)

Green Dot (Kıbrıs) Public Co. Limited, 2003 yılında, Kıbrıs'taki tüm imalat ve ithalat şirketleri adına, yerel pazara sürdükleri tüm maddelerin paketlerinin yeniden kazanılması ve geri dönüştürülmesi konusundaki sorumluluklarını yönetmek için kar amacı gütmeyen özel bir şirket olarak kurulmuştur. Bu, AB'ye uyum süreci, daha belirli halyle Ambalaj ve Ambalaj Atıklarıyla ilgili 94/62/AB sayılı Direktif sonucunda ortaya çıkan bir ihtiyaçtır.

Şirket, sistemini kurma aşamasındadır ve faaliyete geçebilmek için onay beklemektedir. Bu süreç nedeniyle, Avrupa'daki en başarılı ambalaj geri kazanım örgütü olan Belçikalı Fost Plus'ın bilgi ve deneyiminden faydalanabilmek için bir danışmanlık anlaşması yapmıştır.

Kutu 3.4 Kıbrıs'ta Organik Tarım

Son yıllarda, tüketicilerin sağlıklı üretim yönünde artan talepleri ve geleneksel tarımın sürdürülebilir olmaması nedeniyle tarım sektörü, 2092/91/AET sayılı AB Konseyi Direktifi çerçevesinde organik tarım seçeneğini gözünde bulundurmaya teşvik edilmiştir. Bu trendin desteklenmesi için çeşitli grup ve dernekler oluşturulmuştur:

Kıbrıs Organik Üreticiler Derneği (Kıbrıs Rum Toplumu, 2000) Organik Yaşam ve Tarım Derneği: ORYAT (Kıbrıs Türk Toplumu, 2005) Kıbrıs Organik Danışmanlık Grubu (iki toplumlu, 2005)

"Organik Tarım Dünyası" 2006 raporuna göre; Kıbrıs'ta 1,018 hektarlık bir alanda organik tarım yapılmaktadır; bu rakam, toplam tarım alanının % 0.71'ini oluşturmaktadır (bu rakamlar Avusturya'da %13.53, İtalya'da %6.22, BK %4.39, Yunanistan'da %2.72, İsrail'de % 1.05 ve Mısır'da ise % 0.72dir). Aynı rapora göre, 2006 yılında Kıbrıs'ta 225 organik çiftlik mevcuttur (İtalya'da 36,639; Avusturya'da 19,826; BK'da 4,010; Yunanistan'da 8,269, Estonya'da 810, Filistin'de 500, İsrail'de ise 400 adet çiftlik bulunmaktadır).

Kutu 3.5 Şirketlerin çevre ile ilgili davranışları hakkında Uygulamaya Yönelik Örnekler

İki örnekte, büyük inkişaf/inşaat şirketi, yapacakları yeni tasarımlarda su ve enerji tasarrufu önlemleriyle ilgili temel hazırlıkları yapma fikrini, maliyetleri yükselteceğinden korktukları için benimsememişlerdir. Bir danışman tarafından kendilerine programın kar-zarar analizi sunulmuştur. İlk başta tereddüt yaşayan her iki şirket de, daha sonraki aşamalarda su tasarruf önlemlerinin uygulanmasını sağlayacak olan önlemleri kolayca projelerine dahil etmiştir. Bunun yanı sıra, dış duvarlarda daha kalın yalıtım tuğlası kullanmayı da yeniden düşünmeye karar verdiler. Ancak; modern kerpiç duvar kullanma fikrini “yeterince modern” bulmadıkları için benimsememişlerdir.

Diğer iki örnekte de, bir mandıra ve bir sanayi çamaşırhanesi, su ve enerji tasarrufu sağlayan sayaçlı genel yıkama ve geri dönüşüm uygulamalarını kullanmıştır. Kaynağın günlük tüketiminin azaltılması, maliyetlerin de gözle görülür bir biçimde azalmasını sağlamıştır. Her iki işletme de planlama evresinde tavsiye almıştır. Bu fikirleri benimsemelerinin nedeni, yüksek miktarlardaki su ve elektrik faturalarıyla bu temel kaynaklarda çok yakın zamanda beklenen zamlardır.

Bir diğer örnekte ise; şirket sahibi, yapmış oldukları faaliyetlerin çevre üzerindeki etkilerine dikkat etmenin değerini şu şekilde açıklamıştır: “Eğer yalnızca mali açıdan yatırım yaparsam ve çevre ile sosyal konuları görmezden gelirim, yapmış olduğum kötü uygulamalar çevreye zarar verecektir, bu durumdan rahatsız olan halk bana kızacaktır ve bu durum toplumsal bir boyut kazanacaktır. Kıbrıs Türk Toplumunu küçük bir yerdir, bu nedenle şirketlerin çevreye verdikleri zararlarla ilgili haberler hemen yayılarak aşağıdaki sonuçları doğurur:

- a-Ben bir inşaat şirketiysen, kimse benden ev satın almaz
- b-Turizm sektöründeysem; kimse otelime veya turistik tesisime gelmez
- c-Tarımla uğraşıyorsam; ürünlerimi satabilecek yerel pazar bulamam, böylece ürünlerimi satmakta zorlanırım ve netice itibarıyla para kaybederim
- d-Ulaşım ve dağıtım sektöründeysem; halk bana müşteri olarak gelmekten vazgeçer ve elbette kendilerine başka bir seçenek bulurlar.”

Bu örnek, resmi tüm boyutlarıyla sergilemektedir; ancak bu bilinç seviyesine maalesef çok az şirket ulaşmıştır.

Çok iyi tanınmış bir şirketle ilgili diğer örnekte ISO 14000 standartlarının uygulanmasına yöneliktir. Şirketin proje koordinatörü, bu standartların uygulanmasının şirkete yük olduğunu; çünkü ISO 14000 standartlarına uygun olabilmek için fazladan para harcadıklarını ifade etmiştir; bu şirketi hayal kırıklığına uğratan en büyük etmen ise aynı sektördeki diğer şirketlerin bu konuda hiçbir şey yapmamasıdır. Şirket, şikâyetini şu şekilde ifade etmiştir; “Çevreyi korumaya ve kurtarmaya çalışırken neden ben fazla para ödeyerek kârımdan kaybediyorum?”. Bu durumla hemen hemen tüm sektörlerde karşılaşmıştır; çünkü günümüzde ISO 14000'e uygun olarak faaliyet göstermek şirketleri oldukça zorlamaktadır; yine de ISO'ları uygulayan tüm şirketler aynı dertten yakınmaktadır: ISO 14000 standartlarına uymayan şirketlerin denetim ve kontrolleri yetkili merciler tarafından yapılmalıdır. Öte yandan, sektördeki adil olmayan rekabetin önlenmesi için bu şirketlere ciddi cezalar uygulanmalıdır.

BÖLÜM 4

BİLGİ VE EYLEM ARASINDAKİ BOŞLUĞU ARAŞTIRMAK

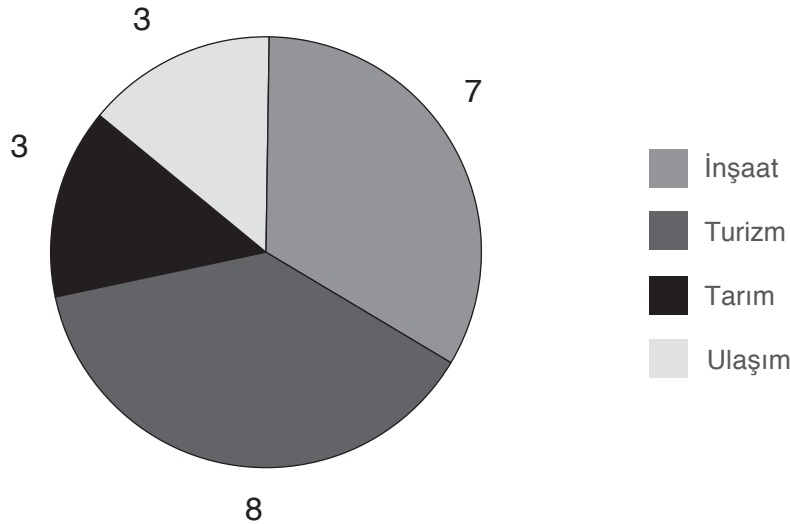
Bu raporda örnek olarak alınan şirketler Turizm, Ulaşım, Gıda ve Tarım ile Yapı ve İnşaat sektörlerinden seçilmiştir. Bu araştırma için genellikle büyük ve tanınmış şirketler seçilmiştir, çünkü (a) eğer büyük şirketler Global Compact ilkelerinden habersizse, küçüklerin de muhtemelen bu konudan haberi yoktur ve (b) eğer büyük şirketler bu konuda bilinçliyse, onlar tarafından yapılan uygulamalar, küçük şirketler için örnek ve vaka incelemesi olarak kullanılabilir. Böylece, büyük şirketlerin Global Compact ve diğer kurumsal sosyal sorumluluk değerlerinin “Savunucusu” olma potansiyelleri vardır.

Veri grubunda yer alan 52 şirkette toplam 6,635 işçi çalışmaktadır. 52 şirketten yalnızca 19’u yıllık ciroları hakkında bilgi vermiştir. Bu 19 şirketin (toplam 2,518 işçi çalıştırmaktadırlar) yıllık toplam cirosu 338 milyon ABD dolarıdır. Veri grubunda yer alan en eski şirket 1935 senesinde, en yeni şirket ise 2004 yılında kurulmuştur. Bu şirketlerin farklı sektörlere göre dağılımı aşağıda Şekil 4.1 ve Şekil 4.2’de gösterilmektedir. Örnekleme yer alan Kıbrıs Türk Toplumundan üç şirket Global Compact ilkelerini önceden kabul etmiştir.

Kıbrıs’ın birbirine bağlı ekosistemler bütünü olarak ele alınmış olmasına da ayrıca dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu nokta, ekonomik açıdan okuyucunun kafasını karıştırabilir; çünkü Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türklerin ekonomik durum açısından eşit olmadığı bir gerçektir, ayrıca Kıbrıslı Rumların karar verme aşamasında AB topluluk müktesebatının daha belirleyici bir rolü vardır. Ancak; hangi açıdan olursa olsun, özellikle de ekolojik açıdan baktığımızda, iki toplumun ayrı ayrı ele alınması bir anlam ifade etmemektedir; çünkü Kıbrıs özellikle birbirine bağlı ekosistemlerden oluşmaktadır ve bu ekosistemler ara bölgede birbirinden ayrılmamaktadır. Hangi kaynaktan olursa olsun, havayı kirleten emisyonlar, tıpkı su kıtlıkları gibi, tüm adayı etkileyecektir. Öte yandan, her iki toplumun karşı karşıya kaldığı problemler de esasen aynıdır (su sıkıntısı, erozyon, kirlilik vb.) ve bu yüzden, bu sorunlara ada çapında entegre çözümler bulunmalıdır. Aslında bu çözümlerden bazıları iki toplum arasındaki ticaret için fırsatlar yaratabilir (mesela, Kıbrıs Türk Toplumundan elde edilen kesilmiş süt suları, Kıbrıs Rum domuz çiftliklerinde kullanılabilir). Eğer çevreyle ilgili etmenleri harici birer mesele olarak ele almak istemiyorsak; ticari faaliyetlerin çevre üzerindeki etkileriyle ilgili olarak yapay sınırlar çizmeye çalışmak yerine, adayı bir bütün olarak düşünmemiz gerekmektedir.

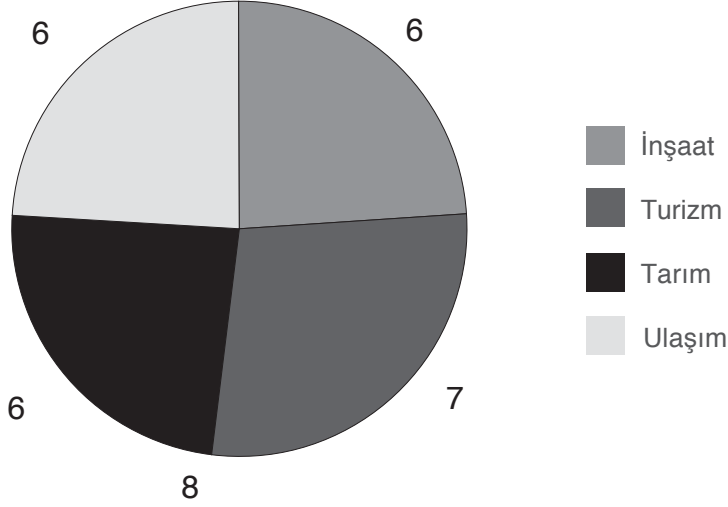
Şekil 4.1

Kıbrıslı Türkler tarafından işletilen şirketlerin Şirket Dağılımı

Şekil 4.2

Kıbrıslı Rumlar tarafından işletilen şirketlerin Şirket Dağılımı

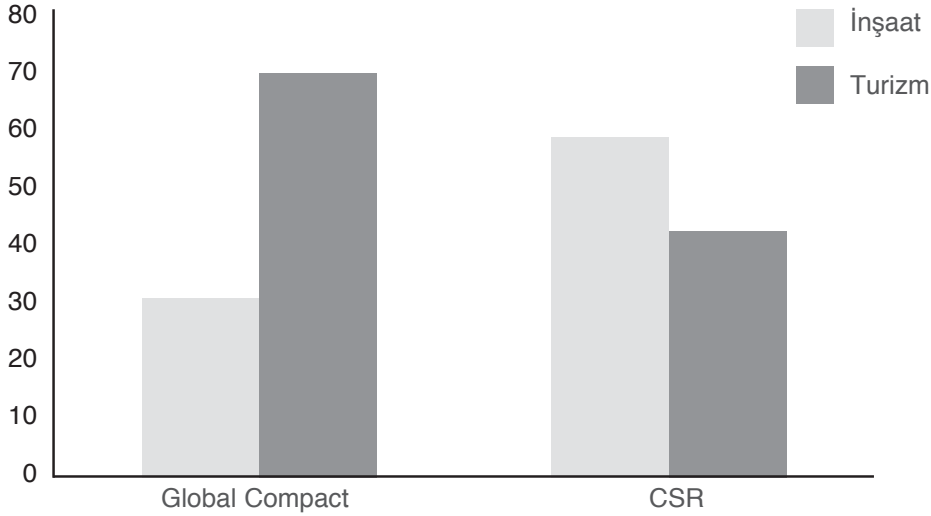
Global Compact hakkındaki bilinç seviyesi

Araştırma sonuçları, az sayıda üst düzey yöneticisinin Global Compact hakkında bilgi sahibi olduğunu ortaya koymuştur (Şekil 4.3). Bu olgu; UNDP adına RAI tarafından 2007 yılı Mayıs ayında yapılan bir anketin 2'nci Aşamısıyla teyit edilmiştir. Daha fazla sayıda şirketi araştıran bu anket sonuçları da şirketlerin yalnızca %20'sinin Global Compact veya Kurumsal Sosyal Sorumluluk konularında bilgi sahibi oldukları ve büyük şirketlerin, küçük ve orta ölçekli şirketlere göre bu konuda daha bilinçli olduklarını teyit etmiştir.

Bunun nedeni muhtemelen Küresel Sözleşme ilkelerinin Kıbrıslı şirketlere nispeten daha az tanıtılmasıdır. Aslında, bu bulgu, Kıbrıslı iş liderlerinin, faaliyetlerindeki belirli sosyal konuların önemini farkında olmadıkları sonucunun çıkartılmaması gerekmektedir; bu kişilerin, BM Global Compact ve diğer Kurumsal Sosyal Sorumluluk girişim ve hareketleriyle bu faaliyetlerin düzenlendiğinden haberleri olmadığını söylemek daha doğru olur. Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramının Global Compact'ten daha fazla duyulmuş olması da bunun bir göstergesidir. "BM Global Compact Girişimini daha önce duymuş muydunuz?" sorusuna, veri grubunda yer alan şirketlerin %31'i olumlu yanıt verirken, %69'u daha önce hiç duymadıklarını ifade etmiştir. Öte yandan, katılımcılara "Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramını daha önce duymuş muydunuz?" sorusu yöneltildiğinde, Şirketlerin % 58'i olumlu cevap verirken %42'si olumsuz cevap vermiştir; bu da, şirketlerin önemli ölçüde KSS kavramına aşina olduklarını göstermektedir. Bu sonuç, KSS'ü teşvik eden tek girişimin BM Global Compact olmamasıyla (örneğin AB'nin de kendi KSS ilkeleri vardır) açıklanabilir.

Şekil 4.3

Global Compact ve KSS hakkında bilgi

Çevre ile ilgili konulardaki bilinç seviyesi

Kıbrıslı işadamları, çevreyle ilgili konular hakkında daha bilinçlidir; bu farkındalığın, uluslar arası toplum tarafından uzun süredir verilen bilgiler, özellikle topluluk müktesebatı ve çevrenin korunmasıyla ilgili uyumlaştırılmış yeni AB mevzuatından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kıbrıs'ta çevrenin geliştirilmesi için ayrılmış olan büyük miktarlardaki Avrupa fonları; işletmelerin çevreyi geliştirmenin yanı sıra çevresel veya "yeşil" işletmelere yatırım yapabilmeleri için hibe ve sübvansiyon sağlamaları için de bir fırsat yaratmıştır. Ancak, yukarıda bahsedilen KSS araştırmanın II'nci aşaması, ankete katılan şirketlerin yalnızca %32'sinin Global Compact çevre ilkelerini bildiklerini ortaya koymuştur (ve bu durumda bile, bunların Global Compact ilkeleri olduğunun farkında olmayanlar da mevcuttu). Kıbrıslı Rumlar tarafından işletilen şirketlerle Kıbrıslı Türk işletmeleri arasında fark bulunmaktadır; Kıbrıslı Rum şirketlerin diğerlerine oranla bilinç seviyesi daha yüksektir (2007 yılı rakamlarına göre ilkinde %42, ikincisinde %30). Buradaki ilgi çekici bir ayrıntı ise; şirketlerin bu ilkelerin Global Compact'te yer aldığını bilmeseler de Global Compact Çevre İlkelerinin üçüne de büyük oranda uymaktadırlar.

AB çevre müktesebatının ada çapında uygulanmasını sağlayabilmek için, AB TAIEX görevlileri, Katılım Anlaşması Protokol 10 Madde 1 uyarınca askıda olan müktesebatın uygulanmasının hazırlanması için çalışmaktadırlar.

Veri grubunda yer alan şirketlerden yarısından biraz fazlası (%55), yürüttükleri faaliyetlerin çevreyi etkilediğini düşünmektedir; öte yandan hatırı sayılır sayıda şirket ise (%45) faaliyetlerinin çevreyi hiçbir şekilde etkilemediğini düşünmektedir. PriceWaterhouseCoopers3 (PWC) tarafından yapılan yakın tarihli bir ankete göre; şirketlerin %23'ü faaliyetlerinin çevre üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünmektedir; ancak rakamlar arasındaki bu farklılığın nedeni PWC tarafından yapılan anketin perakende sektörü arasında yapılması olabilir; bu sektör bu raporda ele alınmamaktadır.

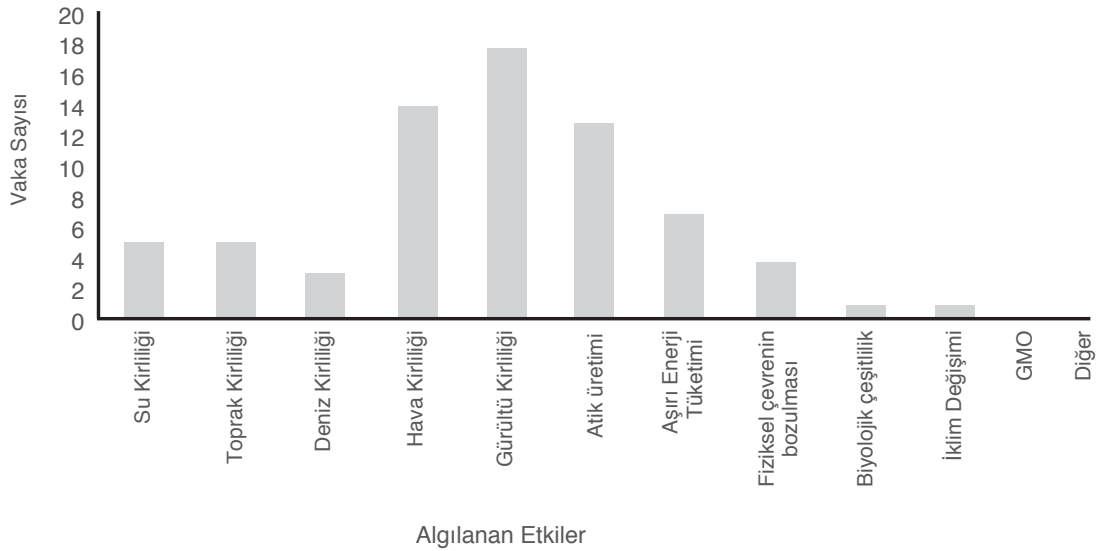
3. Ankete; perakende (%21), ithalat-ihracat (%10) ve gayrimülk inkişaf (%9) gibi farklı sektörlerden 225 şirket katılmıştır.

Global Compact Çevre Araştırmasıyla eş zamanlı olarak RAI tarafından kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili olarak yapılan bir ankette ise mülakata katılan şirketlerden yalnızca %6'sı faaliyetlerinin çevre üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Ancak RAI anketinde, bankacılık/finans, imalat/inşaat, ticaret, turizm/catering, medya, ulaşım, BT, hizmetler/iletişim, gemicilik gibi farklı sektörlerden daha çok sayıda şirket yer almaktaydı.

Faaliyetlerinin çevreyi etkilediğini düşünen 24 şirketten çoğu, bu etkilerin gürültü kirliliği, hava kirliliği ve atık üretimi olduğunu düşünmektedir (Şekil 4.4). Şirketlerden yalnızca 3 tanesinin deniz çevresini etkilediklerini düşünmesi de (bir adada!) oldukça ilginç bir noktadır; öte yandan şirketlerden yalnızca bir tanesi iklim değişikliğini etkilediklerini kabul ederken, yine yalnızca bir şirket biyo-çeşitlilik üzerinde etkisi olduğunu kabul etmiştir.

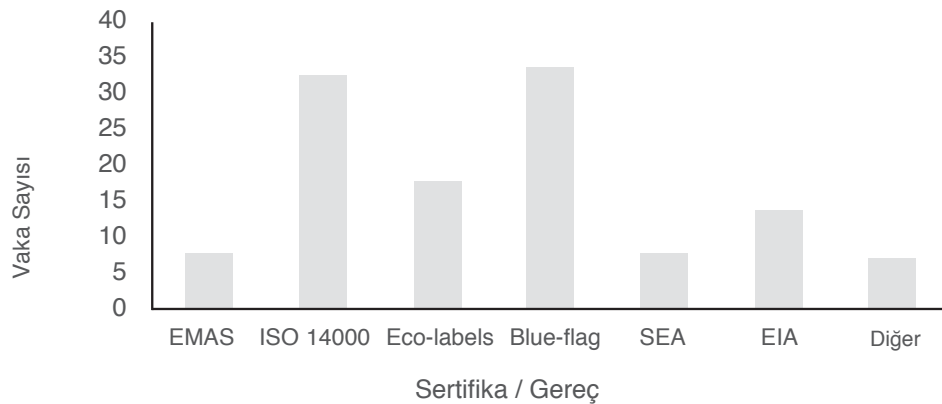
Şekil 4.4

Etki Alanları

Şekil 4.5

Ekolojik sertifikalar ve Çevre Araçları hakkında bilgi seviyesi

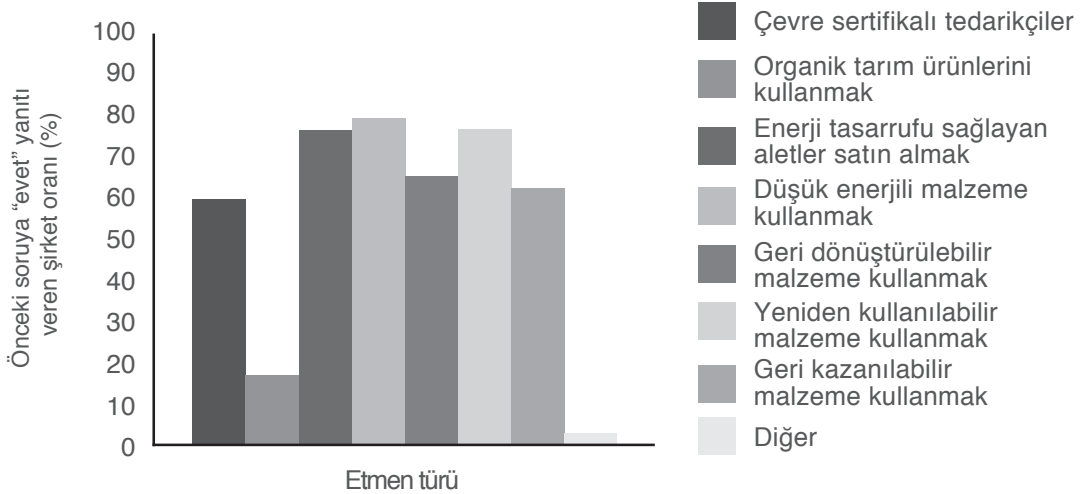
Veri grubundaki şirketlerin yaklaşık dörtte üçünün Mavi-Bayrak uygulaması ve ISO 14000 çevre standartlarından haberi vardı. Diğer çevre sertifika ve gereçleriyle ilgili çok az şirketin bilgisi bulunmaktadır (Şekil 4.5)

Şirketlerin karar verme aşamasında çevreye verilen önem

Veri grubundaki şirketlerin çoğunluğu (%80 veya 35 şirket), satın alma kararlarında çevreyle ilgili etmenleri de göz önünde bulundurduklarını ifade etmiştir. Bu etmenler arasında; düşük enerjili maddelerin kullanılması (28 şirket)⁴, yeniden kullanılabilir maddelerin kullanılması (27 şirket), enerji tasarrufu sağlayan cihazların alınması (27 şirket), geri kazanılabilir maddelerin kullanılması (22 şirket) ve çevre belgeli tedarikçilerin kullanılması (21 şirket) yer almaktadır. Aynı biçimde, şirketlerden %75'i üretimle ilgili karar verirken de çevreyle ilgili etmenleri göz önünde bulundurduklarını belirtmiştir (Şekil 4.7); burada da enerji, su ve atık (aynı zamanda gürültünün azaltılması) gibi konuların üzerinde durulmaktadır. UNDP/RAI anketinin II'nci Aşaması, şirketlerin aktif bir biçimde enerji tasarrufu (2007 yılında %66) ve geri dönüşüm (2007'de %62) faaliyetlerine katıldığını teyit etmiştir. Ancak; UNDP/RAI anketine göre, şirketler ayrıca kirlenmeyi önlemeyi de azaltmaya çalışmaktadırlar (2007'de %72).

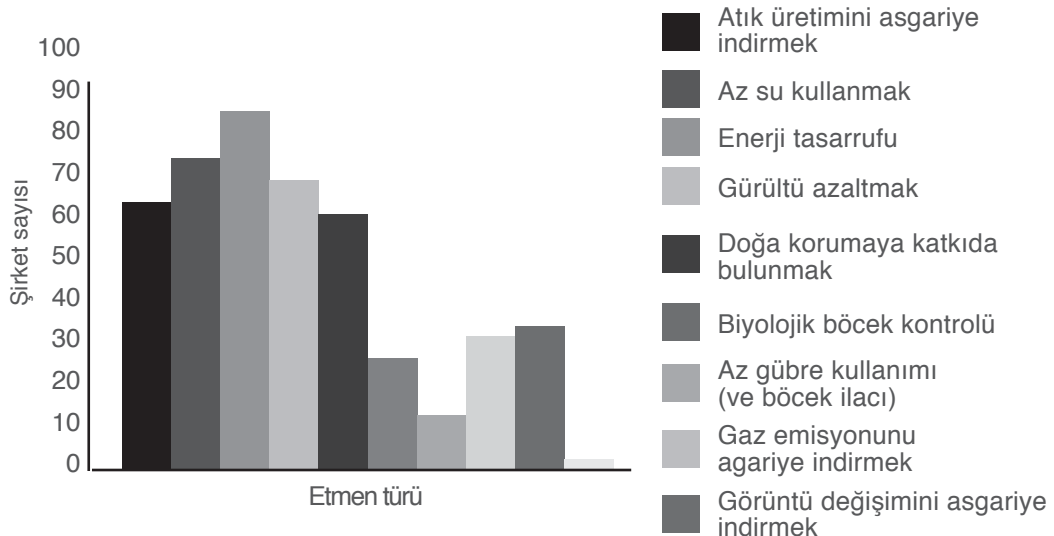
Şekil 4.6

Satın alma kararlarında çevre ile ilgili etmenler

Şekil 4.7

Üretimle ilgili karar alma sürecinde göz önünde bulundurulan etmenler

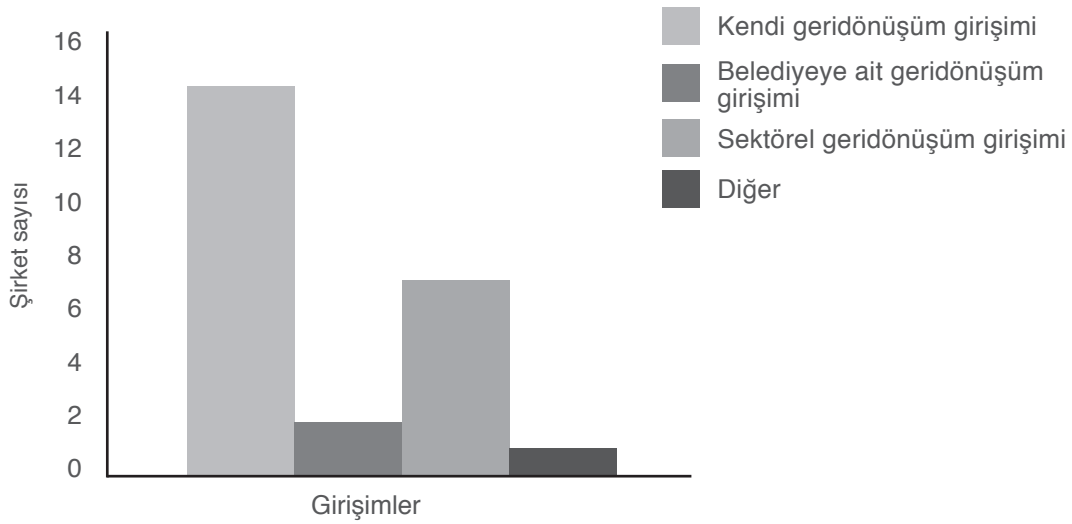
4. Çevre üzerindeki etkilerin azaltılması önlemleri arasında yer alan enerji tasarrufu RAI anketinde de üst sıralarda yer almıştır.

Veri grubundaki şirketlerin yarısı (%51) geri dönüşüm girişimlerine katılmaktadır⁵, bu şirketlerin çoğu “kendi geridönüşüm girişimini” hayata geçirmiştir (Şekil 4.8). Atıkların asgariye indirilmesi ve geridönüşüm girişimleri, UNDP/RAI anketinin II’nci Aşamasında da teyit edilmiştir (Ek 5); mesela, 2007 yılında, katılımcıların %62’si atıkların azaltılması ve geridönüşüm yoluyla çevre üzerindeki etkilerini azaltmaya çalıştıklarını ifade etmiştir.

Çevre dostu uygulamalarla ilgili bu olumlu yaklaşım ve tutumlara rağmen, çevre pek çok şirketin “aklına sonradan gelmektedir” ve işletmelerin karar alma süreçlerinde çevreyle ilgili etmenlere öncelik verilmesi oldukça azdır.

Şekil 4.8

Geridönüşüm girişimlerine katılım

Yine; UNDP adına RAI tarafından yapılan Kurumsal Sosyal Sorumluluk ile ilgili çalışmanın Aşama I’i (bz. Ek 3); şirketlerin çevreyi “desteklediklerini” iddia ettikleri, ancak gerçekte bu amaç için ayırdıkları planlanmış bir bütçeleri olmadığını ortaya koymuştur. Aynı çalışmanın Aşama II’sinde ise bu bulgular teyit edilmiş ve şirketlerin %48’i Çevre Sorumluluğu için ayrılmış olan bir bütçeleri olmadığını ifade ederken, %23’ü ise Çevre Sorumluluğu için ayrılmış olan bir bütçelerinin olup olmadığını bilmediklerini belirtmiştir!

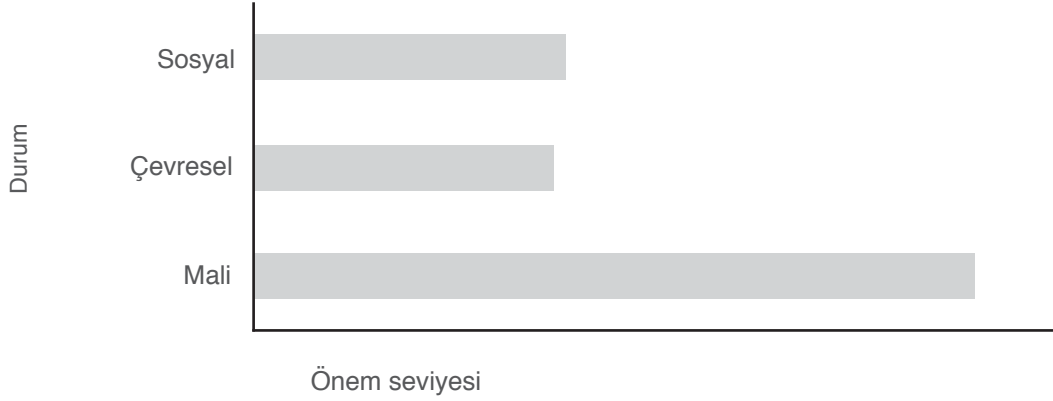
Şekil 4.9 ve UNDP/RAI anketleri (Ek 4 ve 5), çevre ve sosyal sorunların mali zorunluluklar yüzünden göz ardı edildiklerini ortaya koymuştur. Bu, genel anlamda; pek çok işadının kendilerini “kısa vadeli” düşünmeye şartladığı gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Uzun vadeli faydaların öngörülmesi ve ölçülmesi zordur; bu nedenle işadamlarının uzun vadeli çevresel sürdürülebilirliği sağlayabilmek için kısıtlı miktarlardaki fonları kullanmaları, gerçekten cesaret gerektirmektedir. Uzun vadede, gelecek nesillere fayda sağlayabilecek olan “Küresel Düşün, Yerel Davran” kavramı da henüz ticari alandaki tüm iş liderleri tarafından karar verme aşamasında daha fazla çaba göstermelerini sağlayacak biçimde içselleştirilmemiştir. Bu durum kendini özellikle inşaat sektöründe göstermektedir; sektörde yer alan çoğu kişi için binaların harcadıkları enerji ve binaların çalışabilmesinin çevreye maliyetleri tartışma konusu bile yapılmamaktadır. Şirketlerin çevre ile ilgili gerçek sorumluluklarının mali açıdan ortaya koyulmasına yönelik bir araştırma çok yararlı olacaktır.

5. Özellikle bu bölüm enerji tasarrufuna ayrılmıştır

Çevre sorumluluk ilkelerini uygulama isteği

Şekil 4.9

Mali, çevresel ve sosyal etmenlerin karar alma aşamasına etkisi

Veri grubunda yer alan şirketlerin büyük çoğunluğu (%89), sağlayacağı faydalar uzun vadede hissedilecek olsa da çevre hareketlerine yatırım yapmaya hazır olduklarını ifade etmiştir. Yine, eşit orandaki şirketler grubu da (%82), neden oldukları çevre etkilerine karşı hiçbir önlem almadıklarından dolayı, kendilerini de dolaylı olarak etkileyen bir sosyal maliyet çıkardıklarının farkında olduklarını belirtmiştir. Prensipteki bu bilinç seviyesi ve çevre üzerindeki etkilerini asgariye indirmek için harekete geçmeye istekli olmaları ilk bakışta, yaptıkları faaliyetlerle de onaylanmıştır. PriceWaterhouseCoopers, tarafından son zamanlarda yapılan bir anket, katılımcıların %70'inin şirketlerinin çevre üzerindeki etkilerini asgariye indirmek için bir takım önlemler aldığını ortaya koymuştur; öte yandan UNDP/RAI araştırmasının Aşama II'sinde ise katılımcıların %72'sinin kirlenmeyi önleyecek tedbirler aldığını, %62'sinin geri dönüşüm yaptığını ve % 66'sının ise enerji tasarrufu önlemleri aldığını ortaya koymuştur. Ancak bu önlemlerin tam olarak ne oldukları belirtilmemiştir. Esasen, veri grubundaki şirketlerin yalnızca %40'ı daha önce çevre koruma girişimlerinde yer aldıklarını ifade etmiştir; bu rakamlar UNDP/RAI ve PWC tarafından yapılan anket sonuçlarının oldukça altındadır. Ancak; bu konuyla ilgili net verilerin olmayışı, muhtemelen iş toplumu tarafından “çevre girişi” kavramının tanımlanmasındaki karışıklıktan kaynaklanmaktadır. UNDP/RAI anketi, şirketlerin aslında çevreyi “desteklediklerini”; ancak bunu gerçekleştirebilmek için herhangi bir net planları ya da stratejik bir vizyonlarının olmadığını ortaya koymuştur. Aynı biçimde, PWC anketinde de şirketlerin yalnızca %53'ü çevre ile ilgili konuların önümüzdeki beş yıl içerisinde kurumları için stratejik bir önem taşıdığını ifade etmiştir.

Geri dönüşüm, su ve enerji tasarrufu ile atıkların azaltılması gibi çevreye yönelik uygulamaların benimsenmesi ile karar verme sürecinde çevre ile ilgili etmenlerin çoğunlukla göz ardı edilmesindeki fark (Şekil 4.9), şirketlerin kurumsal çevre sorumluluğu ilkelerini çoğu zaman mevcut yasal zorunluluklarla, yasaların öngördüğü biçimde benimsemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu varsayım, UNDP/RAI anketinin II'nci Aşamasında teyit edilmiştir. Şirketlere, neden bir sosyal sorumluluk bütçelerinin olmadığı sorulduğunda, katılımcıların %76'sı bu konuyla ilgili bir yasanın bulunmadığını söylemiştir. Yani, yasal zorunluluklar; çevresel sorumluluk hareketlerinin kapsam ve içeriğinin belirlenmesinde önemli bir belirleyici unsurdur.

Şirketler, maliyetleri düşürmek için de çevresel sorumluluk eylemleriyle ilgilenmektedirler. Veri grubunda yer alan şirketlerin hemen hemen yarısı (%49), işletmelerinin çevre dostu

olması için aldıkları önlemlerin ortalama bir etkisi olacağını; %36'sı maliyetlerin düşük olacağını ve %15'i ise maliyetlerin yüksek olacağını düşünmektedir. Veri grubundaki şirketlerin dörtte üçü (%74), gönüllü eylemler yapmalarının, dolaylı maliyetlerin de düşmesine katkıda bulunacağını düşünürken, geri kalan %26'sı ise bu fikri paylaşmamaktadır. UNDP/RAI anketinin I'inci Aşamasında, katılımcıların %68'i, kısmen de olsa, çevre üzerindeki etkilerini azaltarak para kazanabileceklerini kabul etmiştir; yani iş liderleri, "yeşil" olmanın da mali ödülleri olabileceğini böylece anlamış bulunmaktadırlar. Aynı anketin Aşama II'sinde, katılımcıların ifade ettiği biçimiyle, çevre sorumluluğunun en önemli üç nedeni arasında "bunun uzun vadeli bir yatırım" olması yer almaktadır. Ancak; yukarıda da belirtildiği üzere, işletmeler, çevreyle ilgili yasalara uymadıkları takdirde ödeyecekleri ceza veya ücretlerden kaçınmak için bu tür "maliyet düşürücü" önlemleri de uygulamaktadırlar. PWC anketi; katılımcıların %68'i yasal yükümlülüklerinin farkında olduklarını ortaya koymuştur. Şirketlerin satın alma kararlarında, çevreyle ilgili hususları da göz önünde bulundurdıkları çıkarımını yapabiliriz; çünkü enerji tasarrufu sağlayan ve az enerji harcayan malzemeler aynı zamanda işletmelerin maliyetlerini de azaltmaktadır.

Tüketicilerin, kurumsal çevre sorumluluğunun teşvik edilmesinde belirleyici bir rol oynamaması da oldukça şaşırtıcıdır. Katılımcıların neredeyse yarısı (%52), müşterilerinin çevre dostu ürün talebinde bulunmadıklarını belirtmiştir. Ancak; bu konular Kıbrıslı tüketicilere sorulduğu zaman, yanıtları farklıydı. Mesela, vatandaşların çevreyle ilgili tutumları hakkındaki yakın tarihli bir Eurobarometre anketinde, Kıbrıslı katılımcıların %91'i, "Sizce, politika yapıcılar, çevreye de tıpkı ekonomik ve sosyal politikalara verdikleri önemi vermeli midir?" sorusuna olumlu yanıt verirken, %47'si, diğerlerine göre biraz daha pahalı olsa da ekolojik açıdan çevre dostu ürünler almayı düşündüklerini ifade etmişlerdir; bu, onların tüketici olarak çevre için yapabilecekleri en önemli davranıştır. Çevre sorumluluk ilkelerini uygulayan Kıbrıslı Şirketler, diğer işletmeleri eğitmek için öncü olabilirler, çünkü bu işletmeler, çevre sorumluluğunun için yatırım yapmanın "şirket ismi için iyi" olduğunun farkındadırlar (UNDP/RAI anketi Aşama II).

Bazı işletmelerin çevre sorumluluk ilkelerini uygulamak istememesinin nedenleri

Yol gösterici önderlerin olmaması

Bazı şirketlerin çevresel sorumluluk ilkelerini göz önünde bulundurmamasının nedeni, kimsenin onlara yol göstermemesidir. RAI anketinin II'nci Aşamasında, şirketlere neden çevre bütçelerinin olmadığı sorulduğunda, %52'si "çünkü diğerlerinin de yok"; %28'i "bunu hiç düşünmedik" yanıtını vermiştir. Bu; Kıbrıs'ta kurumsal çevre liderlerine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Farkında olmamak

Pek çok şirket, kurumsal çevre sorumluluğu ilkelerinin, işletmelerin etik davranışlarını yöneten kurallar dizisi olarak belirlendiğinden haberi yoktur. Bu nedenle, her bir çevre ilkesi, tipik Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler listeleri haline getirilerek, bu ilkelere tek cümlelik ifadelerde yer alan genel şartları ele alabilmesi için iş insanlarına yardımcı olmak gerekmektedir; bu şekilde, işletmelerin zaman sıkıntısı ve öncelik verilmeyen konuları ele alma istekleri de tatmin edilmiş olur. Öte yandan, işletmeler belki de ticari faaliyetlerle ilgili tezleri bilmiyor veya bunlar hakkında ikna edilmemiş olabilir. Bu yaklaşımla, çevreyle ilgili alınacak olan önlemler, şirketlerin işlemsel ve mali performanslarını geliştirebilecek olan bir kaynak verimliliği konusu olarak vurgulanabilir. Yine de bu yaklaşımın uygulanabilmesi için uzun vadeli, stratejik yaklaşım sergileyen yeni işletme modellerinin farkındalıkları ve bunu "nasıl" yaptıkları hakkında eğitimi gerektirmektedir.

Sorunların büyüklüğü karşısında, kendi katılımlarının önemsiz olacağını düşünüyor olabilirler

Yeşil hareketin sloganlarından biri “Küresel düşün, yerel davran”dır. “Küresel” terimi ile iklim değişikliği konusundaki gündelik haberlerle aşağı yukarı aşına olmamıza rağmen; kullanmadığımız bir lambayı söndürerek, dünya çapında çevre korumasına kişisel olarak katkıda bulunabileceğimiz herkes tarafından aynı ölçüde anlaşılması olmayabilir. Özellikle, kullanmadığımız bir lambayı kapatmanın hiçbir mali yükü olmamasına karşın, bir akkor lambayı ekonomik floransans bir lambayla değiştirmek için küçük çapta bir kişisel özveride bulunmamız gerekmektedir. Aslında, pek çok insan kısa vadede yaptığımız ufak yatırımların getireceği uzun vadeli faydaları açık bir biçimde anlayamamaktadır. Yapılacak ufak yatırımların uzun vadede sağlayacağı faydaları değerlendirebilmek için, şirketlerin yıllık olarak hazırladıkları bilânçolara bakmak yeterli değildir.

Daha geniş ekonomik bakış tezi

Dünya genelinde, economiciler ve iş liderleri tarafından yapılmakta olan en büyük hata, çevrenin bir dış etken olarak algılanmasıdır, oysaki doğal çevrenin tüketilmesi, tıpkı makinelerin amortismanı veya kaynakların tüketilmesi gibi ekonomik modellerde maliyet olarak yer almalıdır (örn. Dasgupta 2007). UNDP/RAI anketinin II’nci Aşamasına göre; çevre sorumluluğuna belli bir bütçe ayırmış olan şirketler, işletmelerinin tamamen sağlıklı bir çevreye bağlı olduğunun bilincindedir. Bu şirketler, Kıbrıs’ta motivasyonu sağlayacak öncü çevre liderleri olabilirler.

Yapılan diğer bir hata ise yenilenebilir enerjiye yapılacak olan yatırımların, geleneksel elektrik kaynakları maliyetleriyle karşılaştırılmasıdır. Geleneksel petrol fiyatları yükselince, elektrik maliyetleri ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının (YEK) tesis edilmesinin maliyetleri de yükselmektedir. Klasik ekonomik incelemeler, her zaman, YEK’in mali açıdan uygulanabilir olmadığı sonucuna varmaktadır. Aslında, analistler yıllardır bu sonuca varmaktadırlar ve dünya onlarca yıldır bu tuzağın içindedir. Eğer (makul oranda) ekonomi göz ardı edilebilir ve bir kişi şahsi özveride bulunarak, mesela evine PV çatı taktırırsa, bu kişi, geleneksel enerji santralleri tarafından üretilen elektrik istatistiklerinde aşağıya doğru bir harekete neden olacaktır. Eğer ekonominin elverişli olmasını beklersek, asla bu tuzaktan kurtulamayız. Öte yandan, çevre dostu olmayan desteklerin kaldırılmasıyla da mali bilânçoların, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği gibi konuların lehine dönmesi de sağlanabilir; bu konu, 2007 yılı Nisan/Mayıs aylarında Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu tarafından New York’ta düzenlenen 15’inci oturumda en çok tartışılan konulardan biriydi⁶.

Üçüncü sorun ise; iş çevrelerinde geniş ölçüde inanılan, tüketicilerin çevre dostu ürünlere önem vermediği hakkındaki efsanedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere, bu gerçek değildir, ancak yine de tüketiciler tarafından dile getirilen bu isteğin pratiğe geçip geçmeyeceği ve uygulamada daha fazla para harcayarak çevre dostu ürünler alıp almayacakları da kesinlik kazanmamıştır.

Son olarak; şirketlerin sürdürülebilir ürünlerle rekabette yer alamayacaklarını düşündükleri görülmektedir. Bu gerçek, 2007 yılında UNDP/RAI tarafından yapılan bir araştırmada açık bir biçimde kanıtlanmıştır; ankete katılan şirketlerin yalnızca %39 sürdürülebilir ürün kullanmanın kendilerine avantaj sağlayacağını düşündüklerini belirtmiştir. Her ne kadar pek çok şirket, çevreye karşı sorumlu olmanın maliyetlerinin farkında olsa da çevre sorumluluğu için sağlanan mevcut sübvansiyonlar hakkında çok azının bilgisi vardır (PWC anketine göre şirketlerin yalnızca %54).

6. Özellikle bu oturum enerji konularına ayrılmıştır.

7. EMAS: Çevre Yönetimi Denetim Sistemi

8. (NB Verimlilik, maddi girdilerin maddi çıktılara oranıdır ve genellikle çıktılardan (satışlar) artırılmasıyla artırılabilir düşüncüdür. Özellikle KOBİ’lerden oluşan çok az sayıda şirket sahibi, girdileri (kayıplar) azaltarak ve hatta daha iyi bir seçenek olarak çıktıları artırırken girdileri azaltarak verimliliklerini de arttırabileceklerini anlayamamaktadır. İkinci seçenek “Fazla çalışmak yerine akıllıca çalışmayı” gerektirir.

Bağlılıktan korkmak ve özellikle de faaliyetlerine maliyet yükleyen konularda, bağlılığın ticari faaliyetlerle ilgili kararlarda esnek olmamaya yol açacağını düşünmek

Özellikle de şirket muhasebesinin kısa vadeli bağlamında savunulması zor olan masrafları gerektiren durumlarda, bağlılıktan kaçınmak, yalnızca Kıbrıslı işadamlarına özgü bir durum değildir. Global Compact ile EMAS⁷ gibi daha belirli çevre programları, çoğu kişinin uygulamayı pek de istemeyeceği uzun vadeli bağlılıkları gerektirmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; yalnızca kısa ve uzun vadedekilere odaklanmak yerine, orta vadede sonuç veren (mesela 4-8 ayda) seçeneklerin belirlenmesidir.

Stratejik düşünme eksikliği ve üretkenliğin gerçek anlamının anlaşılmasındaki eksiklik⁸

Bu eksiklik, Kıbrıslı KOBİ'lerin yaratıcı biçimde düşüncelerini engellemekte ve onları yalnızca ayrıntılarla uğraşmaya hapsedmektedir. Onları bu tuzaktan kurtaracak bir araca ihtiyaç duyulmaktadır. Deneyimler; satışları arttırmaya ve para toplamadaki verimliliği geliştirmeye yönelik eğitim seminerlerine katılımın her zaman çok olduğuna; ancak maliyetlerin azaltılması, kayıpların önlenmesi ve üretim verimliliğinin geliştirilmesi ile ilgili olanların ise asla yeterli miktarda katılımcı çekmediğine işaret etmektedir. Mikro işletmelerin, genel olarak seminerlere katılmalarında ısrar edilmesi özellikle gerekmektedir. Eğitimin de çevre koruma konularında karşılaşılan zorluklarla karşı karşıya olduğu gözlenmektedir. İş liderleri, gelişmenin önemi ve ihtiyacını anlamış durumdadır; ancak günlük programlarında bunlarla ilgili eylemler öncelikli olarak yer almamaktadır. Kıbrıslı KOBİ'ler, yalnızca ürün bağlamında değil, bunların ayrılmaz bir parçası olan hizmetler bağlamında da düşünmeye başlamalıdır. Mesela, zirai kimyasal satıcıları, çiftçilere bu kimyasalları en etkin biçimde nasıl kullanılması gerektiğini öğreterek, bunların yanlış maksatlarla kullanılmasını engelleyebilirler.

Bu sayede, müşteriler kadar çiftçiler de tatmin olacaktır; ayrıca kimyasalların yanlış kullanılması nedeniyle çevreye verilen zarar da azaltılmış olacaktır. Öte yandan, ürün yelpazesini çeşitlendirmek her zaman şirketlere fayda sağlar. Bu nedenle, zirai kimyasal satan kişilerin, aynı zamanda biyolojik kontrol ürünleri satarak kazanç elde etmelerinde bir sakınca yoktur. Sonuç olarak; kısa vadeli satış rakamları yerine uzun vadeli pazar fırsatları ve müşteri sadakati konularına odaklanılması gerekmektedir.

KOBİ'ler bürokrasi nedeniyle boğulduklarını hissetmektedir

Çevreyle ilgili mevcut hukuksal ve uygulamadaki kontrol ve dengeler, mesela koruma mekanizmaları ve bunların uygulanıp uygulanmadıkları ve şayet uygulanmıyorlarsa nedenleri konularına aşağıda değinilmiştir. Görülen o ki; altyapının uygulanması ve insan gücü açısından genel bir sıkıntı yaşanmaktadır. Her işletmenin ve her sektörün, yasaların temel gerekliliklerine uyup uymadıklarını ve çevre için yaptıklarını takip edebilecek yeterli sayıda kaynak mevcut değildir. Yasa ve kurallara uymamanın daha fazla cezalandırılabilmesi ve bu sayede risk yönetimi aracılığıyla tutumların değişmesini sağlayabilecek olan izleme ve denetlemelerin artırılması bir gereklilik halini almıştır. Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse; şirketler ceza almamak için yasalarda öngörülen biçimde faaliyetlerini yürütecekler ve böylece maddi kayıpları (cezaları) en aza indirerek zaman içinde daha kârlı bir duruma geçebileceklerdir. Bu, elbette "ceza-ödül" politikasının "ceza" kısmıdır. "Ödül" kısmı ise; çevre konularında daha sorumlu olmanın kendilerine sağlayacağı faydaları görmek olacaktır; bu kısım uzun vadede daha etkin bir biçimde anlaşılacaktır. Bunu başarabilmek için pazar kuvvetlerinden ve müşterilerin çevre konusundaki hassasiyetlerini yansıtan taleplerinden faydalanılabilir.

Çevre Önceliklerine Bakış Açısı

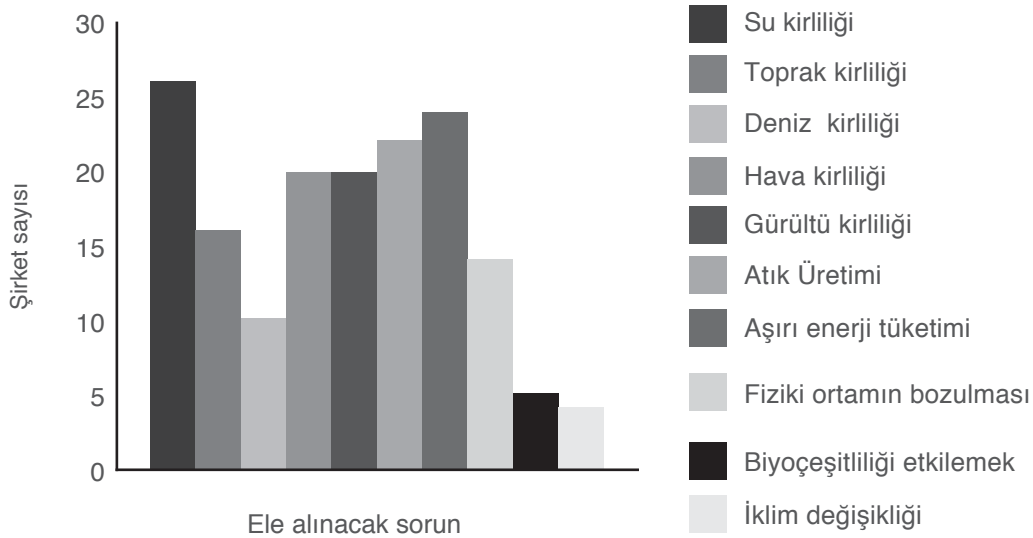
Bu raporun hazırlanabilmesi için görüşülen tüm katılımcılar, Kıbrıs'ın belli başlı çevre konuları hakkında bilgi sahibiydi. Yatırımlarındaki çevre öncelikleri arasında, iş liderlerinin su

kirliliği, enerji kullanımı, atık üretimi gibi konuları tercih ettiklerini; ancak iklim değişikliği ve biyoçeşitliliği öncelikli olarak ele almadıkları görülmektedir (Şekil 10). UNDP/RAI tarafından yapılan KSS anketinde de, enerji kullanımı ve atık azaltmanın (örn. Geri dönüşüm) II'nci Aşamadaki listenin en başlarında yer aldığı, ancak iklim değişikliği ile kirlilik gib konuların yatırım kapsamında pek fazla ele alınmadığı sonucu elde edilmiştir. Yukarıdaki tartışmada değinilen iki etkenin öncelikli olarak ele alınmasının, işletmelerin temiz su ve elektrik olmadan faaliyet gösteremeyecekleri ve su ile enerji tüketimini azaltarak maliyetleri de düşürebilecekleri varsayımına bağlayabiliriz. Aynı şekilde, kâğıt gibi bazı malzemeleri yeniden kullanarak şirketler masraflarını azaltabilirler. Bunun doğruluğu, Şekil 4.6 ve 4.7'de belirli bir noktaya kadar kanıtlanmıştır (satın alma ve üretim kararlarındaki çevre öncelikleri). Buna karşılık, iklim değişikliği ve kirlilik daha somut kavramlardır ve bunların şirket üretkenliğiyle doğrudan bağlantılarının anlaşılabilmesi de zordur.

Öte yandan, Eurobarometre tarafından yapılan yakın tarihli bir anket; iklim değişikliği, su kirliliği, kimyasalların sağlık üzerindeki etkisi ve hava kirliliği Kıbrıs vatandaşlarının öncelikleri arasında yer aldığını ortaya koymuştur. İşletme ve vatandaşların su kirliliği konusunda hemfikir olduğu görülmektedir. Yine, PWC tarafından işletmelerle ilgili yapılan anket; sırasıyla, hava kirliliği, atık yönetimi ve su sorunlarının şirketlerin asıl öncelikleri olduğunu ortaya koymuştur⁹. Bu sonuç; UNDP/RAI anketinin II'nci Aşamasına katılan şirketlerin % 72'sinin neden kirlilik önleyici tedbirler aldıklarını da açıklamaktadır.

Şekil 4.10

Çevre yatırım öncelikleri

Global Compact ilkeleri ve diğer çevre ile ilgili girişimlere bakış açıları

Araştırma; işadamlarının Global Compact çevre ilkeleri hakkında çok az bilgiye sahip olduklarını veya daha önce hiç duymamış olduklarını ortaya koymuştur. ISO 14000 ve EMAS gibi diğer çevre standartları, pazar baskıları ve reklâmlar sayesinde daha çok bilinmektedir. Özellikle ISO standartları, küresel bağlamda çok iyi biçimde bilinmektedir ve uluslararası iş ve ticarete markaların daha fazla tanınmasını sağlamaktadır. Daha önce bahsettiğimiz PWC anketine göre; işletmelerin %62'si, ISO 4001 ve EMAS standartlarını uygulamanın, şirketin çevreyle ilgili konuları yönetmesine yardımcı olacağını düşünmektedir.

9. Ancak; PWC anketinin perakende sektörü odaklı olduğunu ve ankette Kıbrıslı Türklerin sahip olduğu şirketlerin yer almadığı unutulmalıdır; bu nedenle bulgular doğrudan kıyaslama yapılmak için kullanılamaz.

Global Compact hakkındaki bir bilgilendirme programına katılma fırsatı yakalayan Kıbrıslı Türk iş liderleri grubu bir istisna oluşturmaktadır. Aralarından bazıları harekete katılmak için teşvik edilmişlerdi; ancak bu bağlılığın ne kadar ciddi bir biçimde gerçekleştirilmesi gerektiğinin fark edilmemesi, olumsuz bir etki yaratmıştır. Global Compact'ın dünya çapında başarıyla uygulanmasının nedeni, kamuoyunun derinden bağlılığı ve rapor vermesidir.

Unutulmaması gereken diğer bir etmen ise işletmenin büyüklüğüdür. Küçük ölçekli¹⁰ ve sonuç olarak az miktarda cirosu olan pek çok işletme, çoğunlukla ikinci planda gördükleri konuları düşünme lüksüne veya zamanına sahip değildir. Çevre, ikincil bir konu olarak algılandığı müddetçe, işletmelerin karar alma süreçlerinde önemli ölçüde yer alamayacaktır. Çevrenin göz önünde bulundurulmasının faydalarını, özellikle kısa vadede, gösterebilmek için büyük çaba harcanmalıdır.

Ne yazık ki; kısa vadeli mali faydalar, sadece pazardaki ceza ve para cezaları kaynaklı maddi kayıplardan kaçınma mekanizmasıyla oluşturulabilir. Bir şeyleri doğru yapmak, yanlış yapmaktan daha ucuz olursa; toplum ve onun resmi ve gayri resmi aletleri tarafından gösterilen doğrultuda hareket etmek daha mantıklıdır.

Şu anda; kaynakları kirletmek ve harcamak, uzun vadeli faydalar adına yatırım yapmaktan daha ucuz görünmektedir.

İşletmeler ve Toplum arasındaki Etkileşimler

Tüketicilerin çevresel ürünler talep seviyesi

Tüketicilerin çevre dostu ürünlere talep edip etmedikleri ve buna işletmelerin nasıl tepki gösterdikleriyle ilgili sorunun cevapları oldukça karışıktı; ancak genel olarak müşterilerin çevre dostu ürün talep etmesi durumunda işletmelerin onları tatmin edeceği; ancak bunun için de tedarikçilere bağlı oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Bazıları, tüketicilerin çevre dostu ürünlerin farkında olmadıklarını düşünmektedir. Ancak; şirketlerin neredeyse yarısı (%49), tüketicilerin çevre dostu ürün ve hizmet talep ettiğine inanmaktadır. Kıbrıslı Şirketlerin KSS ilkelerine asgari seviyede uyumla yaklaşımlarının sebebi, tüketicilerin çevreyle ilgili sorunlara aldırmadıklarını düşünmelerinden kaynaklanabilir. Ancak; Eurobarometre anketi, gerçekte Kıbrıslıların %91'inin ekonomik ve sosyal konuların yanı sıra çevreyle ilgili konuların da politika yapma sürecinde göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünmektedir. Bu sonuçlar, Kıbrıslıların çevre konusunda diğer AB ülkelerine göre daha bilinçli olduğunu yansıtmaktadır. Öte yandan; çevresel sorumluluk alma konusunda tüketicilerin işletmelerin; işletmeler de tüketicilerin harekete geçmesini beklemektedir. Yine Eurobarometre anketi sonuçlarına göre; vatandaşlara çevreyi korumak için neden daha fazla çaba harcamadıkları sorulduğunda, hatırı sayılır bir oranda Kıbrıslı (%19), "en fazla kirlilik yaratanlar (şirketler ve sanayi) aynı şeyi yapmadıkça, bizim çabalarımız bir sonuç vermez", yanıtını vermiştir. Bu nedenle, işletmelerle vatandaşlar arasında diyalogun geliştirilmesi gerekmektedir.

Tüketicilerin çevreyle ilgili talepleri karşısında, işletmeler biraz pasif kalmaktadır; ankete katılanların hemen hemen tamamı, eğer makul fiyatta bulurlarsa çevre dostu ürünleri satın aldıklarını belirtmiştir. İşletmeler, satın alma politikalarında çevre dostu ürünlerin seçilmesi aktif bir biçimde yer almamaktadır.

Aracıların rolleri

Aracılar; tedarikçiler ve taşeronlardır. Bunların rolleriyle ilgili soruya, katılımcıların pek çoğu aracılardan önemli olduğunu belirtirken tedarik zincirindeki her bir parçanın rolünün farkında olmadıkları gözlemlenmiştir. Mesela, bazı şirketler, bu durumun kendi sektörlerinde

10. Global Compact kurallarına göre; 10 kişiden az çalışanı bulunan şirketler, katılımcı şirketler veritabanına kaydedilmeyecektir (bkz. Global Compact Web Sitesi , SSS)

uygulanamayacağını düşünmektedir. Tedarikçi ve taşeronlar, alıcının (işletme) onlardan istediklerini tedarik ederler ve bunlar her zaman tüketicinin talep ettiği şeyler olmayabilir. Bazı şirketler, bu konuyla ilgili yeterli yardım alamadıklarından şikâyet etmiştir.

Elbette tüketiciler duyarlılaştıkça; Kıbrıslı işletmelerin yerinde ve doğru karar alma yetisi, pazara daha çok çevre dostu ürünlerin getirilmesini sağlayacaktır. Başlangıçta alternatif seçenekler gibi görünseler de zamanla çevre dostu olmayan ürünlerin yerini alacaklardır. Tüketiciler, ayrıca daha dayanıklı ve daha kaliteli olan ürünleri de talep edebilirler; böylece atılan ucuz ürünlerle bağlantılı olarak kaynak tüketimi de azaltılmış olur.

“Kirlenen öder” ilkesi

Tüm katılımcılar, çevreyi kirlenenlerin cezasını çekmesi gerektiği konusunda hemfikirdir. Ama hiç kimse mal, hizmet ve enerji tüketicileri olarak dolaylı da olsa çevreyi kirlettiği konusunda bir yorum yapmadığı için yanıtlar yine yüzeysel ve pasif kalmıştır. Gerçekten ihtiyaç duyulandan fazla tüketim yapılması, önlenemez atık ve bununla bağlantılı olan kirliliğin artmasına katkı sağlar. Kirlenen öder ilkesi, Kıbrıslı Rumlar tarafından işletilen şirketler tarafından yürütülen son projelerde uygulanmaktadır; bu kapsamda toplama ve ambalajlamayı reddeden şirketler için yüksek para cezaları uygulanmaktadır. Green Dot (Yeşil Nokta) Sistemi aracılığıyla yürütülen bu projelerde imalat şirketleri; sözleşmeli şirketler tarafından tolanan ve geri dönüştürülen ambalaj miktarına göre belirli miktarda ücret ödemektedir. Öte yandan, kirlenen öder ilkesi Kıbrıslı Türk şirketlerde uygulanmamaktadır.

yeniden kullanarak şirketler masraflarını azaltabilirler. Bunun doğruluğu, Şekil 4.6 ve 4.7’de belirli bir noktaya kadar kanıtlanmıştır (satın alma ve üretim kararlarındaki çevre öncelikleri). Buna karşılık, iklim değişikliği ve kirlilik daha somut kavramlardır ve bunların şirket üretkenliğiyle doğrudan bağlantılarının anlaşılabilmesi de zordur.

Öte yandan, Eurobarometre tarafından yapılan yakın tarihli bir anket; iklim değişikliği, su kirliliği, kimyasalların sağlık üzerindeki etkisi ve hava kirliliği Kıbrıs vatandaşlarının öncelikleri arasında yer aldığını ortaya koymuştur. İşletme ve vatandaşların su kirliliği konusunda hemfikir olduğu görülmektedir. Yine, PWC tarafından işletmelerle ilgili yapılan anket; sırasıyla, hava kirliliği, atık yönetimi ve su sorunlarının şirketlerin asıl öncelikleri olduğunu ortaya koymuştur⁹. Bu sonuç; UNDP/RAI anketinin II’nci Aşamasına katılan şirketlerin % 72’sinin neden kirlilik önleyici tedbirler aldıklarını da açıklamaktadır.

10. Global Compact kurallarına göre; 10 kişiden az çalışanı bulunan şirketler, katılımcı şirketler veritabanına kaydedilmeyecektir (bkz. Global Compact Web Sitesi , SSS)

BÖLÜM 5

SONUÇ VE TAVSİYELER

Genel Sonuçlar

Bu rapordan çıkartılabilecek genel sonuç (daha başka araştırmalar yapılarak teyit edilemesi gerekmektedir), çevreyle ilgili konulara sahte bir bağlılık göstermektedirler ve yalnızca iki durumda harekete geçmektedirler:

- (a) Yasalarla düzenlenmişse (düzenleyici baskı)
- (b) Diğerleri de uyguluyorsa (rakip baskısı)

Bu nedenle; kurumsal çevre sorumluluğunun faydalarıyla ilgili mevcut bilgilerin biraraya getirilmesi ve yalnızca yasalara uymak için üstünkörü yapılan eylemlerden değil toplumsal bilinçten kaynaklanan derin bir sürdürülebilir işletme kültürünün oluşturulabilmesi için pek çok çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu raporda da belirtildiği üzere; bu, ada genelini ilgilendiren bir sorundur ve çevrenin korunmasına yönelik yapılacak eylemler ancak ada çapında yapılacak çalışmalarla mümkün olabilir. Bu nedenle; doğal kaynakların sürdürülebilir bir biçimde kullanılması ile ilgili normal kaygıların yanı sıra, “Yeşil İşletme” kültürünün de benimsenmesi, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumları arasında güven ve işbirliği yolları inşa edilmesinde güçlü ve karşılıklı yarar sağlayacak bir araç olarak kullanılabilir. Global Compact girişimine katılımın sağlayacağı bilgi, küresel ağlar ve fırsatlar; Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk iş dünyası liderlerine, ticari ağlarını genişletebilecekleri, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik ve uzlaşma için faaliyet gösterebilecekleri ortak profesyonel bir platform sunabilir.

Kıbrıs’taki Şirketler Global Compact girişiminin bir parçası olabilmek için ne derece olgunlaşmıştır

Kıbrıs’taki işletmeler, Global Compact girişimine katılmaları bakımından farklı olgunluk evrelerindedir. Bu raporda sık sık belirtildiği gibi pek çok işletme Global Compact ve gereklilikleri ile bu girişimin ne anlama geldiği hakkında bilgi sahibi değildir.

Yeterli kaynağın olmasına bağlı olarak, eğer farkındalık seviyesi yükseltilir ve işletmeler bağlı oldukları kolektif dernekler aracılığıyla teşvik edilirlerse, Compact ilkelerini savunabilirler. En az tedarik edilebilen kaynak yönetim zamanıdır ve bu nedenle, Global Compact girişiminin küçük işletmeler tarafından başarılı bir biçimde kabul edilebilmesi için “girişimin esas gerekliliklerinin kısaltılmış bir sürümünün” hazırlanması gerekmektedir. İşletmeler tarafından bürokratik olarak addedilen her şey tepkiyle karşılanmakta ve öncelik bakımından en alt sıralarda yer almaktadır. Çok fazla uygulanmakta olan bu sınırlama göz ardı edilmemeli ve bu araştırmanın sonuçlarının yanlış yorumlanmaması için azami dikkat gösterilmelidir.

Göze çarpan diğer bir gerçek ise şirketlerin yalnızca %49’unun tüketicilerin çevre dostu ürünler talep ettiğini düşünmesidir. Oysa ki; daha önce de değindiğimiz Eurobarometre anketine göre; tüketicilere, fiyatları biraz daha yüksek olsa da çevre dostu ürünler satın alıp almayacakları sorulduğunda, Kıbrıslı katılımcıların %47’si olumlu cevap vermiştir¹¹. Kıbrıslıların yüzde doksan biri, siyasi karar alma mekanizmasında çevre unsurlarının da yer alması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak; tüketiciler/vatandaşların talepleriyle ilgili bu kısıtlı bildiri bile çevrenin korunması için yatırımlarda daha proaktif bir yaklaşımda bulunulmasını sağlayamamıştır. Bu araştırmayı müteakiben tüketiciler arasında bir pazar araştırmasının yapılması ve çevre dostu ürünler için daha fazla para ödeyip ödemeyeceklerinin belirlenmesi oldukça ilgi çekici olacaktır. Böyle bir araştırmanın sonuçları, endüstrinin tüketici tabanının asıl düşünceleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlayabilir.

Avrupa istatistiklerine göre, tüm işletmelerin %91’inde 10 kişiden daha az çalışan mevcuttur. Bu, farklı ölçeklerdeki şirketlerin (mikro, küçük, orta veya büyük) gelişimini desteklemek için dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu şirketlerin yönetilmesinde karşılaşılan en

11. Bu, geridönüşümden sonra en çok tercih edilen seçenektir (%64).

önemli sorun, faaliyetlerin günlük bazda yürütülmesinin sağlanmasıdır. Bunun dışındaki her şey ikinci sırada yer almaktadır ve şirket sahibi/yöneticisi/mal sahibi tarafından değerli zamanlarının boşa harcanması olarak algılanmaktadır. Bu, şirketlerin çevreyle ilgilenmedikleri biçimde yorumlanmamalıdır. Elbetteki her genellemede istisnalar mevcuttur ve diğer işletmelerin takip edeceği örneklerin gösterilmesi için KSS savunucularının vurgulaması gereken de işte bu istisnalardır.

Kıbrıs sanayisinin Global Compact girişimine katılmasını gerektiren potansiyel etkenler nelerdir?

Global Compact girişimine katılımın Kıbrıs endüstrisine sağlayacağı bazı faydalar:

1. Kıbrıs, az bir nüfusa sahip küçük bir ada olduğu için, iş dünyası liderleri ne isimleri saklı olarak kalabilir ne de mali faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkileri ve toplumsal sonuçlarından ayrılabilirler. Onlar da diğer Kıbrıslılarla aynı havayı solumakta, aynı suyu içmekte ve aynı şeyleri yemekte ve bu nedenle kendilerinin ve çocuklarının sağlıkları da doğrudan sağlıklı bir ekosistemin varlığına bağlıdır.
2. KSS'e daha fazla yatırım yapmak için duyulan küresel kaygılara uzak veya ilgisiz kalmak Kıbrıs'taki işletmelerin yararına olmayacaktır; özellikle gittikçe globalleşen bir ekonomide, kendilerini kurumsal çevre sorumluluğunun önderleri olarak gören uluslararası şirketlerin adada kurulmaya başladığı göz önünde bulundurulduğunda¹², bu daha açık bir biçimde anlaşılmaktadır. İşletmeleri temsil eden dernekler, şirketlerin Global Compact'e bağlılıklarını teşvik etmek için önemli bir görev üstlenebilirler.
3. Tüm ada ticari uygulamalarını geliştirebilir ve tedarikçilerle diğer araçlardan çevre dostu ürünler talep etmek için işletmelerin toplu sözleşme gücünden faydalanabilir. Bu şekilde, tüketiciler bu tarz ürün ve hizmetleri pazarda bulabilecek ve bu kısır döngüyü kırabileceklerdir (mesela, çevre dostu ürünler talep edilmemektedir; çünkü bunlar tüketiciye sunulmamaktadır gibi). "Arz ve talebi" düşünmek yerine, "arz-talep" ilişkisi, çevre dostu ürünlerin bulunabilirliği ve bunlara ulaşılabilirlik açısından düşünülmelidir.
4. Çevre bilinci daha yüksek ve daha talepkar bir nüfus yavaş yavaş yetişmektedir. Bu, yeni nesilleri, toplumun bütününün sorumluluğu olduğuna ikna edebilmek için önemli bir araçtır. Günümüzde, okullarda gençlere çevre dostu eylemlerin yararlarının öğretildiğini görmek teyiz; ancak öğrenciler okuldan çıktıktan sonra bu tür eylem örnekleriyle karşılaşmamaktadır. Bu paradoksun en güzel örneklerinden biri geridönüşümdür. Gençler; plastik, metal ve kâğıt gibi atıkları ayırmaları ve toplamaları için teşvik edilmektedir; ancak geridönüşürülebilir bu ürünleri götürebilecekleri çok az yer bulunmaktadır. Daha önce de bahsettiğimiz Eurobarometre anketine göre; Kıbrıslıların çevre bilinci özellikle gelişmiştir ve çevre sorumluluğunun gösterilmesinde işletmelerin öncülük etmesini beklemektedirler. İşletmelerin, çevre sorunlarına yanıt verebilecekleri konusunda vatandaşlar arasında güven oluşturmaları gerekmektedir. Kıbrıs vatandaşları, Euro barometre anketinde, çevreyle ilgili konularda en az işletmelere güvendiklerini ifade ettiklerinden, şu an böyle bir güven ortamı mevcut değildir.
5. Adadaki işletmelerin çevreye ve gelecek nesillerin sürdürülebilirliğine saygı duyarak faaliyetlerini göstermeleri, beraberinde kesin bir ekonomik avantaj da getirecektir.
6. BM-iş ortaklığında Global Compact ile çalışmak; yerli şirketlerin Compact girişimi altında gelişen öğrenme yaklaşımından faydalanmasını ve Kıbrıs'taki tüm işletmelerin uluslararası standartlarda sorumlu ve sürdürülebilir faaliyetlerde bulunmalarını sağlayacaktır. Global Compact ulusal ağları; her ölçekten şirketin birbirlerinden bir şeyler

12. Güncel örneklerden biri de "Carrefour" süpermarketler zincirinin tanıtılmasıdır. Çevre-dostu faaliyetleriyle ilgili olarak geniş çaplı bir reklâm kampanyası başlatılmıştır. Bunların arasında, geridönüşürülebilir torbaların kullanılması ve yakın zamanda meydana gelen orman yangını sonucu oluşan hasarların giderilmesi için fon ayırmaları yer almaktadır. Yeşil bir işletme olarak algılanmalarının, kendilerine rekabette avantaj sağlayacağına inanmışlardır. Yerli işletmelerin bu mesajı görmezden gelmesi kendi zararlarına olacaktır.

öğrenmesi ve diğer ülkelerde benzer sorunlarla karşısında uygulanan yeni eğilimler hakkında bilgi sahibi olması için fırsatlar sunmaktadır.

Tablo 5.1

	Eylem Yapmak	Eylem Yapmamak
Faydalar	<ul style="list-style-type: none">• Şirketin olumlu tanıtımının artması• Kaynak veriminin artması• Sürekli gelişim ruhunun geliştirilmesi• Bir "eylem şirketi" imajının yaratılması	<ul style="list-style-type: none">• Geçici olarak maliyetlerin düşük olması• Geçici olarak kendi kendine yetmek
Maliyet	<ul style="list-style-type: none">• Gelişme önlemlerinin ele alınması için yönetim zamanı• Yeni süreç ve aletlere yatırım	<ul style="list-style-type: none">• Uyum sağlayabilmek için yönetsel zaman• Düzenlemelere uyulmadığı için ödenecek ceza/ücretler• Hassaslaşmış tüketicilerden kaynaklanan kar kaybı• Yanlış algıların devam ettirilmesi• "Umursamaz" bir tutumun devam ettirilmesi• Su gibi yerel doğal kaynakların aşırı tüketilmesi sebebiyle yerel kaynak tabanının yok olması veya azalmasından kaynaklanan maddi masrafların artması.

Çevresel sorunların oluşturduğu tehlikeler ve bunlarla başa çıkamamaktaki başarısızlık ve bu sorunların görmezden gelinmesi, daha sonra derhal ve ivedilikle ele alınması gerekecek sorunların birikmesine sebep olacaktır. Aslında bazı sorunların ertelenmesi, bunların ileride çözülememesine ve kontrol edilememesine neden olur. "Çok az, çok geç" yapmanın tehlikesi gerçektir ve beraberinde etkilenen işletmeler için olumsuz reklâm ve mali cezaları da getirecektir.

KSS yasa ve uygulamalarının kabul edilmesi, işletmeler için bir risk yönetim aracı olarak da kullanılabilir; çünkü tüketicinin hassaslaşması, özellikle çevre alanındaki gittikçe artan sivil toplum eylemleri ve AB norm ve uygulamaları gözönünde bulundurulduğunda, durdurulması hemen hemen imkânsız olan bir süreçtir. Hem ada içinden hem de ada dışından gelen toplumsal baskılar, yeni yasa, tüzük ve kısıtlamaların oluşturulmasına yol açmaktadır; KSS gerekleri, aynı zamanda Kıbrıs işletmelerinin görünüşlerinde kaçınılmaz bir iz bırakacaktır. Yasalarda belirtildiği şekliyle sosyal iradenin çiğnenmesi, yönetim zamanı, itibar ve gelirlerin kaybedilmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle, gelişmelere ayak uydurmak, hatta KSS stratejisini benimsemek için proaktif bir biçimde faaliyetlerde bulunmak, mantıklı bir risk yönetim stratejisi olarak görülmektedir.

Bölüm 2'de de ele alındığı gibi, turizm Kıbrıs ekonomisinin lokomotifidir. Yakın tarihte yapılan anketler, Kıbrıs'ta gidilecek yerlerin aşırı kalabalık olarak algılandığı dayanak noktasını desteklemektedir ve şayet çevreyle ilgili güzel uygulamalar yapılmazsa, küresel turizm pastasındaki payını kaybedecektir. Kıbrıs'taki turizm işletmelerinin, çevreyle ilgili hiçbir eylemde bulunmamasının en büyük maliyeti, bu nedenle, iş dünyasının dışında kalmak olacaktır.

Kıbrıs iş toplumunun Global Compact'e katılması için adım adım bir plan

- 1. İlkelerin anlaşılır ve basit olmasını sağlayın:** İşletmelerin yapısı ve demografisi ile ilgili bir inceleme yapın ve küçük olmaya özgü sorunları anlayın. Her bir işletmenin izlediği politikalar, şirket müdürünün politikasıdır. Bu nedenle; Global Compact ilkelerinin, yöneticiler tarafından günlük rutinlerinde takip edilebilecek kadar basit olması gerekmektedir. Prosedürlerin basitleştirilmesinin ardından, iş dünyası liderlerine yönelik olarak bir bilinç oluşturma kampanyası düzenlenebilir. Prosedürün basitleştirilmesinin en güzel örneklerinden biri, küçük ölçekli işletmeler için EMAS'ın kısaltılmış bir sürümü olan EMAS-EASY'nin (Kolay-EMAS) tanıtılmasıdır. EMAS-EASY, şu anda Kıbrıs Rum Toplumunda eğitim danışmanları tarafından tanıtılmaktadır. Global Compact çevre ilkeleri, pratik önerilerin ve yol gösterici ilkelerden oluşan basit bir liste haline getirilmelidir. Bu; yalnızca Global Compact ilke ve mekaniklerinin değil, aynı zamanda her bir işletme için sağlayacağı faydalar hakkında da farkındalık yaratmayı amaçlayan bir kampanyanın parçası olabilir. KOBİ'lerin kullanabileceği basit bir rehberine örnek olarak UNEP tarafından hazırlanmış Etkin Girişimci (<http://www.efficient-entrepreneur.net/>) gösterilebilir. Burada, KOBİ'lere aylık bir program çerçevesinde çevrimiçi olarak çevre yönetimi tanıtılmaktadır. Bu metni, siteden ücretsiz olarak temin edebilirsiniz. Türkçe'ye çevrilmiştir ve Rumca'ya da çevrilip adapte edilebilir. KOBİ'ler için ayrıca Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Müdürlüğü (DG) tarafından hazırlanmış olan ve "Fırsatlar ve Sorumluluk- Faaliyetleriyle sosyal ve çevre konularına bütünleştirmeleri için daha fazla sayıda küçük işletmeye nasıl yardımcı olabiliriz" isimli yayın da oldukça faydalıdır.
- 2. Tüketici Baskısı ve Pazar Araştırması:** Halkın çevre dostu ürünler hakkındaki farkındalığını ve bu tür ürünler pazarda yer alsaydı ne derecede tercih edeceklerini belirlemek için ciddi bir pazar araştırması yapılmalıdır. İşletmeler, tüketicilerin çevre dostu ürünlere daha fazla ücret ödeyebilecekleri gerçeğini göz ardı etmektedirler. Mesela, Kıbrıs Türk Toplumunda, organik ürün satıcıları müşteri bulmakta hiç de zorlanmamaktadırlar. Yerli tüketiciler ve yabancı ziyaretçiler¹³ arasında yapılacak olan bir tüketici anketi; yerel işletmelerin pazarlama planlamalarında kullanabilecekleri bir barometre ve referans sunabilir. Ancak; tüketicilerin anketi yanıtlarken her zaman samimi olmayacakları da göz önünde bulundurulmalıdır; mesela organik ürünleri prensipte alacaklarını söyleyebilirler; fakat uygulamada bunu hiçbir zaman gerçekleştiremezler. Bu, bazen seçimin tüketiciye nasıl sunulduğuyla alakalıdır. Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse, çevrimiçi uçak bileti alan yolculara, eğer fırsat sunulursa, yalnızca bir tuşa basarak yolculuklarının neden olacağı karbon emilimini asgariye indirmek için biraz daha fazla ücret ödemeyi tercih edebilirler. Öte yandan, yapılacak olan bir pazar araştırması, üreticileri de bazı ürünleri "yeşil" olarak damgalamak konusunda aydınlatabilir; çünkü "yeşil" ve "organik" kelimeleri tüketiciler tarafından çoğunlukla "daha pahalı" olarak algılanmaktadır.
- 3. AB çevre müktesebatının uygulanmasını geliştirmek:** Mevcut AB müktesebatı, her iki toplumdaki uzmanlar tarafından çok iyi bir biçimde anlaşılmıştır; ancak bu gerçek, uygulamanın ada genelinde her zaman başarılı bir biçimde gerçekleşmesini sağlamamaktadır. Bunun için, ilgili karar vericilerle müzaker yapılmalı ve daha yüksek bir bilinç oluşturulmalıdır. Uygulama alanları genişletilmedikçe, çevresel sürdürülebilirliğe geçiş de o kadar zor olacaktır; çünkü anketin de göstermiş olduğu gibi iş dünyası liderleri çoğu konuda yalnızca yasal zorunlulukları yerine getirmektedir. Öte yandan yine yakın tarihli bir Eurobarometre anketinde, Kıbrıslılara çevreyle ilgili problemlerin çözülmesinde hangi önlemler işe yarayabilir, sorusu yöneltildiğinde, katılımcılar arasındaki en yaygın yanıt (%52), "Ulusal/AB tüzüklerini, suç işleyenler için ağır cezalarla daha da katılaştırmak", olmuştur.

13. Çünkü adaya gelen milyonlarca ziyaretçi, yemekçilik hizmetleri tarafından doyurulmaktadır.

4. **Bağış toplumunun geneliyle birbirini tamamlayıcı biçimde çalışmak:** Kıbrıs Türk Toplumundaki mali reformda yerini alan EDGE projesi veya yine Kıbrıs Türk Toplumunda Enerji Hizmetleri Şirketlerini (ESCOs) belgelendiren REAP gibi diğer hibe projelerinin başarılarından yararlanın; bu projeler, günümüzde diğer şirketlere enerji verimliliği hakkında eğitim veremeye üzere akredite edilmiştir. Faydalanılabilecek diğer bir ortak da CYMEPA isimli STÖ'dür; CYMEPA, şu an Kıbrıs Rum Toplumunda turizm endüstrisinde enerji ve su verimliliği hakkında bir rehber hazırlamaktadır.
5. **İş toplumunu eğitmek:** BM Global Compact çatısı altında, şirketlerin bir dizi iyi uygulamalar ve başarı öykülerinden yararlanabilecekleri mevcut yerel projeleri içeren ve özellikle de birbirlerinin deneyimlerinden faydalanabilecekleri eğitim toplantıları düzenlemek.
6. **Kamu/Özel diyalog ve ortaklığını geliştirmek:** İş dünyasındaki kararların, çeşitli paydaşlarla etkileşimler sonucu oluşan fikir ve görüşlerle şekillendiği bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, karar alıcılar ile iş insanları arasında ve özellikle de ulaşım ve şehir planlama konularında yerel toplum bazında diyalogun daha da artırılması gerekmektedir. Yetkililerin odaklanması gereken yönlerden bir tanesi, New York'ta 2007 yılı Nisan ayında düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun 15'inci oturumunda, sivil toplum örgütleri tarafından tavsiye edilmiştir: Yasa yapıcılar; çevreye zarar veren destekleri kaldırmalı ve çevre-dostu faaliyetleri sübvansiyeye etmelidir. PWC anketi, katılımcıların yalnızca %54'ünün, belli başlı çevre etkilerinin azaltılmasına yönelik faaliyetlerin desteklendiğinden haberdar olduğunu ortaya koymuştur; bu, mevcut sübvansiyonların daha iyi bir biçimde tanıtılması gerektiği anlamını taşıyabilir.
7. **Pazar denetleyicilerine odaklanmak:** Küçük ölçekli şirketlere – KOBİ- ulaşabilmenin bir yolu da pazar denetleyicileridir. Yerel banka ve sigorta şirketleri en önemli iki örnektir. Tüm küçük işletmelerin banka hesabı ve sigortaları vardır. Finans endüstrisi, sürdürülebilir kalkınma ile bağlantılı olan uzun vadeli risk ve fırsatların farkına varmış bulunmaktadır. Bazı bankalar, yeşil projeler için çok özel kredi imkânları sunmaktadır. Bazıları, kendi portföy yönetimlerindeki gayrimülklerde enerji tasarrufu ve yeşil elektrik kullanımını istemektedir. UNEP Finans Girişimi çatısındaki banka ve sigorta şirketleri, kendilerini çevre ile ilgili kriterleri değerlendirme prosedürlerinde ve yeni hizmet paketlerinin geliştirilmesinde kullanmaya başlamıştır.

Yerel banka ve sigorta şirketlerini biraraya getirmek, tüm sektörlerdeki şirketlerin KSS konusuna daha proaktif biçimde yaklaşmasını sağlayabilecek etkin bir yoldur. Bu şekilde, tüketici ve düzenleyici baskıların yanı sıra finans pazarı ve yatırımcı etkisi de kullanılmış olur. Şirket danışmanları da diğer bir denetleyici kategorisidir. Bu danışmanların, şirketlere Global Compact çevre ilkelerini benimsemenin faydalarını en iyi biçimde anlatabilmeleri için "eğitimcilerin eğitimi" anlayışıyla eğitilmesi gerekmektedir.

8. **Global Compact tarafından sağlanacak faydalara odaklanmak:** Kıbrıs'taki işletmelerin stratejik düşünme doğrultusunda paradigmalarının değişmesi için çevre dostu önlemlerin; maliyet azaltma stratejisi, müşteri tabanını çeşitlendirme ve müşteri sadakati oluşturma yolu ile rekabette yer almayı sağlayacak bir yöntem olarak tanıtılacağı bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir. Öte yandan, bu kampanyaların bir bölümü olarak "yeşil" şirketlerin ödüllendirilmesi gerekmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, bunun başarılabilmesi; ürün odaklı düşünmek yerine hizmet odaklı düşünmeye başlanması gerekmektedir. Mesela, zirai ilaç satıcıları, çiftçilere böcek ilaçlarını daha stratejik bir biçimde nasıl kullanabileceklerini öğretirken müşteri bağlılığı sağlayabilirler; ayrıca mevcut kimyasal ürün yelpazelerinde bütünlüklük böcek yönetim çözümleri sunarak, gittikçe büyüyen organik tarım pazarında da pay sahibi olabilirler. Elbette ki şirketlerin kar etmesi gerekmektedir; ancak bizim amacımız kar elde etmenin alternatif yolları olduğunu göstermek ve Global Compact'ın tamamen gönüllülük esasına dayanan bir girişim olduğunu, bağlayıcı bir yasa olmadığını iş toplumuna anlatmaktır. Ayrıca, KSS

girişim fikirleri arasında, ilkelerin basitliği, bir öğrenim deneyimi yaklaşımı, gönüllülük esasına dayanması ve uluslararası kabul görmüş ilke ve normları sayılabilir.

9. Global Compact ilkeleri temelinde ada çapında işbirliğinin desteklenmesi: Yerel bir ağ veya resmi olmayan çeşitli yollar aracılığıyla, bu rapor kapsamında başlatılan işbirliği ve araştırma, Global Compact ilkelerinin ada genelinde, sektörler arasında savunulması için devam ettirilmelidir ve bu ilkeleri benimseyen şirket sayısı artırılmalıdır. Uluslararası ve yerel bağışçıların gözönünde bulundurabileceği birkaç somut proje örneği aşağıda yer almaktadır:

- Çevresel olarak sürdürülebilir işletmeler- Bu çalışma, son zamanlarda Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odası yardımıyla gerçekleştirilen ve sürdürülebilir kalkınma alanında önemli katkılarda bulunan şirketlerin ödüllendirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen Avrupa İşletme Ödülleri projesinin uygulanmasıyla Kıbrıs'ta gerçekleştirilmektedir. Bu fikir, uluslar arası bağışlarla desteklenerek, her iki toplumdaki işletmeler arasında, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde işbirliği eylemleri teşvik edilebilir.

- Ada çapında diyalog ve kurumsal çevre sorumluluğu hakkında fikir alışverişinin geliştirilebilmesi için daimi bir forum oluşturulabilir. Bu oluşum, bir çevre savunuculuk forumu olan Kıbrıs Çevre Paydaşları Forumu çatısı altında veya Ticaret Odaları altında gerçekleştirilebilir.

- Köklü şirketlerin himayesinde, çevre dostu teknolojilerin geliştirilebilmesi için genç girişimciler hibe yoluyla desteklenebilir. Şirketler de başarılı bulunan teknolojileri geliştirerek satabilirler.

- Masraf azaltıcı bir mekanizma olarak, farklı sektörler için kurumsal sosyal sorumluluk hakkında basit rehberler hazırlanabilir; özellikle USAID tarafından desteklenmekte olan SAVE ve REAP programları (su ve enerji tasarrufu) ile CYMEPA (turizm sanayi) ve Yeşil Nokta (geridönüşüm) gibi mevcut girişimler tarafından uygulanmakta olan çalışmalar geliştirilebilir ve bu çalışmalara iki-toplumlu bir bakış açısı getirilebilir.

10. Stratejik önem taşıyan sektörlere odaklanmak: Daha Temiz Üretim ve Sürdürülebilir Tüketim gibi kavramların tanıtılması için geliştirilecek olan eğitim malzemeleri, mesela turizm sektöründe oteller gibi özel sektörel vurgulara yer verebilir. Bu tür malzemelerin geliştirilmesinde UNEP, UNDP ve UNIDO gibi kuruluşlardan yardım alınabilir. Genellikle bu konularla ilgili malzemeler mevcuttur (çevrimiçi olarak da bunları temin edebilirsiniz); ancak bunların çevrilmesi ve yerel kullanım için hazırlanması gerekmektedir. Bu anlamda, e-egitimden de yararlanılabilir.

11. Örnek olmak: Son olarak, aydınlanmış işletmeler, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Global Compact Şampiyonları olarak bir örnek teşkil edebilirler. Farkındalık ve seferberlik kampanyaları, iyi uygulama örnekleri ve kazan-kazan durumları uygulamalarıyla tamamlanmalıdır. Bunun için her yıl, bazı mali faydaları da içeren itibarlı bir ödül verilebilir. BM Global Compact girişimi altında gerçekleşen iyi raporlama örnekleri ("iletişimin geliştirilmesi") de tanıtılabilir. BK, KOBİ'lerin Global Compact ilkelerinin uygulanmasındaki ilerlemeleri rapor edebilmelerine yardımcı olabilmek için basit bir belge örneği hazırlamıştır. Bu tür örneklerin uygulandığı ülkelere düzenlenecek olan çalışma ziyaretleri, Kıbrıs'taki iş toplumunun bu fikirleri Kıbrıs bağlamında ele almalarını kolaylaştırabilir.

Kıbrıs'ın Kapasitesi

Avrupa vatandaşlarının Çevre ile ilgili tutumlarını araştıran 2005 Eurobarometre anketine göre; Kıbrıslıların %72'si çevreyle ilgili konularda yeterli bilgiye sahip olduklarını ifade etmiştir; bu sonuç, Kıbrıs'taki işletmelerin faaliyetlerini, çevre standartları konusunda belli talepleri olması gereken, çevre hakkında bilgi sahibi bir toplumda yürüttüğünü ifade etmektedir.

Kıbrıs, radikal çözümleri uygulayabilecek bilgi ve beceriye sahiptir. Bağımsızlıktan beri bazı gözle görülür gelişmeler olsa da alınan önlemlerin, yalnızca nihai kullanıcıları değil, aynı zamanda tüm planlayıcıları, tasarımcıları ve yüklenicileri de kapsayan sağlam politikalarla pekiştirilmesi gerekmektedir.

Çevreyle ilgili politikaların oluşturulma süreçleri ıslah edilmelidir, böylece politikacıların da kendi idare dönemlerinin sonrasında, görev süreleri dolduğunda da uzun vadeli çevre koruma girişimlerine bağlı kalmaları sağlanmalıdır.

Toplumlar ve bireylerin, etnik kökene bağlı olmayan, ada genelinde uygulanabilecek ortak bir vatanseverlik tanımlaması yapmalıdır. Kıbrıslılar, kişisel kararlarını alırken bile Kıbrıs'ı herşeyden üstün tutabilirler mi? Kıbrıslıların kullandıkları, belki de kökeni Türkçe "merak" olan, Rumca "meraki" diye çok güzel bir kelime vardır. Bu kelime, Kıbrıslıların her ne olursa olsun, bir şey yaparken ruhlarını, yaratıcıklarını veya kalplerini ortaya koydukları, "kendilerinden bir şeyler kattıkları" durumu tarif etmektedir. Kıbrıs toplumunda, çevreyle ilgili problemlerin çözülmesi için tepeden tırnağa merakin (meraki) olması gerektiği şüphesiz bir gerçektir.

Sonuçlar – değişim karşısındaki engellerin aşılması

Bu rapor ve bulgularının, Kıbrıs toplumunda çevreyle ilgili sorunlar hakkındaki bilinç seviyesinin artırması ve hem her iki toplum arasında hem de her bir toplum içerisinde işletmelerle sivil toplum tarafından, ortak girişimler aracılığıyla Global Compact kurumsal çevre sorumluluğu standartlarının uygulanmasını teşvik etmesi beklenmektedir. Bu raporun hazırlanma süreci, bu iş sektörlerinin çevre sorunlarına acil bir biçimde eğilmesi ve bu tür sorunlar için "daimi" bir forum oluşturmaları gerektiğini ortaya koymuştur. BM Global Compact girişimi altındaki çok paydaşlı Eğitim Forumları, bu amaçla takip edilebilecek bir model sunmaktadır.

Çevresel sürdürülebilirlik amacı, Binyıl Kalkınma Hedeflerine göre, yalnızca bir sonuç değildir; aynı zamanda Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türk işletmelerinin hep birlikte ve sivil toplumla bir arada çalışarak, toplumlar arası ilişkileri ve güveni daha iyi bir boyuta taşıyacak bir araç olarak da kullanılabilir. Asıl hedef; karar-vericiler, iş dünyası liderleri ve sivil toplumun, ticari faaliyetlerin çevre üzerindeki etkilerine sağduyuyla yaklaşmalarını sağlamak ve bu sorunları ele almak için daha fazla eylem ve ortaklık yapmaları konusunda tavsiyelerde bulunmaktadır. İşletmelerin çevresel davranışları üzerinde Kıbrıs Sorununun da bazı etkileri vardır. Mesela, Kıbrıs sorunu kısa vadeli düşünmeyi teşvik ediyor olabilir; ancak olası bir çözüm beraberinde adanın ekonomik manzarasında da değişiklikleri getirir.

Problemin etkilerinden biri de topluluk müktesebatının Katılım Anlaşmasınının 10 no'lu

Protokolünün 1 no'lu Maddesi uyarınca askıya alınmış olmasıdır. USAID ve AB tarafından fon sağlanan birtakım programlar, her iki toplumdaki ekonomik uyumlaşmanın sağlanmasını desteklemeye ve topluluk müktesebatının ada genelinde uygulanması zeminini oluşturmaya gayret etmektedir. Ancak, Yeşil Hat Tüzüğüyle birlikte, çevreyle ilgili sorunların çözülmesiyle bağlantılı ticaret fırsatları da ortaya çıkmıştır. Yeşil Hat düzenlemeleri, özellikle, Kıbrıs Türk Ticaret Odasına görev vermektedir (Madde 4.5) ve bu nedenle her iki toplum arasında ticaretin yapılması için bir formül sunmaktadır. Peynir üretim sanayisinin bir yan ürünü olan peynir altı suyu, bu konuda bir örnek teşkil etmektedir. Kıbrıslı Rum çiftçiler, domuzlarını beslemek için peynir altı suyuna ihtiyaç duyar, bu nedenle bu ürün bir kaynak olarak ele alınır. Çoğu Kıbrıslı Türk genellikle domuz yemez ve bu nedenle peynir altı suyu onlar için

atık bir üründür. Burada, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıslı Rum domuz yetiştiricilerine peynir altı suyu satmaları için belirgin bir teşvik mevcuttur; bu şekilde iki toplum arasındaki ticari ilişkiler gelişirken, ciddi bir atık yönetim sorunu da ortadan kalkmış olmaktadır. Madison Süt Ürünleri Danışmanlık Grubu MADAG¹⁴, şu an ada çapında peynir altı suyu yönetimi için seçenekleri inceleme sürecindedir. Ancak; mevcut Yeşil Hat Tüzüğü'nün 4.9 no'lu Maddesi uyarınca; bu, yakın bir gelecekte mümkün değildir. Bunun tersine; adadaki çevre sorunları, özellikle Kıbrıs gibi yağış oranı çok az olan ülkelerde, toplumlar arasındaki gerginliğin artmasına da neden olabilir. Dünyanın başka yerlerinde, doğal kaynaklar için yapılan rekabet, ciddi bir çatışma kaynağı olmuştur. Bu; Kıbrıs bağlamında, çevreyle ilgili sorunların, daha fazla krize neden olmadan, ada çapında işbirliğinin artırılması yoluyla çözülmesinin önemini daha da arttırmaktadır.

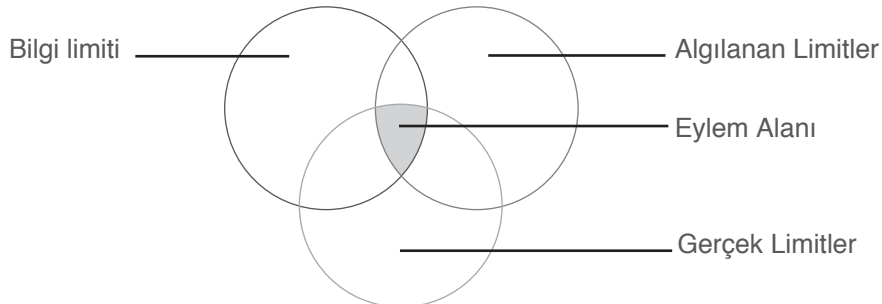
Herhangi bir KOBİ'nin ve özellikle de mikro-işletmelerin sahibi olan yöneticinin davranışları ile birlikte düşünce, algı ve eylemleri, şirketin davranışlarının aynısıdır. Pazarın yarattığı günlük baskılar ve aile ile işin gerektirdiği mesuliyetlere ayrılacak olan zamanı ayarlama yaşıadıkları güçlükler, pek çok Kıbrıslı işletmenin çevre ve KSS gerekliliklerini yalnızca hukuken zorunlu oldukları ölçüde uygulamalarına (ceza ödememek için) ve bunlara çok az önem verilmesine neden olmaktadır. Genel olarak Kıbrıslı işletmeler, uzun vadede yarar sağlayacağını düşündükleri girişimleri uygulamaktan veya KSS adına yatırım yapmaktan nefret etmektedir; çünkü bu miktarların ölçülmesi genellikle zordur ve kazanımları toplamak da zaman almaktadır. Ancak, Global Compact'in en önemli özelliği gönüllülük esasına dayanmasının yanı sıra halkın da bağlılığını gerektirdiği için kendi içinde bir bağlayıcılığı bulunmaktadır. Şirketler, bu bağlılığın masraflarını azaltmak için bir araç olduğunu ve şirketin uzun vadeli mali sürdürülebilirliğini sağlayabileceğinin farkına varmalıdır. Öte yandan işadamları; çevrenin korunması için küresel bir eyleme katılmanın beraberinde getireceği kişisel sağlık ile ekosistemin geliştirilmesi, doğanın ve vahşi yaşamın korunması ile birlikte tüm müşterilere sağlayacağı sağlık, tatmin ve itibar gibi faydaları içeren esas "sıcak konuları" anlayabilmeleri için desteklenmelidir. İşletmeler; müşteri sadakatini ortak bir sebebe bağlamalıdır; mesela, kampanya veya diğer yardım faaliyetlerine katılarak, belirli bir ürün veya hizmetin toplumun ihtiyaçlarına nasıl katkı sağlayacağını göstermeli ve bunun reklâmını yapmalıdırlar. Başka bir ifadeyle, işletmeler "faaliyet göstermek için toplumsal ehliyetleri" olduğunu garanti etmelidir.

Bu bağlamda, değişimin önünde duran engellerin de aşılması gerekmektedir. Bunlar:

- 1) Özellikle çevre sorumluluğunun mali faydaları ile ilgili bilgi limitleri
- 2) Yapılabilecek ve yapılamayacaklarla ilgili gerçek limitler
- 3) Yapılabilecek ve yapılamayacaklarla ilgili olarak algılanan limitler
- 4) Yapılması mümkün olanları gerçekleştirebilmek için girişimlerin ve yerel örneklerin olmaması

Bu etmenlerin kesiştiği alan, çözüm ve eylemlerin kapsamını sunmaktadır (Şekil 5.1)

Şekil 5.1

14. MADAG, Kıbrıs'ta süt ve süt ürünleri üretiminde kalitenin artırılması için ve özellikle de bu sanayinin çevre üzerindeki etkilerini azaltmak için çalışan iki-toplumlu bir gruptur. MADAG, UNDP-ACT tarafından desteklenmektedir.

Eylem alanının genişletilebilmesi için, politika yapıcıların bilginin önündeki engellerin kaldırılmasını, tavırların değişmesini teşvik etmeli ve gerekli altyapıyı sağlayarak eylemleri kolyalaştırması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle; işletmelerin düşünce yapılarında, çevre ilkelerine yalnızca ceza almamak için gösterdikleri sahte bağlılıktan, faaliyetlerinin sürdürülebilir olmasının en önemli kaynağını oluşturan doğal çevreyi korumaya yönelik proaktif bir yaklaşım benimseme yönünde bir paradigma değişimi yapmaları gerekmektedir; bu, aşağıdaki şemada gösterilmektedir:

Şekil 5.2 – Şirketlerin çevre tutumlarının ilerlemesi

Aşama I (Kıbrıs'ta en yaygın)	Aşama II	Aşama III
Ceza almamak için çevre konularına sahte bir bağlılık göstermek	Çevre için alınan önlemlerin giderleri azaltma önlemi olarak görmek	Herhangi bir işletmenin Nihai sürdürülebilirliğinin Bir kaynağı olarak ve müşteri Sadakatini sağlamanın bir yolu olarak çevre ile ilgili Konularda stratejik bir yaklaşım sergilemek

Bu paradigma değişikliği, boşlukta meydana gelmeyecektir. Kıbrıs gibi küçük bir adada, toplumsal bağlam büyük önem taşımaktadır. Burada; tüketici, oy veren ve iş dünyası liderlerinin akrabaları veya yakınları olarak sorumluluk halka düşmektedir; nasıl bir gelecek istedikleri hakkında bir karar vermeli ve çevre sorunlarını görmezden gelmenin işletmeler için kazançlı olmayacağı bir toplumsal bağlam oluşturmaları gerekmektedir. Kâr elde etmek istedikleri için işletmeleri suçlayamayız; ancak “yeşil” işletmelerin rekabet ortamında avantaj elde edebilmesi için katı çevre parametreleri oluşturmadıkları için toplum potansiyel olarak kabahtıdır. Bu nedenle, paradigma değişimi toplumu bir bütün olarak etkilemelidir. Bunun için öncelikle, çevre sorunlarıyla ilgilenmenin lüks olduğu ve ekonomik kaygılardan sonra yer alması gerektiğiyle ilgili gerçek olmayan düşünceler bir kenara bırakılmalıdır. Bu fikri benimseyebilmek için kişinin, çevreye verilen zararı onarmak için harcanacak paraların, bunları önlemek için harcanacaklara oranla ne kadar çok olacağı gerçeğini gözardı etmesi gerekmektedir. Nobel Ödülü sahibi Ekonomist Joseph Stiglitz’in de ifade ettiği gibi; “Yoksulluk, çevrenin bozulmasına neden olabilir ve çevrenin bozulması da yoksulluğa neden olur¹⁵”.

Aslında, bu rapora Stiglitz tarafından yapılmış olan çevre odaklı toplumsal çöküş analiziyle başlamışken, Jared Diamon’un Çöküş’ünden aldığımız aşağıdaki uyarı ile bitirmek uygun olacaktır: “ Böylece; bu sürdürülebilir olmayan yolda hızla ilerlediğimiz için dünyadaki çevre sorunları, bugünün çocukları ve gençlerinin yaşam süresi içerisinde bir şekilde çözülecektir. Ancak sorun şudur; acaba bu sorunlar kendi seçimlerimiz doğrultusunda iyi bir biçimde mi çözülecek yoksa kendi seçimimiz olmayan savaş, açlık, soykırım, salgın hastalıklar ve toplumların çöküşü gibi hiç de iyi olmayan yollarla mı çözülecektir. Tüm bu çirkin olaylar tarih boyunca insanlığa özgü olgular olmuştur; ortaya çıkışlarındaki sıklık ise çevrenin bozulması, nüfus baskısı ve sonucunda oluşan yoksulluk ve siyasi istikrarsızlıklarla artmaktadır”.

15. Joseph Stiglitz, “Küreselleşme ve hoşnutsuzlukları” isimli kitabından

KAYNAKÇA VE REFERANSLAR

Kıbrıs'la ilgili başvuru kaynağı olarak mevcut binlerce web sitesi ve bağlantı vardır. Ancak hepsi, güvenilir bilgi içermemektedir. Bu çalışma için bazı kaynaklardan yararlanılmıştır; fakat mümkün olduğunca, mevcut son yıla ait resmi istatistiklerden elde edilen rakamlar sunulmuştur. Rakamlar; ekonomideki genel durum, hava şartları ve yerli ve yabancı yatırım kararları gibi faktörlerin etkisiyle yıldan yıla değişiklik arz etmektedir.

Aşağıda, bu raporun hazırlanmasında başvuru bazı kaynaklar yer almaktadır:

1. Mavi Bayrak Programı (www.blueflag.org)
2. Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu. 2007. 15'inci Oturum, New York (<http://www.un.org/esa/sustdev/csd/csd15/csd15.htm>)
3. Kıbrıs Organik Danışmanlık Grubu (www.cyprusorganics.info)
4. Dasgupta, P., 2007. Doğa ve Ekonomi. *Journal of Applied Ecology*, 44: 475-487
5. Diamond, J. 2005. Çöküş. Toplumlar başarı veya başarısızlığı nasıl seçer. Penguin Books.
6. Avrupa Komisyonu. 17 Şubat 2005 tarih ve (EC) 293/2005 no'lu Konsey Tüzüğü ile tadil edilmiş haliyle Katılım Sözleşmesi Ek No:10 Madde 2 tahtında bir rejim hakkında 29.4.2004. tarih ve 866/2004 no'lu Konsey Tüzüğü (EC).
7. Avrupa Komisyonu, İşletme ve Sanayi DG . 2007. Fırsatlar ve Sorumluluk- Faaliyetleriyle sosyal ve çevre konularına bütünleştirmeleri için daha fazla sayıda küçük işletmeye nasıl yardımcı olabiliriz
8. Avrupa Komisyonu. 2007. Komisyon'dan Konsey, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve Bölgeler Komitesine Yeşil Kâğıt – Avrupa'daki İklim Değişikliğine Adaptasyon- AB eylem seçenekleri.
9. Eurobarometre. 2005. Avrupa Vatandaşlarının Çevre Tutumları. Eurobarometre anketi.
10. MADISON Süt Ürünleri Danışmanlık Grubu (MADAG) (www.MADAG.info)
11. PriceWaterhouseCoopers. 2007. Kıbrıs'ta Çevre Kirliliği Anketi: Yönetici Fikirleri.
12. Stiglitz, J. 2002. Küreselleşme ve hoşnutsulukları. Penguin – Allen Lane
13. UNDP. 2007. Global Compact ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bilinci Anketi. Aşama I ve II. RAI tarafından UNDP için hazırlanmıştır.
14. UNDP 2007, İnsani Kalkınma Raporu 2007-2008: İklim değişikliğiyle mücadele- bölünmüş bir dünyada insan dayanışması
15. UN ECOSOC, 2007. Sürdürülebilir Kalkınma Ortağı olarak Sanayi: yürütülen çalışmalar ve kapasite arttırmayı destekleyici faaliyetler. Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu, Onbeşinci Oturum, Geriplan Kâğıdı No:1 (DESA/DSD/2007/1)
16. BM Global Compact (www.unglobalcompact.org)
17. UNEP. Etkin Girişimci. (<http://www.efficient-entrepreneur.net/>)
18. Willer, Yussefi, H., Yussefi, M. 2006. Organik Tarım Dünyası. İstatistikler ve Son Trendler 2006. IFOAM yayınları.

EKLER

EK 1: Anket

Kıbrıs'ta Global Compact: Çevre ilkelerine Bir Bakış

KIBRIS'TA ÇEVRE İLKELERİ ODAKLI GLOBAL COMPACT ANKETİ

Doğal kaynakların ve çevrenin korunması, Kıbrıs'taki UNDP girişimi olan Action for Cooperation and Trust (ACT) tarafından yürütülen çalışmaların önemli dayanaklarından biridir. Çevre ve kaynakları korumak için Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk iş dünyası liderleri sivil toplum tabanında birlikte çalışabilirler. Bu sayede hem kurumsal sosyal sorumluluk için iki-toplumlu ilişkilerin güçlendirilmesine yardımcı olabilir hem de adadaki çevre sorunlarına çözümler bulabilmek için her iki iş toplumunun işbirliği yapabilmeleri için bir fırsat yaratabilirler.

Bu proje, "Çevre için Global Compact Kıbrıs Anketi", Kıbrıs iş toplumunda ekonominin çevre üzerindeki etkilerinin belirlenebileceği ilk uygulamadır.

Anketin amacı, şirketlerin Global Compact ve diğer BM girişimleri hakkındaki bilinç seviyesini ve genel olarak çevre ile ilgili konulardaki farkındalıklarını ölçmektir. Aynı zamanda, şirketlerin faaliyetleri ile ilgili karar alma sürecinde çevre ile ilgili konulara ne kadar önem verdikleri, çevre üzerindeki etkilerini asgariye indirmek için birtakım eylemleri uygulamaya ne derecede istekli oldukları ile ilgili fikirleri de alınmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular; ticari faaliyetlerin çevre üzerindeki etkileri hakkında yetkililer, iş dünyası liderleri ve sivil toplumu bilgilendirmek ve çevre ile doğal kaynakların korunması için daha fazla eylemin yapılması ve ortaklıkların kurulması için tavsiyelerde bulunmak için kullanılacaktır. Ankete katılımlar, gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Elde edilen tüm şahsi veriler gizli tutulacaktır. Anket verileri toplam ve ortalama olarak yayınlanacak; hiçbir birey veya şirket hakkında bilgi verilmeyecektir.

A. GENEL SORULAR:

Şirket İsmi	
Sektör	İşçi Sayısı
Kuruluş Tarihi	Yıllık ciro
Şirket Tel	Fax
Şirket Adresi	
e-posta	Web-adresi
İrtibat kurulacak Kişi	
Şirketteki görevi	
İrtibat Kurulacak Kişi Tel	
İrtibat Kurulacak Kişi e-postası	

İsminizin veya şirket isminizin yayınlanmasına izin veriyor musunuz?

Sizin isminiz EVET HAYIR

Şirketinizin ismi EVET HAYIR

B. GLOBAL COMPACT:

BM'nin Global Compact girişimini daha önce duymuş muydunuz?

EVET HAYIR

2. Duyduysanız; bu girişim size ne ifade etmektedir?

.....
.....
.....
.....
.....

3. BM'nin Global Compact girişimi hakkındaki bilgiyi nereden edindiniz?

.....
.....
.....
.....

4. Bu konuda herhangi bir faaliyet gerçekleştirdiniz mi? Sizi harekete geçiren ne oldu?

.....
.....
.....

5. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) terimini daha önce duymuş muydunuz?

EVET

HAYIR

6. Duyduysanız; bu terimden ne anlıyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....

C. ÇEVRE İLE İLGİLİ KONULAR:

7. Sizce, şirketinizin faaliyetleri çevre üzerinde bazı etkilere sebep olmakta mıdır?

EVET

HAYIR

8. Oluyorsa, aşağıdaki alanların hangisinde?

- Su Kirliliği
- Toprak Kirliliği
- Deniz kirliliği
- Hava Kirliliği
- Gürültü Kirliliği
- Atık Üretimi
- Aşırı Enerji Kullanımı
- Fiziksel çevrenin bozulması
- Biyoçeşitliliği etkileme
- İklim değişikliği/ çölleşme
- GDO
- diğer (açıklayınız)

9. Yoksa; şirketinizin aşağıdaki alanlarda hiçbir sorun YARATMADIĞINA emin misiniz?

- Su Kirliliği
- Toprak Kirliliği
- Deniz kirliliği
- Hava Kirliliği
- Gürültü Kirliliği
- Atık Üretimi
- Aşırı Enerji Kullanımı
- Fiziksel çevrenin bozulması
- Biyoçeşitliliği etkileme
- İklim değişikliği/ çölleşme
- GDO
- diğer (açıklayınız)

10. Aşağıdaki çevre yönetim araçları veya sertifikalarından haberiniz var mı?

☐	EMAS
☐	ISO 14000
☐	Eco-sertifikaları
☐	Blue-flag
☐	SEA
☐	EIA
☐	Diğer

D. KARAR ALMA SÜRECİNDE ÇEVRE İLE İLGİLİ KONULAR

11. Satın alma kararlarınızda çevreyi de gözönünde bulunduruyor musunuz?

EVET

HAYIR

12. Evetse, bunlar nelerdir?

- Onaylanmış çevreci satıcılar
- Organik tarım ürünleri kullanmak
- Enerji tasarruflu alet satın almak
- Düşük enerji harcayan madde seçimi
- Geri dönüştürülebilir madde seçimi
- Yeniden kullanılabilir madde seçimi
- Geri kazanılabilir madde seçimi
- Diğer (açıklayınız)

13. Yasanın öngördüğü koşullar dışında üretim aşamasında çevreyi de gözönünde bulunduruyor musunuz?

EVET

HAYIR

14. Bulunduruyorsanız, bunlar nelerdir?

- Atık üretimini en aza indirmek
- Daha az su kullanmak
- Enerji tasarrufu
- Gürültü azaltmak
- Doğa korumaya katkıda bulunmak
- Haşerelerin biyolojik yollarla denetimi
- Daha az gübre (ve böcek ilacı) kullanmak
- Gaz emisyonunu asgariye indirmek
- Görünümdeki değişiklikleri asgariye indirmek
- Diğer

15. Geri dönüşüm girişimlerini uyguluyor musunuz? (Geri dönüş lojistiği)

EVET

HAYIR

16. Uyguluyorsanız, nasıl?

- Kendi geridönüşüm girişiminiz
- Belediye geridönüşüm girişimi
- Sektör geridönüşüm girişimi
- Diğer (açıklayınız)

17. Şirketinizin verdiği her kararın aşağıda belirtilen unsurlara bağlı olduğunu düşünün. Bu alanların sizce ne kadar önemli olduğunu on puan üzerinden değerlendirin (Toplam tutar 10 olmalıdır)

- Mali
- Çevresel
- Toplumsal

E. ÇEVRESEL ETKİLER

18. Çevresel etkileri asgariye indirgeyecek olan eylemleri uygulamaya istekli misiniz?

EVET

HAYIR

19. Çevre dostu uygulamalara ne kadar yatırım yapma

Brüt kâr oranı

20. Aşağıdaki çevre alanlarından hangisine yatırım yapmayı tercih edersiniz? (Sıralayınız, en büyük önceliğinizi 1'le gösteriniz)

- Su Kirliliği
- Toprak Kirliliği
- Deniz kirliliği
- Hava Kirliliği
- Gürültü Kirliliği
- Atık Üretimi
- Aşırı Enerji Kullanımı
- Fiziksel çevrenin bozulması
- Biyoçeşitliliği etkileme
- İklim değişikliği/ çölleşme
- GMO
- Diğer (açıklayınız)

21. Faydalarını uzun vadede göreceksanız bile çevre hareketlerine yatırım yapmaya hazır mısınız?

EVET

HAYIR

22. Şirketinizin çevre üzerindeki etkilerini azaltmak için hiçbir girişimde bulunmayarak, sizi dolaylı olarak etkileyen bir sosyal maliyet yarattığının farkında mısınız?

EVET

HAYIR

23. İşletmenizin çevre dostu olabilmesi için alacağınız önlemlerin şirketinize maliyeti sizce ne olacaktır?

- Az
 Orta
 Yüksek

24. Gönüllü hareketlere katılarak, dolaylı masraflarınızın azalmasını sağlayacağınızı düşünüyor musunuz?

EVET

HAYIR

25. Lütfen yanıtınızı açıklayın

.....
.....
.....
.....

F. ÇEVRE İLE İLGİLİ TUTUMLAR

26. Kıbrıs'ın esas çevre sorunlarının farkında mısınız?

EVET

HAYIR

27. Farkındaysanız, bunları öncelik sıralarına göre yazabilir misiniz?

.....
.....
.....
.....

28. Herhangi bir çevre koruma girişimine katılıyor musunuz?

EVET

HAYIR

29. Eğer katılıyorsanız, bunları yazabilir misiniz?

.....
.....
.....
.....

G. GLOBAL COMPACT İLE İLGİLİ ANLAYIŞLAR

30. Aşağıdaki cümleler size ne ifade etmektedir:

İLKE 7: ÇEVRE İLE İLGİLİ KONULARDA, ZARAR OLUŞMADAN ÖNCE İŞLETMELER TARAFINDAN ÖNLEYİCİ BİR YAKLAŞIM DESTEKLENMELİDİR.

.....
.....
.....
.....

İLKE 8: DAHA ETKİN BİR ÇEVRE SORUMLULUĞUNUN YAYGINLAŞTIRILMASI İÇİN GİRİŞİMLERDE BULUNMAK.

.....
.....
.....
.....
.....

İLKE 9: ÇEVRE DOSTU TEKNOLOJİLERİN GELİŞTİRİLMESİ VE YAYGINLAŞTIRILMASININ ÖZENDİRİLMESİ.

.....
.....
.....
.....
.....

31. Aşağıda yer alan girişim ve/veya anlaşmalar hakkında bilginiz var mı?

- Gündem 21
 Sürdürülebilir Kalkınma Hakkında Dünya Zirvesi
 Kıbrıs tarafından onaylanan Konvansiyon
 EIA
 SEA
 Eylemlerinizin göreceli sorumluluğu

H: İŞ VE TOPLUM İLİŞKİLERİ

32. Müşterileriniz çevre dostu ürün ve hizmet talep ediyor mu?

EVET

HAYIR

33. Eğer ediyorlarsa, bu talebe nasıl cevap veriyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....

34. Çevre dostu ürün ve hizmet taleplerinize cevap vermeniz açısından, kendi sanayi dalınızın değer zincirinde yer alan “aracılar” (tedarikçi, taşeron vb.) size ne kadar yardımcı oluyor veya olmuyor?

.....
.....
.....
.....
.....

35. “Kirlenen öder ilkesine” yaklaşımınız nedir?

.....
.....
.....
.....
.....

DİKKATİNİZ VE VAKİT AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ

EK 2: İstatistiki İnceleme

Veri grubunun istatikselsel olarak ele alınması, uç değerlerin (aykırı değerler) kabul edilmesiyle başlamıştır. Veri grubundaki aykırı bir değer; kabul edilen bir istatistik modeline göre (bu raporda normal dağılım modelinden faydalanılmıştır) verilerin geri kalanıyla tutarlı olmayan bir durum olarak açıklanabilir. Bu nedenle, aykırı bir değer, kabul edilen bir modelde ya çok düşük bir olasılıkla meydana gelir ya da ana kitleye ait değildir (mesela bir kontaminanttır). Bu tarz ender rastlanan sonuçlar aslında isyan bayrağı açtırır. İstatistikler, bu tür sonuçların incelenebileceği faydalı ve bilimsel bir bağlam sunar; ancak bunlar mekanik bir çalışma kuralı da değildir. Aykırı değerlerin ele alınması, veri grubunun niteliğine bağlıdır.

Örneğin biyolojik deneylerde, deneyin her tekrarında takip edilen "laboratuvar şartlarının" tam olarak bilinmesi son derece önem taşımaktadır. Aykırı değerler söz konusu olduğunda, bu şartlar gözden geçirilerek incelenmeli ve teknik ve istatistikî analizleri yapılmalıdır. Bu şekilde, aykırı değerlerin altında yatan gerçek nedenleri belirleyebiliriz. Bu sayede, koşulları daha iyi kontrol ederek, sorunu ortadan kaldırabilir (eğer koşullarda herhangi bir sorun varsa) ve sürecin genel değişkenliğini azaltabiliriz veya aykırı değerleri çıkartabiliriz (eğer koşullarda herhangi bir sorun yoksa) ve modelin değişkenliğini azaltabiliriz.

Öte yandan, ekonomik ve sosyal araştırmalarda, aykırı değerlerin modelin davranış ve dağılım üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi önem taşımaktadır; bunun için averaj gibi belirli ve genellikle nitel değişkenler olan istatistiksel ölçülerin belirlenmesi gerekmektedir. Bazı araştırmacılar, tarihsel verilerin ve benzer çalışmalardan elde edilen verilerin kullanılmasında ısrar etmektedir. Herhangi bir veri grubunun (aykırı değerlerle veya aykırı değersiz) davranışlarının tarihsel verilerle karşılaştırılması, aykırı değerlerin kabul edilebilirliğini veya kabul edilemez olduğunu gösterebilir. Bu durumda, tarihsel verilerin aynı kitleden alınmış olması gerekmektedir.

Veri grubumuzda, aykırı değerleri test etmek için kullanılan değişken, şirketlerin çevre dostu eylemleri uygulamak için gönüllü olarak ayırmayı brüt kar oranları hakkındaki soruyla ilgili olmalıdır.

Veri gruplarındaki aykırı değerleri test etmek için genellikle iki yöntem kullanılır. Birinci yöntem (Uç değer testi), az sayıdaki veriler için ve yalnızca bir veya iki ölçümün aykırı değer olarak göz önünde bulundurulduğu durumlarda kullanılır. İkinci yöntem ise (Rosner testi), daha fazla veri için (>25) kullanılır ve pek çok aykırı değeri tespit edebilir.

Uç değer testi (aynı zamanda Dixon testi olarak da bilinir); herhangi bir gözlemin bir aykırı değer olup olmadığının araştırılması için uygun bir yöntemdir. Testin kullanılması nispeten daha kolaydır. Birden fazla aykırı değer var olması muhtemel durumlarda (frekans ve/veya normal olasılık grafikleri kullanılarak yapılan ilk görsel inceleme sonucu), varsayılan aykırı değerler, en belirsiz olandan en kesin olana doğru dizilerek test edilmelidir.

Rosner testi iki adımdan oluşur. Birinci adımda, olası aykırı değerlerin maksimum sayısı tespit edilir. Daha sonra, (en uç gözlem ortadan kaldırıldıktan sonra)geriye kalan verilerin ortalaması ve standart sapması belirlenir. Daha sonra bir kritik değer belirlenir ve testin normal değerleriyle kıyaslanır.

Veri grubumuzda her iki test de kullanılmıştır. Her iki test sonucu da 6 durumun aykırı değer olarak hariç tutulması gerektiğini göstermiştir. Tüm bu durumlarda, şirketin gönüllü olarak çevre dostu eylemlere yatırım yapmak istedikleri brüt kar oranı %10 veya daha fazlaydı.

Bu aykırı değerlerin değişken üzerindeki etkisini daha kapsamlı bir biçimde tarif edebilmek için değişkenin ortalamasını kullandık (Rosner testinde belirtildiği şekilde). Tüm araştırma soru kağıtlarının bulunduğu veri grubunda, bu değişkenin ortalama değeri %3,78 çıkmıştır; bu değer, şirketlerin ortalama olarak brüt karlarından % 3,78'lik bir kısmı çevre dostu eylemlere yatırım yapmak için ayırmaya hazır olduğu anlamına gelmektedir. Eğer bu 6 aykırı

değeri çıkartırsak, ortalama %1.78'e düşer. Burada dikkat edilmesi gereken gözlem, işlem yapılmış veri grubuna 6 durum daha ekleyerek (yani gözlemlerin yaklaşık %11'i), değişken ortalamasının %100 değiştiğidir.

Gözlemlerle birlikte bu iki test sonuçları, bu 6 aykırı değerın veri grubundan çıkartılması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle, istatistikî analizde 45 soru formundan oluşan veri grubu kullanılmıştır.

Her bir sorunun cevap dağılımı hesaplanmıştır. Nitel değişkenler için ortalama standart sapma, açıklık ve averaj da hesaplanmıştır. İstatistikî analizin esas sonuçları, ileriki bölümlerde bilginize sunulmuştur. Raporda, ayrıntılı bir istatistik tablosu ek olarak yer almaktadır. Aşağıdaki bölümlerde yer alan "anlamli" kelimesi, "anlamli istatistikî fark" anlamına gelmektedir.

önünde bulundurulmalıdır; mesela organik ürünleri prensipte alacaklarını söyleyebilirler; fakat uygulamada bunu hiçbir zaman gerçekleştirmeyebilirler. Bu, bazen seçimin tüketiciye nasıl sunulduğıyla alakalıdır. Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse, çevrimiçi uçak bileti alan yolculara, eğer fırsat sunulursa, yalnızca bir tuşa basarak yolculuklarının neden olacağı karbon emilimini asgariye indirmek için biraz daha fazla ücret ödemeyi tercih edebilirler. Öte yandan, yapılacak olan bir pazar araştırması, üreticileri de bazı ürünleri "yeşil" olarak damgalamak konusunda aydınlatılabilir; çünkü "yeşil" ve "organik" kelimeleri tüketiciler tarafından çoğunlukla "daha pahalı" olarak algılanmaktadır.

EK 3: KSS anket sonuçları – aşama I

Bu projeye eş zamanlı olarak, UNDP-ACT tarafından görev verilen RAI, kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili bir anket düzenlemiştir. Bu anketin sonuçları, Global Compact Kıbrıs Anketinde sorulan bazı soruların cevaplarıyla ilgili tamamlayıcı bilgi sunmaktadır. Aşağıda, sadece KSS anketinin Global Compact ilkeleriyle ilgili olan bölümleri yer almaktadır.

Metodoloji

Global Compact ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Örneklem Yapısı			
	Toplam	KT Şirketler	KR Şirketler
Toplam	184	80	104
Devlete ait / Yarı özel (STÖ'ler)	3	-	3
Finans / Bankacılık	9	3	6
İmalat / İnşaat	62	34	28
Ticaret	43	25	18
Turizm / Yiyecek	32	5	27
TV / Medya / Yayın	8	3	5
Ulaşım	6	3	3
BT hizmetleri / İletişim	5	2	3
Sendikalar	2	-	2
Limn / Marina / Gemicilik	3	1	2
Kasaba Konseyi	2	-	2
Diğer	9	4	5

Veri Toplama Yöntemi

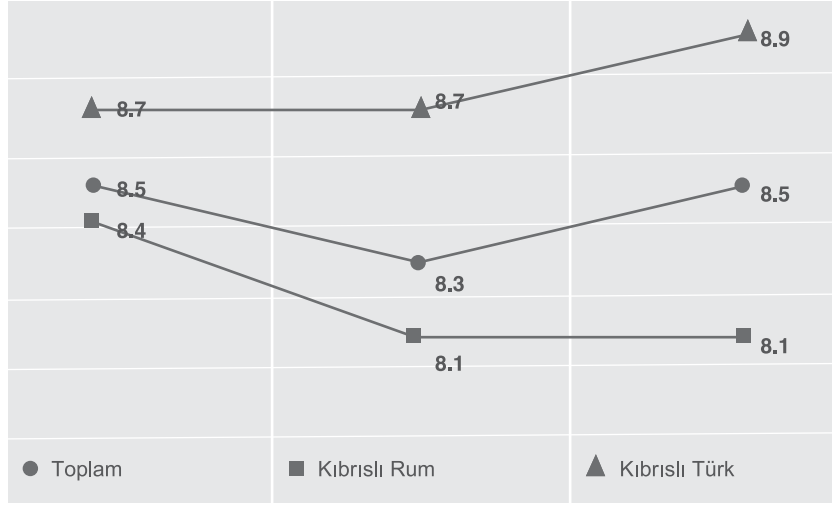
Bu raporda yer alan tüm bilgiler; örnekleme yer alan şirketlerdeki müdürler, direktörler ve diğer yüksek kademedeki üyelerle telefon mülakatları yöntemiyle toplanmıştır. Katılımcılardan, ankette yer alan soruları yanıtlamaları istenmiş ve yanıtlar, istatistikî sonuçların üretilmesi için dosyalanmıştır.

Örneklemin seçilmesi

Örneklem, Kıbrıs'taki şirketler ve örgütlerin veri tabanlarından gelişigüzel seçilmiştir (bir Kıbrıslı Rum ve bir Kıbrıslı Türk veritabanı)

Seçilen şirketlerin faaliyet gösterdikleri alanlara göre ortaya çıkan örneklem yapısı aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Şirket sahiplerinin Global Compact Çevre Koruma İlkelerine uyma oranları

Katılımcıların, kendi şirketlerinin, çevreyi destekleme ve çevreye saygı gösterme dereceleri yüksektir. 10 puanlık bir ölçekte 8 puandır.

Ancak; katılımcıların kendi şirketlerinin Global Compact'in diğer ilkelerinin çoğunu da desteklediklerini belirtme derecelerinde, çevre desteği daha düşüktür.

Çevre sorunları karşısında önlem alıcı bir yaklaşımı destekliyor

Daha fazla çevre sorumluluğu teşvik ediyor

Çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi ve yayılmasını destekliyor

Ölçek
1= Hiç yok 10= Çok fazla

Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Çevre Sorumluluğu için ayrılan Yıllık Bütçe

KSS ve ÇS için yıllık bütçe

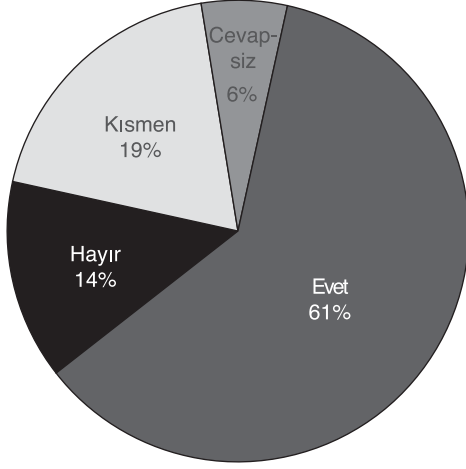
Taban: Bağış geçmişi olan tüm şirketler

	KSS (2006)	ÇS (2006)	KSS (2007)	ÇS (2007)
	%	%	%	%
Bütçe yok	23	48	26	37
2.000 KL'ye kadar	17	8	9	3
2.001 KL - 5.000 KL	15	6	5	8
5.001 KL - 10.000 KL	6	6	6	3
10.001 KL - 20.000 KL	6	1	4	9
20.001 KL +	10	6	8	5
Bilmiyor	22	23	42	38
Aritmetik ortalama	KL 9.309	KL 4.348	KL 9.309	KL 4.348

Örnekleminizde yer alan şirketlerden çoğu, kendilerinden istendiğinde bir derneğe veya hayır kurumuna bağış yapmıştır. Nispeten büyük bir oranda şirketin bu amaç için planlanmış bir bütçe ayırmamıştır (KSS için %23, Çevre Sorumluluğu için %48). Genel olarak, Çevre Sorumluluğu için ayrılması planlanan bütçe Kurumsal Sosyal Sorumluluk nedeniyle ayrılması planlananın yaklaşık yarısıdır- KSS için 9.309 KL; ÇS için 4.348 KL.

Şirketin Enerji Tasarrufu Bakımından Çevre Üzerindeki Etkilerini Azaltmaya Çalışıp Çalışmadığı

Enerji tasarrufunun uygulanıp uygulanmadığı
Taban: Görüşülen tüm şirketler (184)

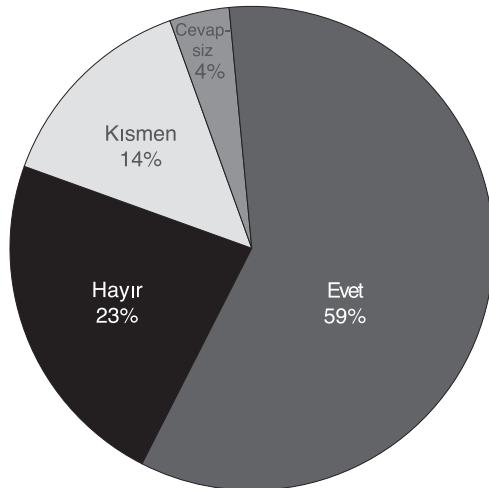

Örneklememizde yer alan şirketlerin %61'i, enerji tasarrufu bakımından çevre üzerindeki etkilerini azaltmaya çalıştıklarını belirtmiştir, buna rağmen %14'ü hiçbir şey yapmazken, %19'u enerji tasarrufu konusunda bazı adımlar atmıştır.

%6'lık gibi küçük bir oran ise, faaliyetlerinin çevre üzerinde hiçbir etkisi olmadığını ve enerji kullanımını azaltmanın onlar için geçerli olmadığını belirtmiştir.

Şirketin Atık Azaltma ve Geri Dönüşüm Bakımından Çevre Üzerindeki Etkilerini Azaltmaya Çalışıp Çalışmadığı

Atık azaltma ve geri dönüşümü uygulayıp uygulamadıkları
Taban: Görüşülen tüm şirketler (184)

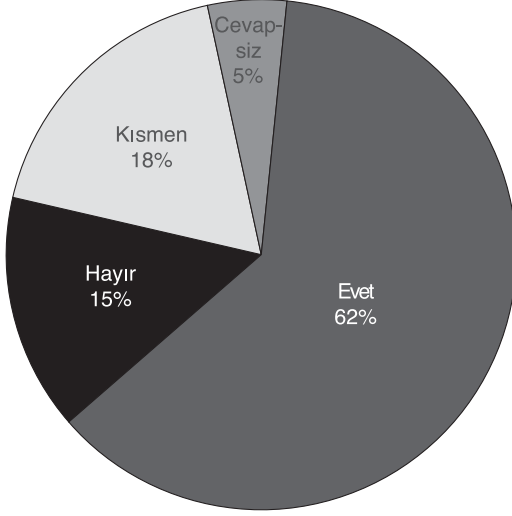
Atık azaltma ve geri dönüşüm, çevre üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak için bir yol olarak, görüşülen şirketlerin %59'u tarafından uygulanmaktadır.

Şirketlerin yaklaşık dörtte biri, geri dönüşüm veya atıkların azaltılma yöntemini çevre üzerindeki etkilerini azaltmak için kullanmamaktadır ve %14'ü ise bu doğrultuda bazı adımlar atmıştır.

%4'ü ise bu tür uygulamaların kendilerine uygun olmadığını belirtmiştir.

Şirketin Kirlilik Önleme Bakımından Çevre Üzerindeki Etkilerini Azaltmaya Çalışıp Çalışmadığı

Kirlilik önleme yöntemlerini kullanıp kullanmadığı
Taban: Görüşülen tüm şirketler (184)

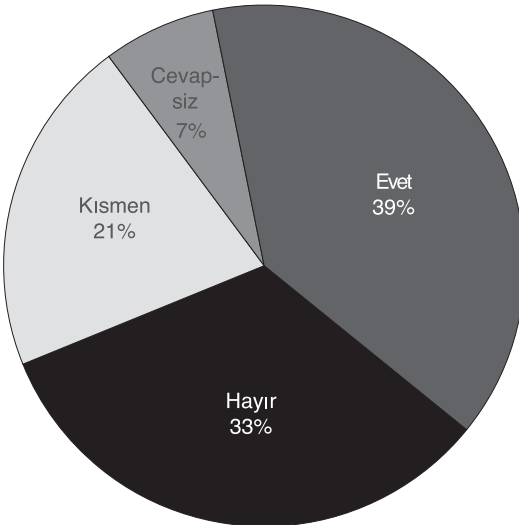

Örnekleminizdeki şirketlerin %62'si, çevre üzerindeki etkilerini azaltabilmek için yarattıkları kirliliği önlemeye çalışmıştır. %15'i hiçbir şey yapmamış. %18'i de kısmen bir şeyler yapmıştır.

%5'i bu uygulamanın kendilerine uymadığını belirtmiştir.

Şirketin Sürdürülebilir Ulaşım Seçenekleri Bakımından Çevre Üzerindeki Etkilerini Azaltmaya Çalışıp Çalışmadığı

Sürdürülebilir Ulaşım Seçeneklerini kullanıp kullanmadığı
Taban: Görüşülen tüm şirketler (184)

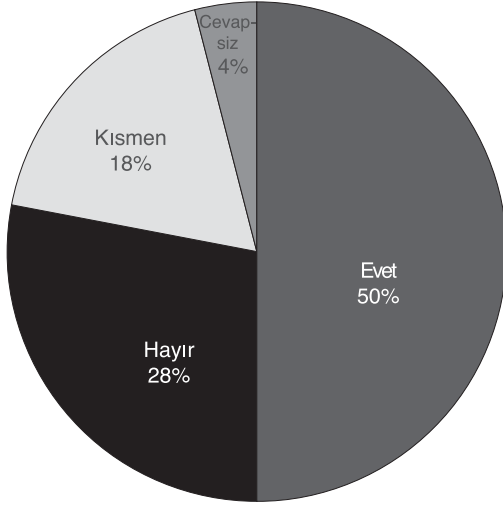
Sürdürülebilir ulaşım seçenekleri, örnekleminizde yer alan şirketlerin çoğu arasında popüler değildi.

%39'luk bir azınlık, ulaşımın çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için başvurdukları eylemler-den biri olduğunu ifade etmiştir.

%21'i sürdürülebilir ulaşım seçeneklerini kısmen tercih ettiklerini belirtirken, %33'ü tercih etmediklerini ve %7'si ise bu tarz faaliyetlerin kendileri için geçerli olmadığını dile getirmiştir.

Şirket çevre üzerindeki etkilerini azaltarak kar edebilir mi?

Şirketin çevre üzerindeki etkilerini azaltarak kar edip edemeyeceği
Taban: Görüşülen tüm şirketler (184)

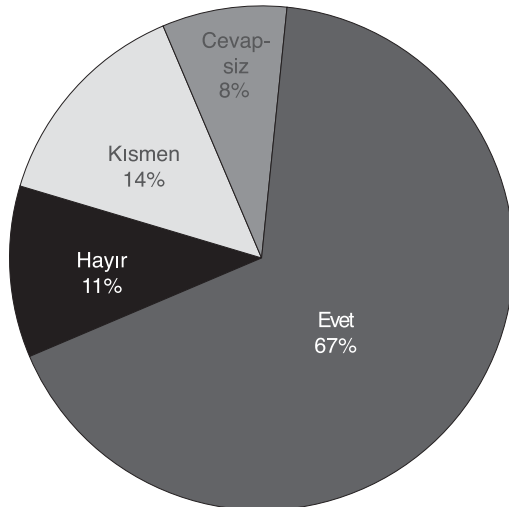

Mülakata katılan şirketlerin %50'si, çevre üzerindeki etkilerini azaltarak da kar edebileceklerini düşünmektedir. %28'i, şirketlerinin çevre üzerindeki etkilerini azaltarak birikim elde edemeyeceğini, %18'i ise bundan emin olmadıklarını ifade etmiştir.

%4'ü ise bu tür faaliyetlerin kendileriyle alakalı olmadığını belirtmiştir.

Şirketin Sürdürülebilir Ulaşım Seçenekleri Bakımından Çevre Üzerindeki Etkilerini Azaltmaya Çalışıp Çalışmadığı

Sürdürülebilir Ulaşım Seçeneklerini kullanıp kullanmadığı
Taban: Görüşülen tüm şirketler (184)

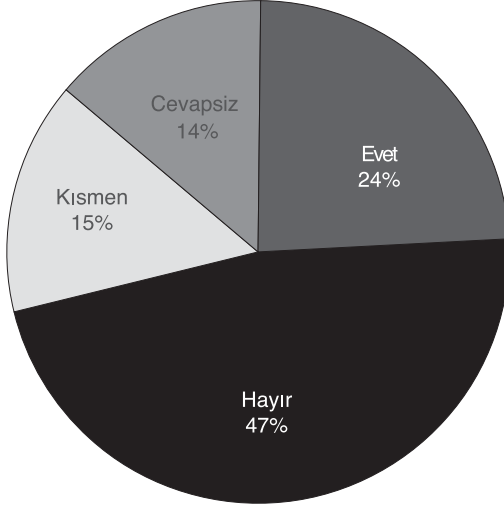
Sürdürülebilir ulaşım seçenekleri, örneklerimizde yer alan şirketlerin çoğu arasında popüler değildi.

%39'luk bir azınlık, ulaşımın çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için başvurdukları eylemler-den biri olduğunu ifade etmiştir.

%21'i sürdürülebilir ulaşım seçeneklerini kısmen tercih ettiklerini belirtirken, %33'ü tercih etmediklerini ve %7'si ise bu tarz faaliyetlerin kendileri için geçerli olmadığını dile getirmiştir.

Ürün veya Hizmetlerin Sürdürülebilirliği Bir Avantaj Sağlar mı?

Ürün veya hizmetlerin sürdürülebilirliği avantajlı mıdır değil midir
Taban: Görüşülen tüm şirketler (184)

Katılımcıların çok azı (%24) şirketleri tarafından tedarik edilen ürün veya hizmetlerin sürdürülebilirliğinin onlara pazarda bir avantaj sağlayacağını düşünmektedir.

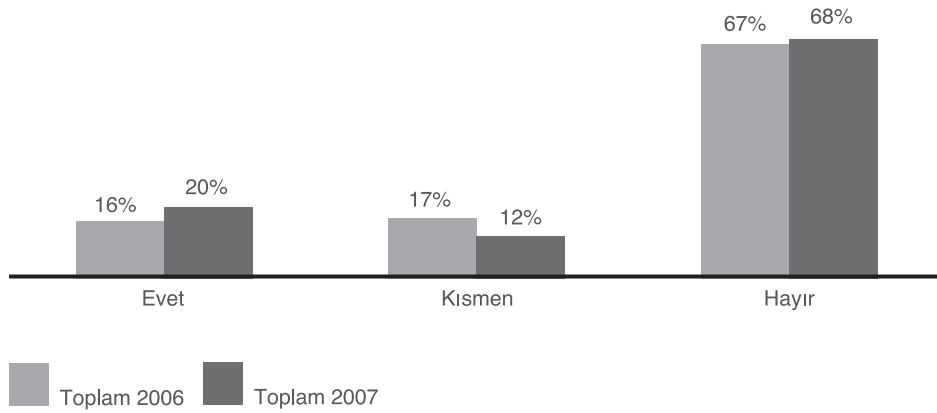
Hemen hemen yarısı (%47), ürün veya hizmetlerinin sürdürülebilir olmasıyla pazardaki yerleri arasında bir bağlantı görmediklerini belirtmiştir; geri kalanlar ise bunun kısmen yardımcı olacağını veya bu durumun kendileri için geçerli olmadığını ifade etmiştir.

EK 4: KSS anket sonuçları – aşama II

UNDP adına RAI tarafından yürütülen anketin Aşama II'si, 2007 yılı Temmuz ayında tamamlanmıştır. Bu ikinci aşama, yukarıda bahsedilen anketlerde ortaya çıkan sorulara cevap bulmak için tasarlanmış sorulardan oluşmaktadır. Aşağıda, bu raporla ilgili olan bazı sonuçlara kısaca değinilmiştir. Kullanılan metodoloji ve mülakata katılan şirketler Aşama I'dekilerle aynıdır.

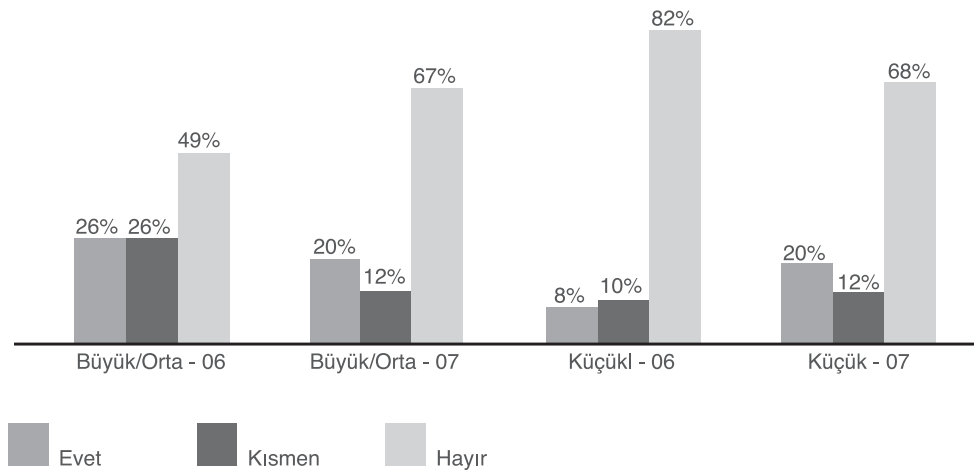
Global Compact ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bilinci

Global Compact veya Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramlarını daha önce duyup duymadıkları
Taban: Görüşülen tüm şirketler

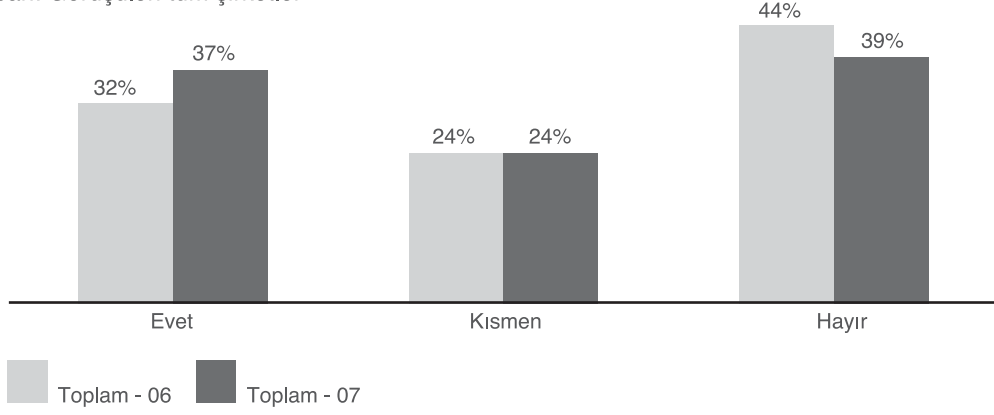
Global Compact ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bilinci (Devam)

Global Compact ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Konularını daha önce duyup duymadıkları
Taban: Görüşülen tüm şirketler

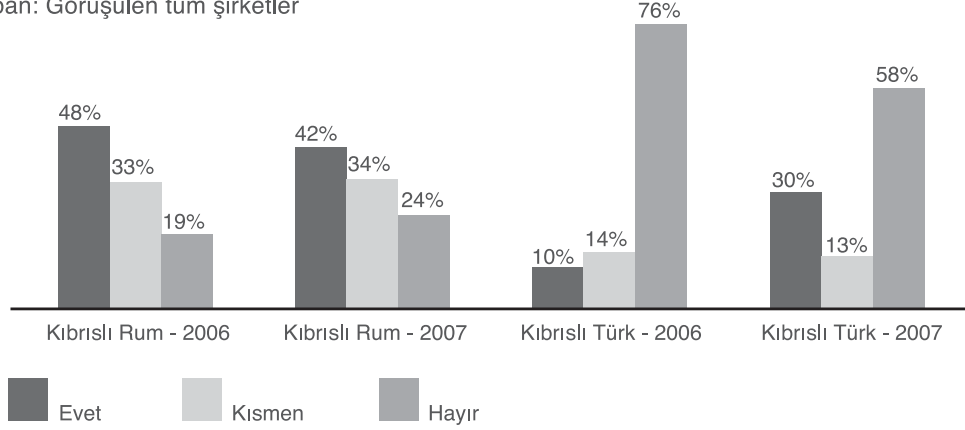
Çevre İlkeleri Bilinci

Çevre ilkelerinin ne olduğunu bilip bilmedikleri
Taban: Görüşülen tüm şirketler

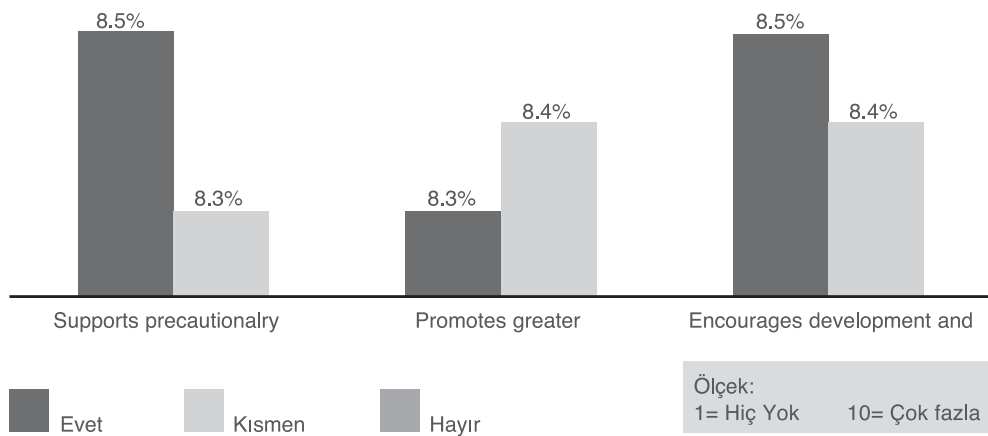
Çevre İlkeleri Bilinci (devam)

Çevre ilkelerinin ne olduğunun bilinip bilinmediği- toplum tarafından
Taban: Görüşülen tüm şirketler

Kendi şirketlerini Global Compact'in Çevre Koruma İlkelerine Uyum Oranı

Şirketin çevreyi ne derecede desteklediği ve saygı duyduğu
Taban: Görüşülen tüm şirketler

Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Çevre Sorumluluğu için ayrılan Yıllık Bütçe

KSS ve ÇS için yıllık bütçe

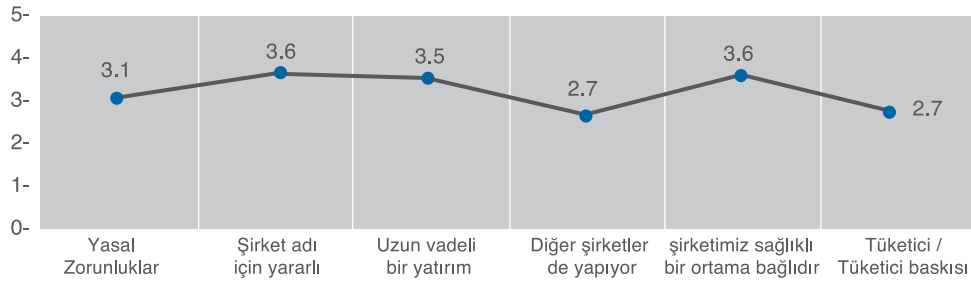
Taban: Bağış geçmişi olan tüm şirketler

	KSS	ÇS
	(162)	(162)
	%	%
Bütçe yok	23	48
2.000 KL'ye kadar	17	8
2.001 KL - 5.000 KL	15	6
5.001 KL - 10.000 KL	6	6
10.001 KL - 20.000 KL	6	1
20.001 KL +	10	6
Bilmiyor	22	23
Aritmetik ortalama	KL 9.309	KL 4.348

Çevre Sorumluluğu Yatırım Kararları üzerindeki Etkiler

Çevre Sorumluluğuna yatırım yapmayı belirleyen faktörlerin önemi

Taban: Yıllık bütçe ayırmış tüm şirketler

—●— Toplam 2007

Ölçek:

Çok önemli = 4

Çok önemli değil = 2

Önemli = 3

Hiç önemli değil = 1

Çevre sorumluluğu alanları

ÇS'ye Ayrılmış alanlar

Taban: Yıllık bütçesi olmayan tüm şirketler

	%
Enerji Tasarrufu	73
Su Tasarrufu	71
Su kullanımının azaltılması (geridönüşüm)	67
Hava Kirliliği	65
Doğa koruma	57
Manzaranın bütünlüğünün korunması	57
Su Kirliliği	51
Fiziksel Ortamın Bozulması	51
Toprak kirliliği	45
Ses kirliliğinin azaltılması	37
İklim değişikliği	33

ÇS için bir bütçe ayrılmamasının nedenleri

Çevre Sorumluluğuna yatırım yapmama kararını belirleyen faktörlerin önemi

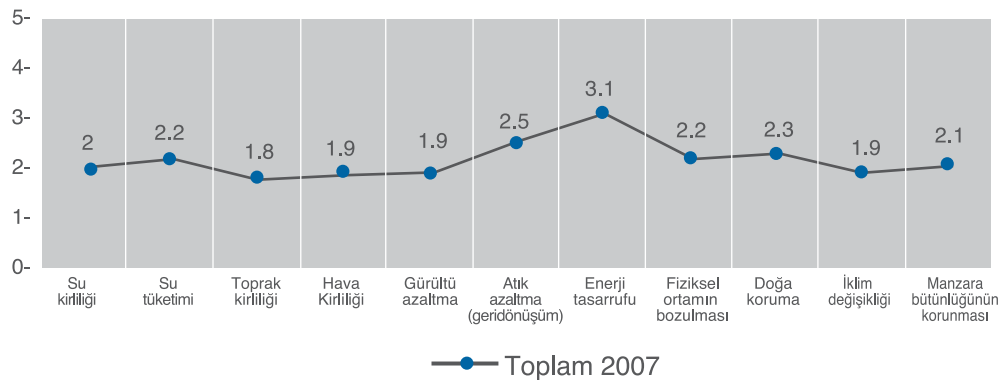
Taban: Yıllık bütçesi olmayan tüm şirketler

	%
Zorunlu bir yasa yok	76
Başka hiçbir şirket yapmıyor	52
Hiç düşünmedik	28
Maliyeti çok yüksek olur	17
Şirketimize hiçbir yarar sağlamaz	17

...üzerindeki Çevre Etkilerini Azaltarak Ne Kadar Para Biriktirebilir

Çevre Sorumluluğuna yatırım yapma kararını belirleyen faktörlerin önemi

Taban: katılımcılar

Ölçek:

Çok önemli = 4

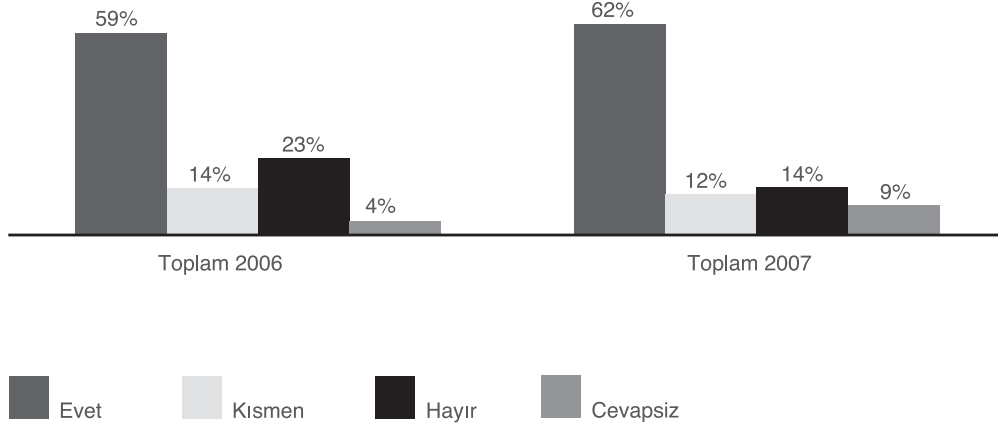
Önemli = 3

Çok önemli değil = 2

Hiç önemli değil = 1

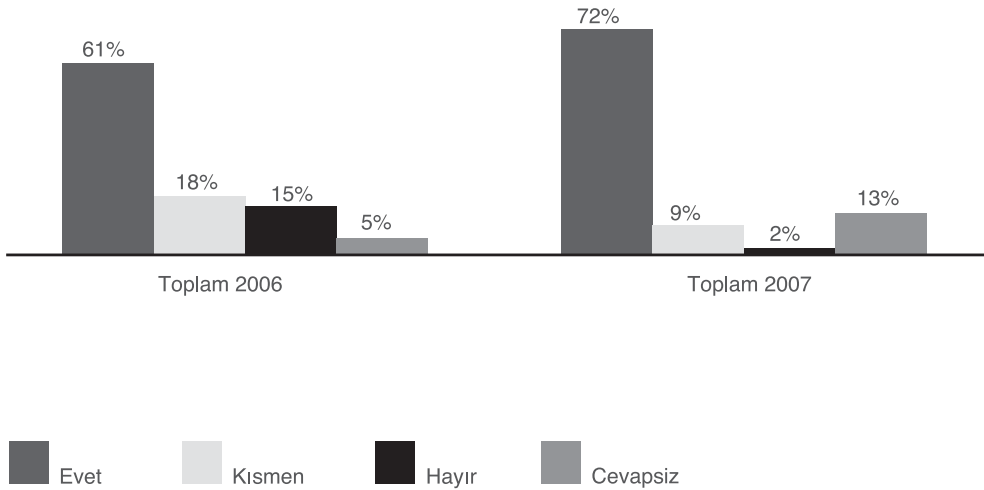
Şirket Enerji Tasarrufu Bağlamında Çevre Üzerindeki Etkilerini Azaltmaya Çalışmış mıdır?

Enerji tasarrufu yapmış mıdır
Taban: Tüm mülakat yapılanlar

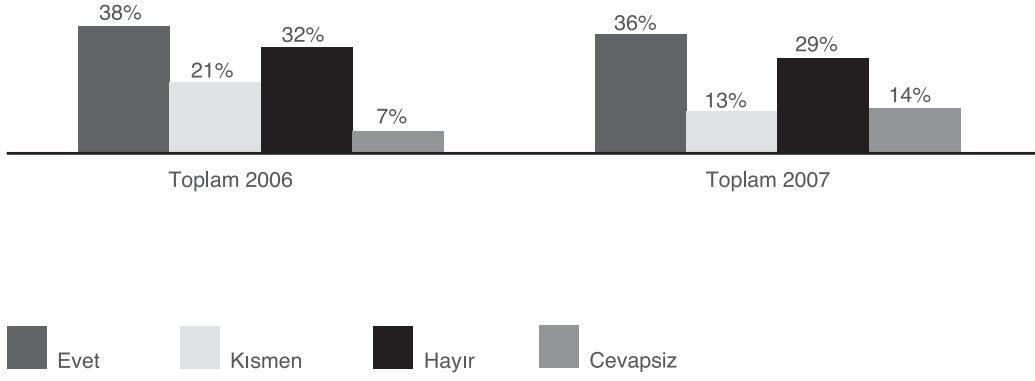
Şirket Kirlilik Önleme Bağlamında Çevre Üzerindeki Etkilerini Azaltmaya Çalışmış mıdır?

Kirlilik önleyici tedbirler almış mıdır
Taban: Tüm mülakat yapılanlar

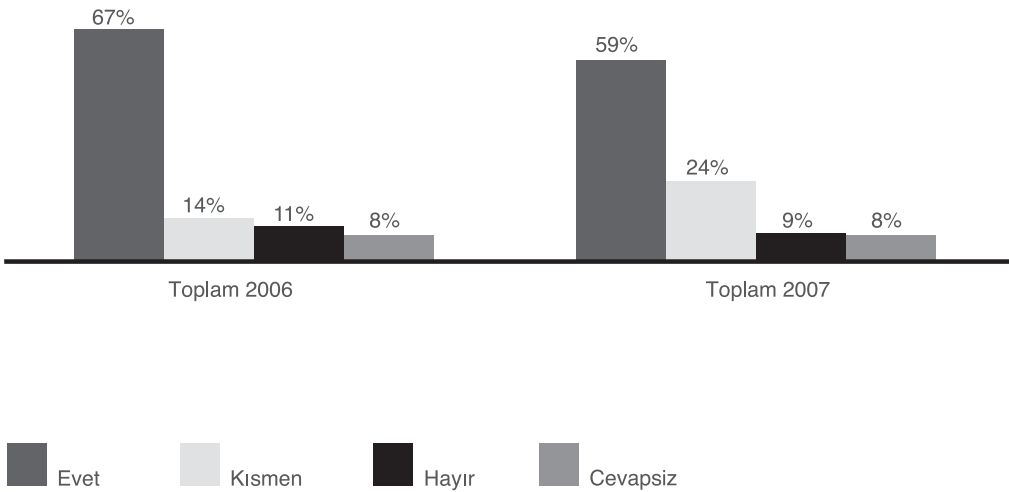
Şirket, Sürdürülebilir Ulaşım Seçenekleri Bakımından Çevre Üzerindeki Etkilerini Azaltmaya Çalışmış mıdır?

Sürdürülebilir ulaşım seçeneklerini kullanıyor mu
Taban: Mülakat yapılan tüm şirketler

Şirket, Yeni Ürün veya Hizmet Geliştirirken Çevre Üzerindeki Etkilerini Göz önünde Bulunduruyor mu?

Şirket Çevre Üzerindeki etkisini göz önünde bulunduruyor mu
Taban: Mülakat yapılan tüm şirketler

Ürün veya Hizmetlerin Sürdürülebilirliği Avantaj Sağlayabilir mi?

Ürün veya hizmetlerin sürdürülebilir olması avantajlı mıdır

Taban: Mülakat yapılan tüm şirketler

